

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SİFATÜ'L-HARAMEYN VE FÜTUHU'L HARAMEYN ADLI
YAZMALARIN TEZİYİNİ YÖNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeliz KAYAĞİL

Enstitü Anasanat Dalı : Geleneksel Türk Sanatları

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi A. Mehmet AVUNDUK

Eylül – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SIFATÜ'L-HARAMEYN VE FÜTUHU'L HARAMEYN ADLI
YAZMALARIN TEZYİNİ YÖNDEN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeliz KAYAĞİL

Enstitü Anasanat Dalı : Geleneksel Türk Sanatları

“Bu tez 19/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi A. Mehmet AVUNDUK	- Başarılı -	A. Mehmet Avunduk
MUSTAFA GENÇ Doç. Dr.	= BAŞARILI =	Mustafa Genç
Doç. Dr. M. Hülya DOĞAN	- Başarılı -	M. Hülya Doğan

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Yeliz KAYAĞİL
Öğrenci Numarası	:	1660Y29004
Enstitü Anabilim Dalı	:	Geleneksel Türk Sanatları
Enstitü Bilim Dalı	:	Geleneksel Türk Sanatları
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Sıfatü'l-Harameyn ve Fütuhu'l Harameyn Adlı Yazmaların Tezini Yönden İncelenmesi
Benzerlik Oranı	:	% 5

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

19/09/2019
Öğrenci İmza

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbtezler@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

19/09/2019
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Dr. Öğretim Görevlisi A. Mehmet AVUNDUK

Tarih:19/09/2019

İmza: A. Mehmet Avunduk

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Türkiye Yazma Eserler Kütüphanelerinde bulunan, konusu hac yolculuğu ve Mekke ile Medine'de bulunan kutsal mekanlar olup bu mekanların tasvir edildiği Sıfatü'l-Harameyn ve Futühü'l-Harameyn adlı iki yazma eser cilt, tezyini unsurlar ve tasvir tasarımları bakımından birbirleriyle karşılaştırılmış eserlerin süsleme özellikleri üzerine durulmuştur.

Bu çalışma sürecinde değerli vaktini ayıran danışmanım Dr. Öğretim Görevlisi A. Maehmet AVUNDUK hocama, çalışmamın ilerlemesinde desteklerini esirgemeyerek her daim yanımda olan sevgili hocam Sayın Doç. Mesude Hülya DOĞRU'ya ve eğitim hayatım boyunca üzerimde emeği bulunan tüm hocalarıma kıymetli destekleri için teşekkürlerimi sunarım. Eserler içinde yer alan tasvirlerin çevirilerinde bilgileriyle yardımcı olan Düzce Güzel Sanatlar Lisesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni Abdulvahap ÖZEN'e, ve arkadaşım Gazel GÜNEŞ'e katkılarından dolayı teşekkürü ederim. Bu süreç içinde beni motive edip her zaman yanımda olarak elinden gelen desteği sağlayan ablam Yıldız KESKİN'e, kayınpederim Arif KAYAĞİL'e ve çok kıymetli aile bireylerime şükranlarımı sunar teşekkürü bir borç bilirim.

Yeliz KAYAĞİL

19.09.2019

İÇİNDEKİLER

RESİM LİSTESİ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KİTAP SANATLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ	4
1.1. Minyatür Sanatı	4
1.2. Tezhip Sanatı	9
1.3. Cilt Sanatı	11
1.4. Katı' Sanatı	13
BÖLÜM 2: KATALOG	15
2.1. Sıfatü'l-Harameyn	15
2.1.1. Manisa İl Halk Kütüphanesinde 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt, Tezhip ve Minyatür Yönünden İncelenmesi	16
2.2. Fütuhu'l Harameyn	98
2.2.1. Milli Kütüphane- Ankara'da 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cilt, Tezhip ve Minyatür Yönünden İncelenmesi	99
BÖLÜM 3: UYGULAMALAR	135
3.1. Kabe Tasviri	135
3.2. Semazenler	136
KARŞILAŞTIRMA DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	137
KAYNAKÇA	148
ÖZGEÇMİŞ	151

RESİM LİSTESİ

Resim 1	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Ön Kap	16
Resim 2	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Arka Kap	17
Resim 3	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt İç Kap	19
Resim 4	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Mıklep	21
Resim 5	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Mıklep İç	23
Resim 6	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Zahriye Tezhibi	25
Resim 7	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Serlevha Tezhibi	27
Resim 8	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 5a Fasl Baş Tezhibi	30
Resim 9	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 7a Fasl Baş Tezhibi	30
Resim 10	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 8b Fasl Baş Tezhibi	31
Resim 11	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 10b Fasl Baş Tezhibi	31
Resim 12	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 14a Fasl Baş Tezhibi	32
Resim 13	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 15a Koltuklu Tezhibi	32
Resim 14	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 16b Fasl Baş Tezhibi	33
Resim 15	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 19b Fasl Baş Tezhibi	33
Resim 16	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 20b Fasl Baş Tezhibi	34
Resim 17	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23a Fasl Baş Tezhibi	34
Resim 18	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23b Fasl Baş Tezhibi	34
Resim 19	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 24b Fasl Baş Tezhibi	35
Resim 20	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 25b Fasl Baş Tezhibi	35
Resim 21	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 26b Fasl Baş Tezhibi	36
Resim 22	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 28b Fasl Baş Tezhibi	36
Resim 23	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 29b Fasl Baş Tezhibi	37
Resim 24	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Ayfa 30b Mail Kıta Tezhibi	37
Resim 25	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 39b Fasl Baş Tezhibi	38
Resim 26	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 41a Fasl Baş Tezhibi	38

Resim 27	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 43b Fasıl Başı Tezhibi	39
Resim 28	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 47b Fasıl Başı Tezhibi	39
Resim 29	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 49a Fasıl Başı Tezhibi	40
Resim 30	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 51a Fasıl Başı Tezhibi	40
Resim 31	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 54a Fasıl Başı Tezhibi	41
Resim 32	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 55a Fasıl Başı Tezhibi	41
Resim 33	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 56b Fasıl Başı Tezhibi	41
Resim 34	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 58b Fasıl Başı Tezhibi	42
Resim 35	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 60a Fasıl Başı Tezhibi	42
Resim 36	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-1 Fasıl Başı Tezhibi	43
Resim 37	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-2 Fasıl Başı Tezhibi	43
Resim 38	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 63a Fasıl Başı Tezhibi	43
Resim 39	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-1 Fasıl Başı Tezhibi	44
Resim 40	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-2 Fasıl Başı Tezhibi	44
Resim 41	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64b Fasıl Başı Tezhib	45
Resim 42	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65a Fasıl Başı Tezhibi	45
Resim 43	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65b Fasıl Başı Tezhibi	45
Resim 44	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67a Mail Kıta Tezhibi	46
Resim 45	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-1 Mail Kıta Tezhibi	47
Resim 46	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b Fasıl Başı Tezhibi	47
Resim 47	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-2 Mail Kıta Tezhibi	48
Resim 48	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 69a Fasıl Başı Tezhibi	48
Resim 49	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 70b Fasıl Başı Tezhibi	49
Resim 50	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 71b Fasıl Sonu Tezhibi	49
Resim 51	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 72a Ketebe Sayfası	50
Resim 52	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Kâbe Tasviri	54
Resim 53	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Mualla Tasviri	56

Resim 54 :5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Muhammed'in (SAV) Ve Diğer Önemli Zatların Doğduğu Evlerin Tasviri	59
Resim 55 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Safa Ve Merve Tasviri	62
Resim 56 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Ebu Kubeys Tasviri	64
Resim 57 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Hamza Ve Hz. Ömer'in Doğduğu Evler Ve Şeyh Abdulkebir Kabri Tasviri	66
Resim 58 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Hira Dağı Tasviri	68
Resim 59 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mina Tasviri	70
Resim 60 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Hayf Mescidi Tasviri	72
Resim 61 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Mescidi Ve Meşair-İ Harem Tasviri..	74
Resim 62 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nemire Tasviri	76
Resim 63 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Arafat Tasviri	78
Resim 64 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Tasviri	80
Resim 65 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Bedir Kuyusu Tasviri	82
Resim 66 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Dağ Tasviri	84
Resim 67 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nebevi Tasviri	86
Resim 68 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Baki Tasviri	89
Resim 69 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Kuba Tasviri	92
Resim 70 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Fetih Tasviri	94
Resim 71 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Uhud Dağı Ve Hz. Hamza Tasviri	96
Resim 72 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Kâbe Tasviri	99
Resim 73 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Sefa Ve Merve Tasviri	101
Resim 74 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Ebu Kubeys Tasviri	103
Resim 75 :3648 Arşiv Numaralı Eserin Hz. Muhammed (SAV), Hz. Ali Ve Hz. Fatma'nın Doğduğu Evler Tasviri	105
Resim 76 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Med'a Tasviri	107
Resim 77 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cennetü'l-Mualla Tasviri	109
Resim 78 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Şeyh Abdul Kebir Kabri Tasviri	111

Resim 79 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebel-i Nur Tasviri	113
Resim 80 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebeli Sevr Tasviri	115
Resim 81 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Arafat Ve Nemire Mescidi Tasviri	117
Resim 82 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Meş'air-i Harem Tasviri	119
Resim 83 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mina Tasviri	121
Resim 84 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Hayf Tasviri	123
Resim 85 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Zülhuleyfe Tasviri	125
Resim 86 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i İcabe Ve Mescid-i Gamame Tasviri	127
Resim 87 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i Kibleteyn Tasviri	129
Resim 88 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Sel' Dağı Ve Mescidler Tasviri	131
Resim 89 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cibali Uhud Ve Hz. Hamza Kabri Tasviri..	133
Resim 90 : Kabe Tasviri	135
Resim 91 : Semazen Tasviri	136
Resim 92 : Kâbe Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	138
Resim 93 : Cennetü'l-Muallâ Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	139
Resim 94 : Safa Ve Merve Tepeleri Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırmaları ..	140
Resim 95 : Ebu Kubeys Dağı Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	141
Resim 96 : Hira Dağı Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	141
Resim 97 : Mina Şeytan Taşlama Alanı Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	142
Resim 98 : Mescid-İ Hayf Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	143
Resim 99 : Meş'ar-İ Haram Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	144
Resim 100 : Arafat Tasviri İki Eser İçinde Karşılaştırması	144
Resim 101 : Mescid-İ Nemire Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	145
Resim 102 : Uhud Dağı Ve Hz. Hamza Kabrinin İki Eser İçinde Karşılaştırması	146

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Ön Kap Çizimi	16
Şekil 2	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Arka Kap Çizimi	17
Şekil 3	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt İç Kap Çizimi	19
Şekil 4	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Mıklep Çizimi	21
Şekil 5	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Mıklep İç Çizimi	23
Şekil 6	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Zahriye Tezhibi Çizimi	25
Şekil 7	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Serlevha Tezhibi Çizimi	27
Şekil 8	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 5a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	30
Şekil 9	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 7a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	30
Şekil 10	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 8b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	31
Şekil 11	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 10b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	31
Şekil 12	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 14a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	32
Şekil 13	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 15a Koltuklu Tezhibi Çizimi	32
Şekil 14	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 16b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	33
Şekil 15	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 19b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	33
Şekil 16	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 20b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	34
Şekil 17	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	34
Şekil 18	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	35
Şekil 19	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 24b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	35
Şekil 20	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 25b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	35
Şekil 21	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 26b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	36
Şekil 22	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 28b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	36
Şekil 23	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 29b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	37
Şekil 24	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Ayfa 30b Mail Kıta Tezhibi Çizimi	37
Şekil 25	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 39b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	38
Şekil 26	: 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 41a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	38

Şekil 27 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 43b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	39
Şekil 28 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 47b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	39
Şekil 29 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 49a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	40
Şekil 30 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 51a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	40
Şekil 31 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 55a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	41
Şekil 32 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 56b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	41
Şekil 33 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 58b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	42
Şekil 34 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 60a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	42
Şekil 35 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-1 Fasl Baş Tezhibi Çizimi	42
Şekil 36 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-2 Fasl Baş Tezhibi Çizimi	43
Şekil 37 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 63a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	43
Şekil 38 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-1 Fasl Baş Tezhibi Çizimi	44
Şekil 39 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-2 Fasl Baş Tezhibi Çizimi	44
Şekil 40 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64b Fasl Baş Tezhib Çizimi	44
Şekil 41 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	45
Şekil 42 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	45
Şekil 43 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67a Mail Kıta Tezhibi Çizimi	46
Şekil 44 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-1 Mail Kıta Tezhibi Çizimi	46
Şekil 45 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	47
Şekil 46 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-2 Mail Kıta Tezhibi Çizimi	47
Şekil 47 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 69a Fasl Baş Tezhibi Çizimi	48
Şekil 48 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 70b Fasl Baş Tezhibi Çizimi	49
Şekil 49 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 71b Fasl Sonu Tezhibi Çizimi	49
Şekil 50 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 72a Ketebe Sayfası Çizimi	50
Şekil 51 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Kâbe Tasviri Çizimi	51
Şekil 52 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Mualla Tasviri Çizimi	54

Şekil 53 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Muhammed'in (SAV) Ve Diğer Önemli Zatların Doğduğu Evlerin Tasviri Çizimi	56
Şekil 54 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Safa Ve Merve Tasviri Çizimi	59
Şekil 55 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Ebu Kubeys Tasviri Çizimi	62
Şekil 56 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Hamza Ve Hz. Ömer'in Doğduğu Evler Ve Şeyh Abdulkebir Kabri Tasviri Çizimi	64
Şekil 57 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Hira Dağı Tasviri Çizimi	66
Şekil 58 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mina Tasviri Çizimi	68
Şekil 59 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Hayf Mescidi Tasviri Çizimi	70
Şekil 60 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Mescidi Ve Meşair-İ Harem Tasviri Çizimi	72
Şekil 61 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nemire Tasviri Çizimi	74
Şekil 62 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Arafat Tasviri Çizimi	76
Şekil 63 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Tasviri Çizimi	78
Şekil 64 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Bedir Kuyusu Tasviri Çizimi	80
Şekil 65 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Dağ Tasviri Çizimi	82
Şekil 66 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nebevi Tasviri Çizimi	84
Şekil 67 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Baki Tasviri Çizimi	86
Şekil 68 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Kuba Tasviri Çizimi.....	89
Şekil 69 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Fetih Tasviri Çizimi	92
Şekil 70 : 5145 Arşiv No'lu Eserin Uhud Dağı Ve Hz. Hamza Tasviri Çizimi.....	94
Şekil 71 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Kâbe Tasviri Çizimi.....	96
Şekil 72 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Sefa Ve Merve Tasviri Çizimi	99
Şekil 73 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Ebu Kubeys Tasviri	101
Şekil 74 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Hz. Muhammed (SAV), Hz. Ali Ve Hz. Fatma'nın Doğduğu Evler Tasviri Çizimi,.....	103
Şekil 75 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Med'a Tasviri Çizimi	105
Şekil 76 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cennetü'l-Mualla Tasviri Çizimi	107
Şekil 77 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Şeyh Abdul Kebir Kabri Tasviri Çizimi	109

Şekil 78 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebel-i Nur Tasviri Çizimi	111
Şekil 79 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebeli Sevr Tasviri Çizimi	113
Şekil 80 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Arafat Ve Nemire Mescidi Tasviri Çizimi ..	115
Şekil 81 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Meş'air-i Harem Tasviri Çizimi	117
Şekil 82 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mina Tasviri Çizimi	119
Şekil 83 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Hayf Tasviri Çizimi	121
Şekil 84 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Zülhuleyfe Tasviri Çizimi	123
Şekil 85 :3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i İcabe Ve Mescid-i Gamame Tasviri Çizimi	125
Şekil 86 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i Kibleteyn Tasviri Çizimi	127
Şekil 87 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Sel' Dağı Ve Mescidler Tasviri Çizimi.....	129
Şekil 88 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cibali Uhud Ve Hz. Hamza Kabri Tasviri Çizimi Çizimi	131
Şekil 89 : 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cibali Uhud Ve Hz. Hamza Kabri Tasviri Çizimi	133

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
Tezin Başlığı: Sıfatü'l-Harameyn ve Fütuhu'l Harameyn Adlı Yazmaların Tezyini Yönden İncelenmesi		
Tezin Yazarı: Yeliz KAYAĞİL Danışman: Dr. Öğr. Üyesi A. Mehmet AVUNDUK		
Kabul Tarihi: 19.09.2019 Sayfa Sayısı: xi+151		
Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları		
Kitap sanatları içinde minyatür sanatının önemli bir yeri bulunmaktadır. Minyatürler zaman ve mekânı olduğu an içinde sabitleyen ve o anın yüzyıllar sonra dahi aynı tazeliğiyle anlatıldığı bir tasvir sanatıdır. Minyatür sanatı örnekleri farklı albümler içinde, Osmanlı döneminde saray sanatı olarak dönemin padişahının cülusunun, uzak ya da yakın seferlerinin, önemli toplantılarının ve hatta cenazesinde vuku bulan hadiselerin betimlenerek geleceğe aktarılmasını sağlamıştır. Osmanlı sultanları her daim sanatsever ve sanatla uğraşan kişiler olmuşlardır. İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı sanat, kültür ve bilim açısından önemli bir döneme girmiştir. Bu dönem kitap sanatlarının oluşum süreci olmuştur. Sultanların fetihleriyle beraber fethettikleri yerlerden saraya getirdikleri eserler saray sanatçılarına ışık tutmuş, getirilen usta nakkaşlar da yeni üslupların gelişmesini sağlamışlardır. Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk yıllarından itibaren oluşan parlak gelişme ve fethedilen yerlerden getirilen önemli sanatçılar nakkaşhanede çalışan sanatçıların üzerindeki etkileriyle birçok önemli eser ortaya çıkarmış, kitap sanatları kendine has bir üslup oluşturmuştur. Bu dönemde pek çok belgeleme çalışmasının yanı sıra figürsüz ve kuşbakışı plan olarak yapılan, hac yolculuğu ile Mekke ve Medine'de bulunan kutsal mekânları anlatan eserler de çalışılmıştır. Bu örnekler arasında, Kanuni Sultan Süleyman'ın imar faaliyetlerini de belgeleyen Sıfatü'l-Harameyn ve 15. yüzyılda hazırlanmış Fütuhu'l-Harameyn adlı eserler de bulunmaktadır. Çalışılan tezin amacı, 15. ve 16. yüzyıllarda hazırlanmış olan, Mekke ve Medine'deki kutsal mekânları ve hac yolculuğunu konu alarak anlatan ve tasvir eden bu iki önemli eseri süsleme özellikleri bakımından incelemektir. Yazma eserlerdeki tezhip ve minyatürlerinin benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarılıp konu hakkında karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılacaktır.		
Anahtar Kelimeler: Osmanlı sanatı, tezhip, minyatür, kutsal mekanlar, tasvir		

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: To Analyze Sıfatü'l-Harameyn and Fütuhu'l Harameyn Works From Perspective of Ornamentation			
Author of Thesis: Yeliz KAYAĞİL Supervisor: Assist. Prof. A. Mehmet AVUNDUK			
Accepted Date: 19.09.2019		Number of Pages: xi+151	
Department: Traditional Turkish Art			
Miniature art has an important place in book arts. Miniature are the art of depiction, which fixes time and space in its moment, and in which that moment is described with the same freshness even after centuries. The examples of miniature art in different albums, as an palace art of the Ottoman period provided the transfer of event occurring such as ascend of the sultans of the period, his far ornear voyages, important meeting sand even his funeral by picturing to the future. The Ottoman sultans have always been art lover sand art lovers. After the conquest of Istanbul, Ottomans have enter edtoan important period in terms of art, culture and science. This period was the process of formation of bookarts. The Works which the sultans brought from the places to the palace that they conquered during their conquests shedlight to the artists of the palace and provided the master miniaturists to improve new styles. Many important Works emerged with the influences of the artists who were brought from the conquered land son the artists working in miniature workshop sand with the bright articulations since the early years of Kanuni Sultan Süleyman, and bookart screated a unique style. During this period, besides many documentation studies, figureless and panaromic Works that depict the sacred places in Mecca and Medina have also been studied. Among these example sare Sıfatü'lHarameyn as being a record of the construction activities of Kanuni Sultan Süleyman and Futuhuarl-Harameyn created in the 15th century. The aim of this thesis is to examine the ornamental features of these two important Works which describe sand depicts the holy places and pilgrim age to Mecca and Medina in the 15th and 16th centuries. The similarities and differences of the illumination and miniatures of the Works will be revealed and comparison and evaluations will be made about the subject.			
Keywords: Ottoman art, illumination, miniature, holyplaces, description			

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Geleneksel Türk Süsleme sanatları içinde yer alan kitap sanatlarında görülen minyatür sanatı yüzyılları kapsayan bir geçmişe sahiptir. Kelime, Ortaçağ Avrupası'nda hazırlanan el yazmalarının bölüm başlarında metnin ilk harfinin etrafına kıvılcık- turuncu minium ile (sülüğün, sülyen, kırmızı kurşun tozu) yapılan miniatura adlı tezhipten gelmektedir ve “sülüğünle boyanmış” anlamına gelen Latince “miniare” kelimesinden türediği düşünülmektedir. Ancak zamanla minor (küçük) kelimesinin etkisinde kalarak “küçük (resim)” anlamını da kazanmıştır. İslam sanatlarında tasvir, Osmanlı sanatında nakış olarak adlandırılırken minyatürün, Fransızca “miniature” kelimesinin dilimize geçmiş olduğu düşünülmektedir. İslâm sanatında minyatür sanatçısına “musavvir” veya “nakkaş” adı verilmiştir (Mahir, 2005: 118).

Diğer bir tanımla minyatür, el yazması metinlerde tasviri yapılan konuların daha anlaşılır hale gelmesi amacıyla metnin yanına uygulanan, derinlik duygusu verilmeyen küçük boyutlu resimlerdir (Kutlu, 2014: 27).

Osmanlı döneminde minyatür sanatının oldukça geliştiği ve kendine özgün bir tarz oluşturduğu görülmektedir. Sarayının teşviki ve halkın da ilgisiyle Osmanlı döneminde minyatür sanatına özgün bir dil ve anlayış getirilmiştir (Kılıç, 2015: 2). Osmanlı dönemi minyatürlerinde konular çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Öyle ki doğa tasvirleri, saray içindeki hayat, padişahların portreleri, törenler, edebi eserler, dini konular, şehir görünüşleri, günlük yaşamdan sahneler, çeşitli bilimlerle ilgili açıklayıcı tasvirler, burç yaratıkları gibi konulardan oluşmaktadır (Kutlu, 2014: 31)

Osmanlı döneminde altın çağını yaşayan minyatür, tezhip ve cilt sanatları, aynı zamanda günümüze kadar ulaşan önemli eserlerin oluşumuna da zemin olmuştur (Ölmez, 2011: 5). Bu tez kapsamında Osmanlı 16. yy. döneminden birbirine konu ve minyatürler bağlamında benzerlik gösteren iki yazma eser seçilerek minyatürleri ve diğer süsleme özellikleri incelenmiştir. Tez bağlamında incelenecek eserler tasvirleri figürsüz ve kuşbakışı plan olarak tasarlanan, hac yolculuğuyla beraber Mekke ve Medine'de bulunan kutsal mekanları konu alan Manisa Yazma Eserler Kütüphanesi Arşivinde yer alan Sıfatü'l Haremeyn ve Ankara Milli Kütüphane Yazma Eserler Arşivinde yer alan Fütuhu'l Haremeyn adlı yazma eserlerdir.

Çalışmanın Önemi

Tezde yer alan eserlerden biri olan, dönemin Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmak üzere hazırlanmış, Abdülaziz bin Mahmud el-İsfahani (Hayati) tarafından Çağatay Türkçesiyle kaleme alınmış olan Sıfatü'l-Hameyn adlı yazma eserin süsleme özellikleri bakımından bilinen bir çalışması bulunmamaktadır (Çelebioğlu, 1994: 89). Eser Manisa İl Halk Kütüphanesinde 5145 arşiv numarasıyla tek nüsha olarak bulunmaktadır ve bilinen başka bir nüshası bulunmamaktadır (Demir, 2005: 18).

Tezde yer alan bir diğer yazma eser olan Fütuhu'l-Hameyn'de 16. yüzyılda Mekke ve Medine'deki kutsal yerleri ve haccın kurallarını anlatan manzum bir eserdir. Eserin kim tarafından kaleme alındığı konusunda farklı görüşlerin olmasıyla beraber Süleymaniye, Chester Beatty ve British Museum gibi yazma eser kütüphanelerinin bünyesinde bulunan nüshalar Muhyi'ye atfedilmektedir. Fakat Millet Kütüphanesinde bulunan nüshanın sonundaki mahlas beytinde 'Muhyi' yerine 'Cami' adının olması, eserin yazarının kim olduğu konusunda ayrışmalara yol açmıştır. Yıllarca Abdurrahman Cami'ye atfedilen Fütuhu'l-Hameyn'in Charles Rieu, E. Berthels, Muhammed Ahmed Simsar ve Ali Muhaddis gibi araştırmacılar asıl yazarının Muhyi-i Lari olduğunu söylemektedirler (Coşkun, 2001: 66-67).

Bu tez kapsamında daha önce klasik süsleme sanatları açısından incelenmemiş olan her iki eserin tasvirleri incelendiğinde, Mekke ve Medine'nin Osmanlı hakimiyetinde olduğu dönemlerde yapılan ancak Osmanlı hakimiyetinden çıktıktan sonra yıkılarak günümüze gelememiş birçok mimari eserin yer aldığı görülmüştür. Kitap sanatlarından biri olan tasvir sanatının incelenen eserler içinde yer alan mekan tasarımlarının gelecek kuşaklara aktarılması, devamlılığının sağlanması bakımından incelenmesi önem taşımaktadır.

Çalışmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı konuları, dönemleri ve tasvirleri bakımından benzerlik gösteren Sıfatü'l-Hameyn ve Fütuhu'l-Hameyn adlı yazma eserlerin süslemelerinin incelenerek, biçim, kompozisyon, renk ve üslup özelliklerini ortaya koymaktır. Eserlerde kullanılan süslemelerin tarihleri hakkında bilgi alt başlıklar halinde birinci bölümde yer almaktadır. İkinci bölümde ise yazma eserlerin orijinal fotoğrafları baz

alınarak süsleme özellikleri çizimler ile birlikte desteklenmiş, kompozisyon, desen ve teknikleri incelenerek dönemin özelliklerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Yapılacak çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve gözlem yöntemleri kullanılmıştır. İncelenen eserlerin ciltten başlayarak süsleme yapılan sayfaları tespit edilmiştir. süsleme bulunan sayfalar desen formu, plan şeması ve motifleri çizilerek analiz edilmiştir. Ayrıca tasvirli sayfaların mekan araştırması yönünde tasvir edilen mekanın neresi olduğunu anlamak için tasarımın içinde yer alan Osmanlı Türkçesi ve Çağatay Türkçesi olan yazılar günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Eserlerde yer alan mekanların bulunduğu bölgeler Osmanlı hakimiyetinden çıkıp Suudiler'e geçince birçok eserin yıkılması ve bazı dağların tıraşlanarak yerlerine binalar yapılması sebebiyle tasvir edilen mekanlar günümüze ulaşamamıştır. Bu bağlamda eserlerde bulunan mekan tasvirlerinin doğruluğundan emin olmak adına ya da günümüzde bulunmayan eserleri anlayabilmek adına Prof. Dr. Ahmet Bedir'e ait Tevhidin Yurdu Kur'anı-ı Kerim Atlası adlı eserden kaynakçada yer almamasına rağmen tasvirlerin karşılaştırmaları amacıyla yararlanılmıştır.

BÖLÜM 1: KİTAP SANATLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Minyatür Sanatı

Batı’ da Antik Çağ dönemine, Doğu’ da ise İslam öncesi dönemlere kadar uzanan el yazması ressamlığı ortaçağ içinde önemli bir sanat dalı olmuştur (Kutlu, 2014: 27).

Minyatürün, papirüs, parşömen ve fildişi gibi malzemeler üzerine yapılmış ilk örneklerine eski Mısırlılar’ da rastlanmaktadır (Mahir, 2005: 118).

Türk minyatür sanatının en eski örnekleri ise Orta Asya’ da Uygurlara kadar uzanmaktadır. Uygur Türklerinin 8. yüzyılda kitap ve minyatür sanatları olduğu kalan sayılı eserler ve kaynaklarda görülmektedir. Turfan araştırmalarında bulunan Bezeklik ve Sorçuk duvar resimleriyle beraber bu minyatürler incelendiğinde, 9. yüzyılda Orta Asya Türk resim üslubuna ait olduğu, Çin resminden ayrılan karakteristik özelliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır (Aslanapa, 2011: 364).

İlk İslam fetihlerinden sonra İran'da Zerdüşť rahiplerinin elinde bulunan bazı resimli yazmaların müslüman sanatçıları etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Ancak İslam minyatürlerini yapan Müslüman sanatçılarda Maniheizm’in de etkisini görmek mümkündür. Müslümanların "Mani-i nakkaş" dedikleri Mani ressam, Maniheizm’in kurucusudur ve öğretilerini yaymak için yazdığı kitapları aynı zamanda resimlerle süslemiştir. Sasani Hükümdarı 1. Behram tarafından 276 yılında öldürülmesiyle inananları zamanla doğuya göç ederek dinlerini İç Asya'da Uygurlar arasında yaymışlardır. Maniheist Uygur minyatürleri Uygurlar'ın başşehri Hoço'da (Doğu Türkistan) Alman bilim adamı Albert August von Le Coq tarafından ortaya çıkartılmıştır. 1923'te yayımlanan Maniheist Uygur minyatürleri, figürler ve kompozisyon anlayışı bakımından Selçuklu minyatürlerinin öncüleri sayılmaktadır (Mahir, 2005: 118).

11. ve 13. yy arasına tarihlenen Selçuklu dönemi minyatürlü yazmalar bilim ve fen konularıyla beraber edebi eserlerinde mevcut olmasıyla çeşitlilik göstermektedir (Kutlu, 2014: 1). Minyatür bakımından Selçuklu üslubunu yansıtan eserler ancak 12. yüzyıl sonundan itibaren günümüze gelebilmiştir (Aslanapa, 2011: 364). Selçuklu Türklerinin İran'dan Mezopotamya'ya, Suriye ve Anadolu'ya yayılmasıyla beraber ilk Türk- İslam minyatür üslubu ortaya çıkmıştır (Mahir, 2005: 118).

İlhanlı ve Timurlu minyatürlerinde Uzakdoğu ve bilhassa Çin sanatının etkisi söz konusudur (Kutlu, 2014: 29). 1220'li yıllarla beraber Moğol istilasının etkisiyle İslam minyatür sanatında yeni bir tarz ortaya çıkmıştır. İlhanlıların hâkim olduğu İran'da hazırlanan yazmalar, Uzakdoğu ve özellikle de Çin sanatına has bir teknikle resimlenmiştir (Mahir, 2005: 119). İnsan ve hayvan figürleri daha küçük tasarlanıp, doğa unsurlarının tasarımlarını daha detaylı hazırlamışlardır (Kutlu, 2014: 29).

İslam minyatür sanatı Timurlu döneminde birçok önemli örnekler vermiştir. Bu dönemden günümüze ulaşan minyatürlü yazmaların birçoğu Timur'un oğlu Şahruh ile torunlarının önderliğinde hazırlanmıştır. Şahruh'un oğulları Semerkant Valisi Uluğ Bey, Şiraz Valisi İskender Sultan ve Herat'ta babasının yanında bulunan Gıyaseddin Baysungur minyatür sanatını desteklemişlerdir. Tarih kitaplarını çok seven Şahruh ellerinde bulunan Cami'u't-tevarih nüshalarını toplatarak yeniden yazdırmış ve o dönemin ünlü tarihçisi hatız-ı Ebrû'ya kendi döneminin de kitap içinde yer almasını sağlamak için esere eklemeler yaptırtmıştır (Mahir, 2005: 119). Timurlu döneminde devlet adamlarının tarih ve resimle ilgilenmeleri sonucu birçok tarih kitabı yazılmış ve bu kitaplar resimlenmiştir. Karakoyunlu ve Akkoyunlu Türkmen minyatürlerin tasarımlarında zarif figürler, manzara ve mimari öğeler işlenmiştir. Safevi minyatürleri ise büyük boyutlu ve canlı tasarımlarıyla gösterişli bir devri betimlemektedir (Kutlu, 2014: 29).

Hristiyan ve İslâm dünyasında birçok minyatürlü yazma üretilmiştir. Fakat Hristiyan sanatı, kültürel değişimlerle bağlantılı gerçekçi tasvirlerle yönelmiş ve yağlı boya resim akımıyla ilerlemeyi tercih etmiştir. Bununla birlikte, matbaanın keşfiyle beraber elyazmalarının azalması da buna eklenince, 15. yüzyıldan itibaren batı sanatında minyatür önemini kaybetmiştir. Diğer tarafta İslâm sanatçıları da İslâm felsefesine uygun düşünce tarzını minyatür sanatında yorumlamıştır. İslâm dünyasının matbaaya olumsuz bakışı el yazmalarının devamlılığını birkaç yüzyıl daha sürdürmüştür (Renda, 1997: 1262).

Selçukluların dağılmasının ardından ortaya çıkan Beylikler döneminde minyatür sanatı duraklama dönemine girmiştir. Bu beyliklerden biri olan Osmanlı zamanla ekonomik ve siyasi gücünü arttırarak Anadolu'nun hâkimi olurken, minyatür sanatı da diğer sanat dalları gibi gelişim sürecine girmiştir. Osmanlıda minyatür sanatı diğer sanatlar gibi bir saray sanatıdır ve padişahın kişiliğinde de bir kamu sanatıdır. Sebebi ise; hükümdarın ve

devletin saygınlığı, devlet içinde ve dışında sanat yoluyla görkemli bir ihtişam oluşturmıştır (And, 2018: 138). Osmanlı Sultanları her daim sanatsever ve aynı zamanda sanatla da uğraşan kimseler olmuşlardır (Kutlu, 2014: 30). Aynı zamanda Sultanlar sanat aracılığıyla kendi dönemlerini sonraki dönemlere aktarmaktadırlar (And, 2018: 138). Osmanlı İmparatorluğu'nun ihtişamı geçmişten günümüze kadar gelen birçok eserde kendini göstermektedir (Ölmez, 2011: 5). Saray içinde ve dışında yetişmiş, ünü bugünüme kadar gelmiş birçok nakkaş vardır. Sarayın sanatçıları ehl-i hiref adlı teşkilatın içinde nakkaşbaşının gözetim ve denetiminde hattatlar, nakkaşlar, renkzenler, varakzenler, cedvelkeşler, müzehhibler ve cildbendlerden oluşmaktadır (Kutlu, 2014: 31). Osmanlı minyatürleri, olmuş vakaları, savaş sahneleri, saray hayatı, padişah portreleri, törenler, edebi eserler, dini konular, kent görünüşleri, günlük yaşam sahneleri gibi yaşanan hayatı canlandırmaktadır (Aslanapa, 2011: 366-367).

Osmanlılarda kültürel gelişim Sultan Orhan döneminde İznik'te başlamakta, daha sonra Bursa'da devam etmektedir (Tanındı, 1996: 7). Özellikle II. Mehmed'in İstanbul'u fethetmesinden sonra Fatih Dönemi sanat, kültür ve bilim açısından çok önem kazanmıştır. Bu dönem tasvir sanatlarının oluşum evresinin başlangıcı olmakla beraber aynı zamanda Fatih batı tasvir geleneğine de kapılarını açmıştır (And, 2018: 37). İtalya'nın ünlü ressamlarını saraya davet ederek onlara batıda ki krallar gibi portre ve madalyonlarını hazırlatmıştır (Tanındı, Çağman, 1979: 53). İtalya 'dan davet edilerek gelen Gentile Bellini'nin yaptığı Fatih Sultan Mehmed'in yağlı boya portresiyle Costanzo da Ferrara 'nın hazırladığı bronz madalyonlar aynı dönemde Fatih'in minyatür geleneğiyle portrelerini yapan Osmanlı nakkaşları Sinan Bey ile Şiblizade Ahmed'in üsluplarını da etkilemiştir (Mahir, 2005: 121). Böylece Fatih, Doğu geleneğinin yanında Batı geleneğine de kapılarını açarak portre ressamlığına Batı geleneğinin olumlu etkisini sağlamıştır (And, 2017: 39).

Fatih'in oğlu II. Bayezid'in şehzadelik döneminde 27 yıl Amasya'da valilik yaptığı ve bu süre zarfında çevresinde, üretilen şaheserler, şairler ve bilim adamlarıyla yoğun kültürel faaliyetlerin olduğu bir sanat çevresi geliştiği bilinmektedir (Tanındı, 1996: 23). Saray atölyesinden çıkarak günümüze kadar ulaşan resimli el yazmalarının çoğu II. Bayezid dönemine aittir (Kutlu, 2014: 31). II. Bayezid döneminde yapılan edebi konulu eserlerde genellikle XV. yüzyıl Türkmen minyatür üslubu ile beraber Batı sanatının da etkilerin kaynaştığı görülmektedir (Mahir, 2005: 121). Ancak daha sonra yapılan

eserlerde batının tesiri azalmaya başlamış, Fatih dönemindeki portreciliğin yerini el yazmaların sayfalarını süsleyen minyatürler almıştır (Kutlu, 2014: 31). Bu dönemde saray kitaplığındaki minyatürlü yazmalar ve nakkaşhanede çalışan İran kökenli sanatçılarla beraber Osmanlı minyatür sanatının önemli bir oluşum sürecine girdiği görülmektedir (And, 2018: 39).

Yavuz Sultan Selim döneminde, Tebriz' in fethiyle beraber İranlı sanatçılar saraya getirilmiş ve böylece minyatürde Safevi üslubu etkili olmuştur (Kutlu, 2014: 31). Yavuz Sultan Selim 1516 da Suriye'yi ve Kahire'yi fethetmesiyle buradan da Arapça yazmalarla Memluk Sultanlarına ait değerli yazmaları, Mekke ve Medine'den eski Kur'an'ları İstanbul'a getirmiştir (And, 2018: 46). Mısır'dan da İstanbul'a getirdiği farklı gelenekteki nakkaşların birlikte çalışmaları sonucu, hem Hüseyin Baykara dönemi Herat Nakkaşhanesi'nin üslubunun görüldüğü hem de Osmanlı karakterinin yansıtıldığı bir minyatür tarzı doğmuştur (Mahir, 2005: 121). Yavuz Sultan Selim'in fethettiği yerlerden İstanbul'a değerli yazmaları ve Doğu'daki sanatçıları da beraberinde getirmesiyle sarayın kitaplığına usta işi değerli yazmalar girerken, bu eserler aynı zamanda saray sanatçılarına ışık tutmuş, bir yandan da sarayın nakkaşhanesine katılan usta sanatçılarla Osmanlı tasvir üslubu giderek kendini geliştirmiş. Bunun sonucu bir geleneğin oluşması gerçekleşmiştir (And, 2018: 46).

Kanuni Sultan Süleyman döneminde imparatorluğun sınırlarının genişlemesiyle beraber kültürler arası etkileşimden minyatür sanatı da etkilenmiş, üslup ve kompozisyonda meydana gelen çeşitlilikle Osmanlı minyatür sanatı kendine has bir üslubun olduğu döneme girmiştir (Kutlu, 2014: 31). Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk yıllarından başlayan parlak gelişme ve fethedilen ülkelerden saraya getirilen sanatçıların bizim sanatçılarımızın üzerinde etkileri sonucu klasik Osmanlı minyatür sanatı en parlak dönemini yaşayarak birçok sayıda eser meydana getirilmiştir (Aslanapa, 2011: 372). Üretilen minyatürlü eserlerin büyük kısmı edebi ve tarih konulu eserlerdir. Tarih konusu zamanla Osmanlı minyatürünün ana teması olmuş ve buna dayalı birçok eser üretilmiştir (Kutlu, 2014: 31). Kanuni Sultan Süleyman'ın isteği üzerine tarih kitapları yazan ve birkaç bölümünü resimleyen Matrakçı Nasuh dönemin önemli nakkaşlarından (Tanındı, 1996: 22-23). II. Beyazıt döneminin sonlarında Enderun'da eğitim gören Boşnak asıllı sanatçı, diğer taraftan ünlü bir tarihçi, matematikçi, şair ve hattattır (Kılıç, 2015: 23). Sultanın sefer güzergâhı üzerinde bulunan şehirlerin kuş

bakışı olarak gerçekçi bir görünümle işleyen Nasuh, detaya girmeden önemli noktaları vererek manzara ressamlığında çığır açıp, topografik resmin ilk örneklerini yapmıştır (Kutlu, 2014:32). Bu dönemde yaygın kullanılan bir diğer tasvir şekli de resimleri Nasuh'un çizimleri gibi figürsüz ve kuşbakışı plan şeklinde yapılan, hac yöntemleri ve Mekke ve Medine şehirlerini anlatan eserler hazırlanmıştır. Bu eserlerde ki tasvirlerde sadece kutsal yerler değil, hazırlandığı dönemde Mekke ve Medine civarında mimarlık örneklerini ve Kanuni Sultan Süleyman'ın imar faaliyetlerini de belgelemektedir (Tanındı, 1996: 25). Sıfatu'l Hameyn adlı eser buna güzel bir örnektir.

III. Murat döneminin en önemli nakkaşı Nakkaş Osman ve portre ustası, gerçek adı Haydar Reis olan Nigari'dir (Kutlu, 2014: 32). 16. yüzyılın ikinci yarısına denk gelen bu dönemde doğan klasik üslubun ustası Nakkaş Osman, sade zeminleri tercih ederek tasvirlerinde ki yalınlıkla konuların anlatımlarını belgesel niteliğinde bir gerçekçiliğe taşımış böylece Kanuni Sultan Süleyman döneminde görülen yüzey bezemeciliği önemini yitirmiştir (Mahir, 2005: 122).

Şehnameci Seyyid Lokman ve Nakkaş Osman'ın beraber çalışmaları sonucu minyatür sanatı altın çağını III. Murad dönemiyle yaşamıştır. III. Murad sanata düşkünlüğü kaynaklı şehzadeleri için düzenlediği görkemli sünnet düğününü anlatan Surname-i Hümayun adlı 437 minyatür içeren eseri hazırlatmıştır (And, 2017:). III. Murad'ın isteğiyle başlayıp daha sonra III Mehmed döneminde tamamlanan, konusu Hz. Muhammed'in hayatı olan 6 ciltlik Siyer-i Nebi adlı eser 16. Yüzyıl sonunun önemli bir eseridir (Kutlu, 2014: 32).

Osmanlı minyatür sanatı 16. yüzyıl da parlak bir dönem yaşarken, 17. yüzyılın ilk başlarıyla beraber Osmanlı imparatorluğunun duraklama dönemine girmesiyle gerilemeye başlamıştır(Kılıç, 2015: 26). Bu gerilemeyle beraber el yazması üretiminde düşüş yaşanması sonucu tek sayfa resim ve minyatürlerin belli bir sıra içinde yerleştirildiği görülmektedir. El yazması formunda murakka olarak yapılan albümler önem kazanmıştır(Mahir, 2005: 122).

18. yüzyıl başlarıyla beraber son parlak dönemine giren Osmanlı minyatür sanatı, Sultan III. Ahmed döneminde saray atölyelerinde dönemin ünlü nakkaşı Levni'nin resimlediği önemli eserler vermiştir (Kılıç, 2015: 27). Levni, III. Ahmed'in üç şehzadesinin sünnet düğünü için düzenlenen şenliklerinin anlatıldığı Surname adlı eserin minyatürlerinde

dönemin giyim modasına uygun kadın ve erkek figürler kullanmıştır (Kutlu, 2014: 32). Aynı zamanda bu minyatürler, bölümlere ayrılmış mimari tarz ve birbiri üstüne konumlandırılmış figür içeren kompozisyonlara sahiptir (Mahir, 2002: 123).

19. yüzyılın ilk yarısından sonra resimli yazmaların üretilmemesi sonucu Batı tarzının etkisiyle minyatür sanatının yerini ışık ve gölgenin kullanıldığı resimler almıştır (Kılıç, 2015: 27).

1.2. Tezhip Sanatı

Tezhip kelimesi altınlamak anlamına gelen Arapça zehep (altın) kelimesinden gelmektedir (Ersoy, 1988: 12). İslamiyetle beraber vahiy halinde indirilen Kur'an'ın yazılıp sayfalarının toplanmasıyla kitap haline gelmiş ve ardından Kur'an-ı Kerim'i daha güzel yazıp süsleme çabasına girilmiş ve böylece kitap süsleme sanatları Kutsal Kitabın sayfalarında başlamıştır (Özcan, 2012: 239). Asırlardır güzel sanatlara çok önem veren ve yaşadıkları topraklarda etkin medeniyetler kuran Türkler, tezhip sanatını Orta Asya'dan getirip geliştirmişlerdir. (Özcan, 2002: 300). Büyük Selçuklularla İran'dan Anadolu'ya taşınan tezhip burada daha önceki medeniyetlerin kalıntılarıyla harmanlanıp etkileşime girerek uygulayan sanatçıların kendi milli tarzlarıyla gelişimini devam ettirmiştir (Derman, 2012: 65). 11. ve 12. yüzyıllarda Büyük Selçuklu döneminde farklı boyutlarda hazırlanmış Kur'an nüshaları İslam tezhip sanatının erken Orta Çağ örneklerini oluşturmaktadır (Tanındı, 2012: 245). Anadolu Selçukluları 13. yüzyılda tezhip sanatını üst seviyeye taşımış, kompozisyonlarında da sadelik, çok fazla renk kullanmamaları, geometrik geçmeler ve desenler, çok dilimli yıldızlar, zencerek, sarmal rumi gibi unsurlara sıkça rastlanmaktadır (Özcan, 2002: 300).

14. yüzyıl Anadolu Tezhip sanatı bakımından Selçuklu dönemine kıyasla daha verimli geçmiş, tasavvuf ve Kur'an nüshaları başta olmak üzere, din, tarih ve fizik gibi konular içeren eserler tezhiplenmiştir (Demircan Aksoy, 2010: 266). 14. yüzyılın ilk yarısı İlhanlı, 14. yüzyıl süresince de Memluklu sanatçıların tasarımlarıyla hazırlanan büyük boyutlu eserler incelendiğinde İslam kitap sanatının bu dönemde usta ellerden çıkmış olduğu görülmektedir (Tanındı, 2012: 249). Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle beraber başta Konya olmak üzere sanatsal faaliyetlere ve kitap sanatlarına ilgi artmış, özellikle Mesnevi süslemeleri için dönemin sanatçıları tüm yeteneklerini ortaya koyarak eserler çıkarmışlardır (Derman, 2012: 66). Mevlana'nın görüşlerini sahiplenilen tarikat

üyeleri varlıklı Mevlevilerden oluşan yeni bir grup, Mevlana, Sultan Veled ve Şems-i Tebrizi'ye ait eserleri yeniden tezhipli nüshalarını hazırlatarak dönemin kitap sanatlarına katkı sağlayan eserler çıkarmışlardır (Demircan Aksoy, 2010: 267). Bunun sonucunda mesnevi bezemelerinde zengin renkler ve cesur tasarımlar kullanılarak sonraki dönemlerin kitap sanatlarına öncü olmuşlardır (Derman, 2012: 66). 13. yüzyıla göre daha verimli bir dönem olan, desen ve boyama açısından İlhanlı ve Memluk etkisi görülen 14. yüzyıl tezhibini, parlak bir dönem yaşayan Osmanlı tezhip sanatının hazırlık aşaması olarak görebiliriz (Demircan Aksoy, 2010: 269).

Osmanlı döneminde tezhip sanatında çok çeşitli biçim, renk ve motif anlayışı hâkimdir (Özcan, 2002: 301). İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed, dönemin yerli ve doğu ülkelerinden önemli sanatçıları saraya davet edip, Topkapı Sarayında kurduğu nakkaşhanede toplayan fatih Sultan Mehmed nakkaşhanenin başına da Özbek asıllı Baba Nakkaş'ı getirmiştir (Aşıcı, 2012: 307). Fatih Sultan Mehmed dönemi tezhip sanatında naif olarak adlandırılan bezeme üslubu ile beraber, detaylı hat motifleriyle beraber sade yapraklar, zemine dağıtılmış bulut motiflerinin kullanıldığı Baba Nakkaş bezeme üslubu görülmektedir (Özcan, 2012: 239).

Tebriz'den Amasya'ya sürgün gönderilen, 16. yüzyıl Kanuni Sultan Süleyman döneminde İstanbul sarayına gelerek 36 yıl saray için çalışmış Bağdatlı Şahkulu, Saz yolu üslubunu geliştiren önemli bir ekoldür (Özcan, 2002: 304). Yarı üsluplaştırılmış bahçe çiçeklerinden oluşturduğu üslubla bilinen, Kanuni Sultan Süleyman döneminde nakkaşhanede sernakkaş olan Kara Memi aynı zamanda Şahkulu'nun da öğrencisidir (Derman, 2012: 66). 16. yüzyıl Kanuni Sultan Süleyman dönemi tezhip sanatının dönüm noktası olan Çaldıran zaferiyle beraber İstanbul'a Tebriz, Herat ve Şiraz'dan getirilen sanatkârlar, saray nakkaşhanesinde Acem Nakkaşlar Bölüğünü oluşturmuş, kendi tarzlarını saray nakkaşhanesinde uygulanan tarzla birleştirerek kitap sanatlarında önemli eserler vermişlerdir (Derman, 2012: 343).

17. yüzyılda Avrupa ülkelerinin birbirinin sanatlarını etkilediği Barok ve Rokoko tarzıyla Osmanlı da etkileşime girmiş Barok Ve Rokoko tasarım özellikleri Osmanlı tasarımlarına girerek varlıklı kişilerin saraylarında ve konaklarında süslemeler olarak yerini almıştır (Duran, 2012: 397).

18. yüzyılın önemli nakkaşı, çiçek ressamı ve müzehhip Ali Üsküdarî döneminin Şahkulu olarak anılarak, son temsilcisi olarak görülmüştür (Özcan, 2002: 304). Rugani tekniğiyle, kitap kabı, kubur, yazı altlığı, kalemdan ve yay gibi önemli eserler vererek yeni bir üsluba imza atmıştır (Derman, 2012: 66).

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında, kitap sanatlarında hat haricinde bir duraklama görülmesi sebebiyle bu sanatları yeniden canlandırmak amacı güdülerek 1915'te Bab-ı Ali caddesinde ülkenin önde gelen hat ve tezhip sanatkârlarının hoca olarak görevlendirildiği Medresetü'l- Hattatın açılmış faaliyetlerini 1936 yılına kadar sürdürmüştür (Taşkale, 2012: 418). Aynı yıl Güzel Sanatlar Akademisinde Türk Tezyini Sanatlar Şubesi adı altında 1960 yılının sonuna kadar devam etmiş, ancak talebesi bulunmadığı için kapatılarak 1980 yılı itibariyle bir kısım Güzel Sanatlar Fakültelerinin bünyesinde Geleneksel Türk Sanatları bölümünde devam etmiştir (Derman, 2012: 68).

1.3. Cilt Sanatı

Kâğıdın henüz icat edilmediği dönemlerde üzeri balmumu ile kaplı levhalar ve katlanıp formalar haline getirilerek birbirine dikilen parşömenlere yazılı eserleri korumak amacıyla tahta kapaklarla saklanması, cilt ve ciltçilik anlayışının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Gelişimi ise kâğıdın icat edilmesinden sonra görülmektedir (Maraşlı, 2007: 220). Arapçada deri anlamına gelen cilt, ismini yapımında en uygun malzeme olan deriden almaktadır (Arıtan, 1993: 551). Telcid yani ciltleme işini yapan kişilere mücellit yani ciltçi denilmektedir (Balkanal, 2002: 341).

İslam sanatının 8. ve 9. yüzyıllarda bilinen ilk örnekleri olan kufî hatla parşömenler üzerine yazılmış Kur'an nüshalarının ciltleri, tahta iskelete deri geçirilip bu derinin üzerine ucu sivri bir aletle geometrik bezeme yapılmıştır. Bu ucu sivri aletle soğuk veya sıcak olarak bitkisel ve geometrik bezemelerin uygulanması 8. Ve 15. yüzyıllar arasında İslam cilt sanatında yaygın olarak kullanılmaktadır (Tanındı, 1984: 20).

Türk sanatında tarihi Uygurlara kadar dayanan cilt sanatı, kitapçılık sanatlarımızın başında gelmektedir (Aslanapa, 2011: 393). Müslüman Türkler tarafından yazı ve kitaba özellikle dini içerikli olanlara mukaddes sayıldığı için daha hassas yaklaşılmış ve bu kitapların tezyinine ve ciltlerine daha önem verilmiştir. Bu bağlamda Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle beraber cilt sanatı da önemli gelişme göstermiştir (Balkanal, 2002: 341).

11. yüzyılın son dönemlerinde Selçukluların Anadolu üzerinde hâkimiyetleriyle beraber cilt sanatında da önemli örnekler verilmiştir (Arıtan, 2002: 933). 13. yüzyılda rumi üslubunu geliştiren Selçuklular 13. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle bu üslupla Memlükleri etkilemiş ve 14. yüzyıl Anadolu Beyliklerinde, 15. yüzyıl sonlarına kadar Osmanlılarda devam etmiştir (Arıtan, 2001: 30).

Anadolu Selçuklu dönemi ciltlerinin önemli bir özelliği, ön ve arka kapaklarda ayrı karakterde şemse kullanılması, sırt kısmının daima düz olması, kapakları çevreleyen zencerek ya da bordür kullanılmasıdır. Bununla beraber kapakta zencerek, şemse ve köşebent iskeleti korunmuş bu forma bağlı kalınarak tam zeminli, yuvarlak, yıldızlı, dört kollu, beşgen, altıgen ve sekizgen gibi şemseler kullanılmıştır (Maraşlı, 2007: 221).

Anadolu Selçuklu cildinden Osmanlı cildine geçiş dönemi olan 15. yüzyılda Osmanlı dönemi ilk örnekleri Fatih Sultan Mehmed döneminde verilmiştir ve bu eserlerde Anadolu Selçuklu etkisi açık bir şekilde görülmektedir. Bu dönemin ciltleri Timurlular, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Memlükler'in son dönem ciltleriyle de benzerlik gösterse de yine de üsluplarda farklılık görülmektedir (Arıtan, 1993: 556). 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Fatih Saray Nakkaşhanesinde hazırlanan ciltlerde malzeme olarak genellikle siyah deri kullanılmış, tezyinatında ise cildin ön ve arka kapağında dilimli, salbekli, oval şemse ve köşebentlerle beraber bitkisel motifler, bulut, rumi ve tığlar kullanılmıştır (Balkan, 2002: 342).

Osmanlı Devleti'nin her alanda muhteşem bir çağ yaşadığı 16. yüzyılda derinin her rengini üretebilen Osmanlı dericiliğinin gelişmesiyle beraber cilt sanatı da muhteşem çağını yaşayarak önemli gelişme göstermiştir (Arıtan, 1993: 557). Kanuni Sultan Süleyman döneminin mücellit başlarından olan Mehmet Çelebi, aynı aileden gelen Süleyman Çelebi ve Mustafa Çelebi gibi ustaların yaptığı eserler Türk deri işçiliğinin çok önemli ve zarif örneklerini vermiştir (Aslanapa, 2011: 393). Bu dönemde hazırlanan ciltlerin tezyinatında şemseler sadece oval olmakla beraber şemse ve köşebentlerin arası çoğunlukla boş bırakılırken bazı ciltlerde kabartma ya da halkar tarzda motiflerle doldurulmuş mülemma şemselerde görülmektedir. Bordürlerin genişlikleri arttırılarak bordürlerin iç alanlarına yuvarlak veya oval kartuşlar yerleştirilirken, motif olarak stilize nar çiçeği, altılı çiçek, çintemani, bulut ve hançer yapraklar kullanılmıştır (Arıtan, 1993: 557).

17. yüzyılda Osmanlı imparatorluğunun gerileme dönemine girmesi birçok sanat dalları gibi cilt sanatını da etkilemiş, kompozisyon ve motiflerin işlenmesinde gerileme görülürken, kapaklarda köşebent ve bordürler kalkmış onun yerine kalın zencerek geçilmiş, şemselerde de oval ve dikdörtgen formlar görülmüştür (Balkanal, 2002: 343). Klasik formda hazırlanan ciltlerde salbekler büyütülerek köşebentlere yaklaştırılmış. Bu bağlamda genel olarak işçilikte gerileme görülürken, renk anlayışları korunmuştur (Arıtan, 1993: 557).

18. yüzyılın başlarından itibaren III. Sultan Ahmed ve İbrahim Paşa'nın çabaları ve teşvikleri sonucu cilt sanatı yeniden gelişerek güzel eserler hazırlanmıştır (Aslanapa, 2011: 393). Bu dönemde klasik üslubun dışında farklı teknik ve üsluplarda ciltler de yapılmıştır. Bunlar lake ciltler, realist motifli ciltler, yekşah ciltler ve barok- rokoko ciltlerdir (Arıtan, 1993: 557).

19. ve 20. yüzyıllarda şemseli ciltler azalıp yerine zilbahar (kafes) ciltler yapılırken, basılı eserlerin artmasıyla batılı tarzda ciltlerle beraber Yıldız cildi denilen, cildin bir yüzüne altınla Osmanlı Sanat Arması, diğer yüzüne ay yıldız basılı deri, atlas, ve kadife ciltler yapılmıştır (Balkanal, 2002: 343).

1.4. Katı' Sanatı

Kâğıt veya deri üzerine çizilmiş yazı, motif ya da bir şekli kesip çıkararak başka bir kâğıt veya deriye yapıştırarak oluşturulan, sözlükte "kesmek" anlamına gelen katı' (kat') sanatı, eski Türk kitap sanatlarının önemli bir dalıdır. Bu yöntemle yapılmış eserlere katia (mukatta'), yapan sanatkâra da katı ve katta adı verilmiştir (Çağman, 2002: 32). Tarihi iki bin yıl öncesine kadar giden kâğıt ve deri oymacılığı, halk sanatı olarak Çin'de doğmuştur. Uygurlar tarafından yapıp günümüze kadar gelen oyma deri kapları da göstermektedir ki, kâğıt ve deri oymacılığı İslam dünyasına Orta Asya'dan geçmiştir. Geçmiş Uzak Doğu'ya kadar uzanan katı' sanatı 15. yüzyılda İslam dünyasında uygulanmaya başlamış, 15. ve 16. yüzyıllarda Herat'ta kâğıt üzerinde ilk örneklerine rastlanmıştır (Mesara, 2002: 323).

15. yüzyılda Herat'ta yaşamış, Hüseyin Baykara himayesinde çalışan Abdullah Katı Ali Mustafa Efendi'nin Menakıb-ı Hünerveran adlı eserinde kâğıt oyma sanatının ilk ve en önemli temsilcisi olarak belirtilmiştir (Çağman, 2002: 33). 15. yüzyılda daha itinalı hazırlanan ciltlerde, özellikle Fatih Sultan Mehmed'in kütüphanesi için saray

nakkaşhanesinde Baba Nakkaş gözetiminde hazırlanan ciltlerin kapak içlerinde kusursuz çalışılmış rumi kompozisyonlu eserlere rastlanmaktadır (Ünver, Mesera, 1980: 19).

Kâğıt oyma sanatı 16. Yüzyılın başlarında Osmanlı sanatına girmiş, özellikle Kanuni Sultan Süleyman döneminde incecik yazılar, çeşitli motifler ve çok sayıda yazma eserlerin tezhip bezemeleriyle beraber önemli süsleme unsuru olarak yerini almıştır (Mesara, 2002: 323). 16. Yüzyılın ilk yarısında, Fatih Sultan Mehmed devrinin son zamanlarından itibaren, Sultan II. Beyazıd ve Sultan I. Selim dönemlerini de kapsayarak Kanuni Sultan Süleyman'ın Sadrazamı İbrahim Paşa tarafından desteklenen Efşancı Mehmed Kanuni Sultan Süleyman döneminde sanatının en seçkin eserlerini vermiştir (Atasoy, 2011: 73). Osmanlı sanatında kâğıt oymacılığı diğer sanat dallarında olduğu gibi en parlak dönemini Kanuni Sultan Süleyman devrinde yaşamıştır. Eserleri günümüze kadar gelmiş dönemin önemli sanatkârları Mehmed b. Gazanfer, Benli Ali Çelebi, Ali Çelebi'nin oğlu Abdülkerim Çelebi'dir (Çağman, 2002: 33).

17. yüzyılın başlarında yetişmiş Fahri El Bursavi olarak bilinen Bursalı Fahri kâğıt oymacılığı sanatında dönemin önemli sanatçısı olmakla beraber sadece kâğıt oymacılığı değil, ayrıca makta', keşkül ve enfiye kutusu gibi eşyaların oymalarında da becerisi görülmektedir (Mesara, 2002: 324).

Vazo içinde çiçek ve kâğıt oyma yazılar 18. ve 19. yüzyıllarda kâğıt oyma sanatının içinde yer almış ve kâğıt oyma bahçe ve çiçekler 19. yüzyıl boyunca da devam etmiştir (Çağman, 2002: 132). 18. Yüzyıla ait olduğu tahmin edilen içinde ki üç katı kompozisyonun çok ince ve başarılı bir işçilikle işlendiği ve çok çeşitli çiçeğin gerçekçi bir şekilde oluşturulduğu Mehmed Selim Divanı döneminin önemli eserlerindendir (Atasoy, 2011: 75).

BÖLÜM 2: KATALOG

Bu bölümde Sıfatü'l -Harameyn ve Fütuhu'l-Harameyn adlı eserlerin tezyini yönden incelemesi yapılacaktır. Eserlerin varsa ciltleri, üzerinde bulunan bezemeleri, kullanılan malzemeleri, renkleri ve minyatürlü varakların restorasyon geçirip geçirmediği de araştırılacaktır. Tezhipli sayfaları kompozisyon, renk ve motifler açısından incelenecektir. Tasvirlerin plan şemaları incelenerek konusu yorumlanıp analizleri yapılacaktır.

2.1. Sıfatü'l-Harameyn

Sıfatü'l-Harameyn döneminin Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmak üzere hazırlanmış, Mekke ve Medine'deki kutsal mekân ve toprakları konu olarak ele almış bir eserdir. Abdülaziz bin Mahmud el-İsfahani (Hayati) tarafından Çağatay Türkçesiyle kaleme alınmış 1356 beyitlik bir mesnevidir. Kâbe'nin tarihini, kutsiyetini, ziyaret kurallarını ve çeşitli özelliklerini anlatan manzum bir eserdir. Eserin müellifinin eserin sonunda verdiği bilgilere göre; H. 927 yılı Zilkade ayında yani Ekim 1521'de Mekke'de yazılmıştır. Tahmine göre de hac yolculuğunun dönüşünde de eseri Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuştur. Eser bizzat padişaha sunulacağı için içerik ve süslemesine özen gösterilmiştir (Çelebioğlu, 1994: 89).

Sıfatü'l Harameyn daha çok tasvir özellikli bir eserdir. Başlangıcında isminin yazıldığı bir serlevha tezhibi bulunmaktadır. Bölüm başlıkları ve sonuçta yer alan beyit de tezhiplidir. Eser içindeki 19 adet mekân tasviri farklı sayfalarda yer almaktadır. Eser Manisa İl Halk Kütüphanesinde 5145 arşiv numarasıyla tek nüsha olarak bulunmaktadır ve bilinen başka bir nüshası bulunmamaktadır (Demir, 2005: 18).

2.1.1. Manisa İl Halk Kütüphanesinde 5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt, Tezhip ve Minyatür Yönünden İncelenmesi

2.1.1.1. Cilt ön ve arka kap

Resim 1:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Ön Kap

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 1:

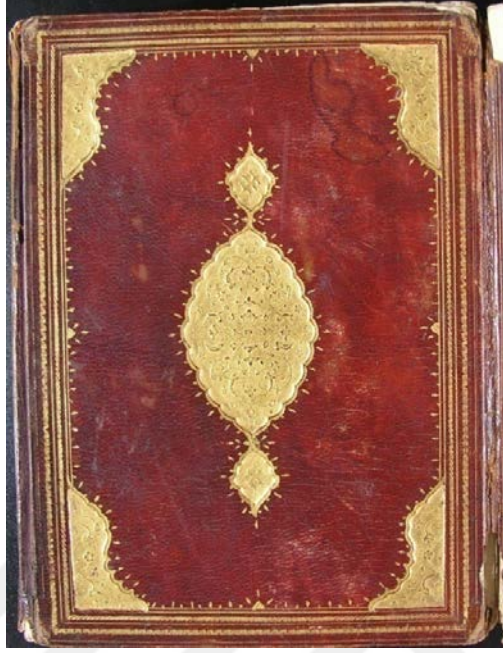
5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Ön Kap Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 2:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Arka Kap

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 2:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Arka Kap Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Kullanılan Malzeme: Kızıl kahverengi mat sahtiyan deri

Kullanılan renkler: Altın

Kullanılan motifler: Rumi, orta bağ, tepelik, penç, gonca, yaprak, tığ

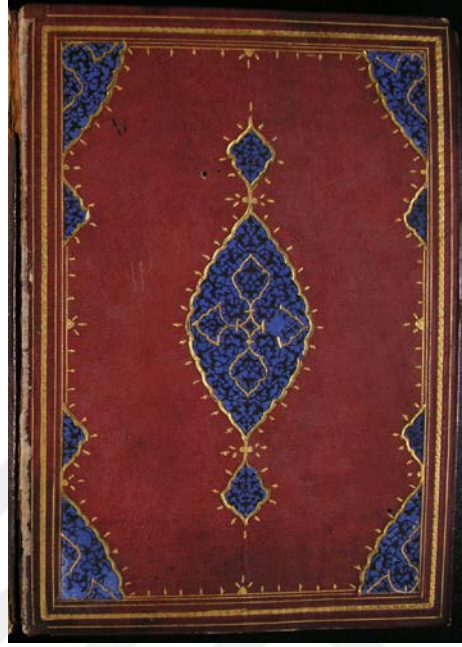
Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Eserin cildinin ön ve arka kabının kızıl kahverengi sahtiyan mat deri olduğu ve 16. yüzyıl klasik dönem cilt kabı kompozisyon özelliklerine sahip olduğu, görülmektedir. Kabin alttan ayırmalı, salbekli şemsesi ve köşebentleri rumi ve bitkisel bir kompozisyon olarak tasarlanmış, mülemma cilt olarak uygulanmıştır. Altın dendanlar küçük tığlarla sonlandırılmıştır. Cildin köşebentlerle birleşen ilk cetvelinin dört tarafının tam ortasında iğne perdahı yapılmış altın bir üçgen ve bu üçgenin üzerinde de küçük tığlar bulunmaktadır. Köşebentlerden itibaren iç bölüm şemseli alanın ölçüsü 155x230 mm.'dir. Köşebentlerden itibaren 0,5 mm. altın cetvel, 2 mm boşluk ve köşebentlerin bitiş sınırından tasarımı çevreleyen 0,5 mm.lik altın cetvel,2 mm. boşluk, 2 mm.lik S formlu altın zencerek, 2 mm boşluk, 0,5 mm.lik altın cetvel, 2 mm. boşluk,3 mm.lik S formlu altın zencerek, 2 mm. boşluk, 0,5 mm.lik altın cetvel, 2 mm. boşluk, 1 mm.lik altın cetvel ve 2 mm.lik boşluk bırakılarak eserin sırt kısmına ulaşılır. Sırt bölümünün genişliği yaklaşık 0,5 cm.dir. Cildin derisinde yer yer böcek ve kurt deformasyonları, özellikle köşelerde soyulmalar ve yoğun şekilde dağılmış su lekesi görülmektedir. Cildin üzerinde yer alan kahverengi ve kendi rengine uygun olmayan deri parçaları daha önce küçük restorasyon geçirdiğini göstermektedir.

2.1.1.2. Cilt ön iç kap

Resim 3:

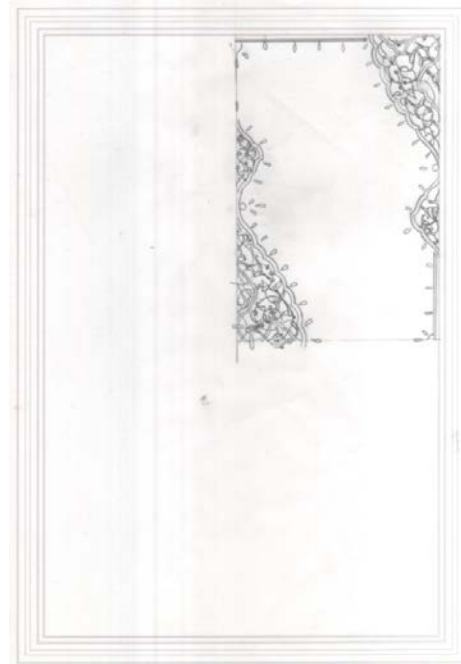
5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt İç Kap

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 3:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt İç Kap Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Kullanılan Malzeme: Kızıl kahverengi mat sahtiyan deri

Kullanılan renkler: Altın, çivit mavisi, siyah

Kullanılan motifler: Rumi, orta bağ, tepelik, tığ

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Eserin cildinin ön iç kabı kızıl kahverengi sahtiyan mat deridir. 16. yüzyıl klasik dönem kompozisyon özelliğine sahip olan iç kab kaat'ı olarak çalışılmıştır. Rumi kompozisyonlu siyah deri şemse, köşebent ve salbeklerin zemininin çivit mavisi kağıtla kaplanmış olduğu görülmektedir. Şemse ve köşebentlerin orta bölümlerinde tepelik ve ayırma rumi şeklinde yer alan kapalı formlar, dendanlar ve tığlar gibi, altındandır. Cildin iç kabının köşebentlerle birleşen ilk cetvelinin dört tarafının tam ortasında iğne perdahı yapılmış altın bir üçgen ve bu üçgenin üzerinde de küçük tığlar bulunmaktadır. Köşebentlerden itibaren 0,5 mm. altın cetvel, 2 mm. boşluk ve köşebentlerin bitiş sınırından tasarımı çevreleyen 0,5 mm.'lik altın cetvel, 3 mm. boşluk, 2 mm.'lik S formu altın zencerek, 3 mm boşluk, 0,5 mm.'lik altın cetvel ve 3 mm. boşlukla cildin iç kabının tasarımı tamamlanır. Cildin derisinde yer yer böcek ve kurt yenikleri, köşelerinde soyulmalar görülmektedir. Cildin üzerinde yer alan kahverengi ve kendi rengine uygun olmayan deri parçaları daha önce küçük restorasyon geçirdiğini göstermektedir.

2.1.1.3. Cilt miklep dış

Resim 4:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Miklep

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 4:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Miklep Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Kullanılan Malzeme: Kızıl kahverengi mat sahtiyan deri

Kullanılan renkler: Altın

Kullanılan motifler: Rumi, orta bağ, tepelik, penç, gonca, yaprak, tığ

Eser ölçüleri: 246 x 95 mm

Eserin cildinin miklebi kızıl kahverengi sahtiyan deridir. Eserin cildinin ön ve arka kabının kızıl kahverengi sahtiyan mat deri olduğu ve 16. yüzyıl klasik dönem cilt kabı kompozisyon özelliklerine sahip olduğu, görülmektedir. Kabin alttan ayırmalı, salbekli şemsesi ve köşebentleri rumi ve bitkisel bir kompozisyon olarak tasarlanmış, zerenderzer ve soğuk baskı olarak uygulanmıştır. Altın dendanlar küçük tığlarla sonlandırılmıştır. Köşebentlerden itibaren 0.5 mm. altın cetvel, 2 mm boşluk ve köşebentlerin bitiş sınırından tasarımı çevreleyen 0.5 mm.'lik altın cetvel, 2 mm. boşluk, 2 mm.'lik S formlu altın zencerek, 2 mm boşluk, 0.5 mm.'lik altın cetvel, 2 mm. boşluk, 3 mm.'lik S formlu altın zencerek, 2 mm. boşluk, 0.5 mm.'lik altın cetvel, 2 mm. boşluk, 1 mm'lik altın cetvel ve 2 mm.'lik boşluk bırakılarak eserin sırt kısmına ulaşılır. Cildin derisinde yer yer böcek ve kurt yenikleri, köşelerde soyulmalar görülmektedir. Cildin üzerinde yer alan kahverengi ve kendi rengine uygun olmayan deri parçaları daha önce küçük restorasyon geçirdiğini göstermektedir.

2.1.1.4. Cilt mıklep iç

Resim 5 :

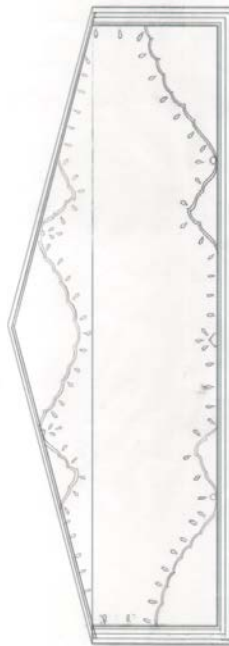
5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Mıklep İç

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 5:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cilt Mıklep İç Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Kullanılan Malzeme: Kızıl kahverengi mat sahtiyan deri

Kullanılan renkler: Altın, çivit mavisi, siyah

Kullanılan motifler: Rumi, orta bağ, tepelik, tığ

Eser ölçüleri: 246 x 95 mm

Eserin mıklebnin iç kabı kızıl kahverengi sahtiyan mat deridir. 16. yüzyıl klasik dönem kompozisyon özelliğine sahip olan mıklebin iç kabı kaat'ı olarak çalışılmıştır. Rumi kompozisyonlu siyah deri şemse, köşebent ve salbeklerin zemininin çivit mavisi kağıtla kaplanmış olduğu görülmektedir. Mıklebin iç kabında, cildin iç kabının bütün özellikleri, ½ olarak kullanılmıştır. Şemse ve köşebentlerin orta bölümlerinde tepelik ve ayırma rumi şeklinde yer alan kapalı formlar, dendanlar ve tığlar gibi, altındandır. Cildin iç kabının köşebentlerle birleşen ilk cetvelinin sırta bağlanan bölümünün tam ortasında iğne perdahı yapılmış altın bir üçgen ve bu üçgenin üzerinde de küçük tığlar bulunmaktadır. Köşebentlerden itibaren 0,5 mm. altın cetvel, 2 mm boşluk ve köşebentlerin bitiş sınırından tasarımı çevreleyen 0,5 mm.'lik altın cetvel, 3 mm. boşluk, 2 mm.'lik S formlu altın zencerek, 3 mm boşluk, 0,5 mm.'lik altın cetvel ve 3 mm. boşlukla cildin iç kabının tasarımı tamamlanır. Kaat'ı tasarımın köşebentlerinde bazı bölümlerle birlikte altın dendanlar da kopmuştur. Bu nedenle, alttaki çivit mavi kâğıt daha fazla görünmektedir. Ayrıca desendeki kopmalar nedeniyle de desen çizimi çıkarılamamıştır. Cildin derisinde yer yer böcek ve kurt yenikleri, köşelerinde soyulmalar görülmektedir. Cildin üzerinde yer alan kahverengi ve kendi rengine uygun olmayan deri parçaları daha önce küçük restorasyon geçirdiğini göstermektedir.

2.1.1.5. Zahriye Tezhibi

Resim 6:

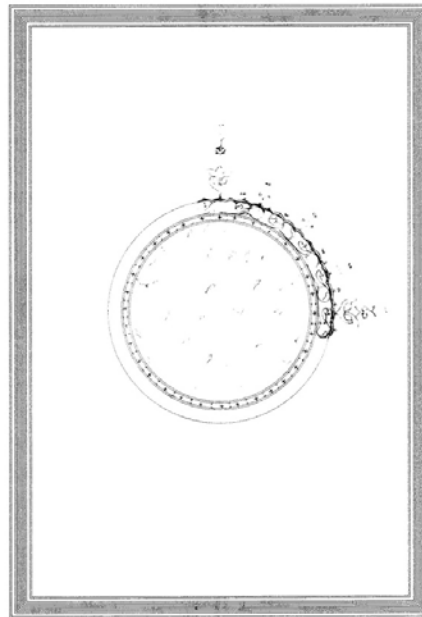
5145 Arşiv No'lu Eserin Zahriye Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 6:

5145 Arşiv No'lu Eserin Zahriye Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Zahriye

Sayfa numarası: 1 A

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz

Kullanılan motifler: Rumi, orta bağ, tepelik, penç, gonca, yaprak, tığ

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

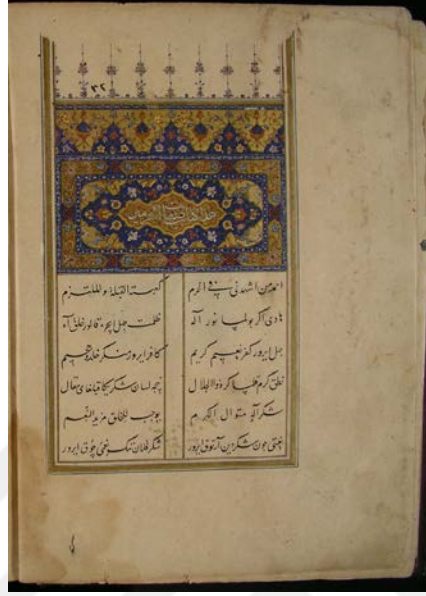
Krem rengi kâğıt üzerine çalışılmış olan zahriyenin 5,4 cm çapındaki iç dairesinde eserin içeriği ve Kanuni Sultan Süleyman için hazırlandığının anlatıldığı bir metin bulunmaktadır. Zemin sıvama altın, yazılar beyaz, yazılar arasında serbest olarak tasarlanmış yapraklarda sülyen rengi kullanılmıştır. Dairenin dışında 0.5 mm'lik bir altın cetvel, 2 mm. içinde, bedahşi laciverdi zemin üzerine beyaz renkli +:+:+ olarak devam eden, ara suyu bulunur. Bu ara suyu 0,5 mm.'lik altın cetvel ve 4 mm'lik zemini altın, içi helezoni kanatlı rumilerden oluşturulmuş (münhaniye benzer) bir tasarımla nihayetlenir. Bu tasarım, eserin oluşturulmasından önceki dönemlere ait bir tasarım uygulamasına benzer. Böylelikle, 1521 tarihinde padişaha sunulan bir eser için erken dönem bir tasarım anlayışına gönderme yapılmaktadır; denebilir. Tezhibi bedahşi laciverdi bir dendan çevreler. Tığlar basit geometrik formlardan oluşturulmuştur. Sadece alt ve üst, sağ ve sol olmak üzere dört tarafta, orta bağdan çıkan rumi motiflerinden oluşan bir tasarım diğer sade tığların yanında, tığların zenginleşmesini sağlamıştır.

Zahriye sayfası örneği çok görülmeyen bir şekilde dikdörtgen zencerekli bir çerçeve içine alınmıştır. Bu çerçeve 0,5 mm. altın cetvel, 1 mm. boşluk, 1'er mm. sülyen, altın ve yeşil renkli yan yana cetveller, 1 mm. boşluk ve lacivert 1 kuzu cetvelle nihayetlenir. Sülyen, altın ve yeşil cetveller, dört yanda karşılıklı olarak kısa tarafta tam orta noktada, birer sıra, uzun tarafta cetvel boyunca eşit noktalarda ikişer sıra zencerek oluştururlar.

2.1.1.6. Serlevha Tezhibi/ İklil Levha Tezhibi

Resim 7:

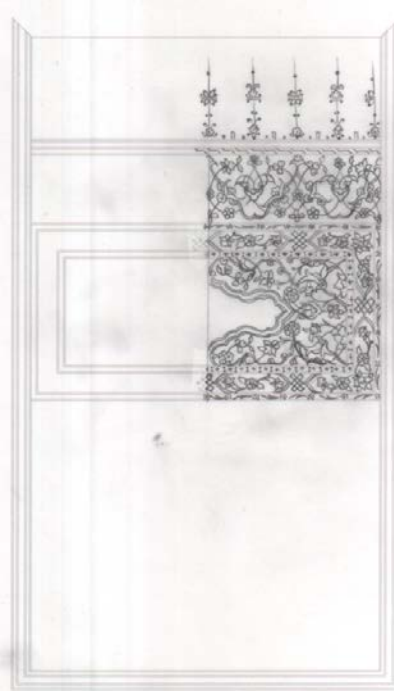
5145 Arşiv No'lu Eserin Serlevha Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 7:

5145 Arşiv No'lu Eserin Serlevha Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Serlevha

Sayfa numarası: 1 B

Kullanılan renkler: Altın

Kullanılan motifler: Rumi, orta bağ, tepelik, penç, gonca, yaprak, tığ

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Krem rengi kağıt üzerine çalışılmış olan serlevha sayfası talik yazılı bölümün üst kısmında tasarlanmış iki dikdörtgen bölümden oluşmuştur. Sayfa sağ ve soldan, 0,5 mm.'lik altın cetvel, 1 mm. boşluk, 3mm.'lik altın cetvel, 1 mm. boşluk ve 1 kuzu cetvelin sınırları içinde tasarlanmıştır. Eser 16. yüzyıl tezhip desen tasarımı özelliklerini göstermektedir. Geometrik tığlar, daha çok 15. yüzyılda çalışılmış olmasına rağmen, örnekleri bir sonraki yüzyılda da görülen, örnekler arasındadır. Tezhipli alanın alt bölümünde ve talik hat ile yazılmış bölümün hemen üzerinde yer alan ilk dikdörtgen sayfa başlığının da bulunduğu alandır. Altın zeminli, sülyen ve altınla sınırlanmış iki dandanlı yazının etrafındaki tezhip rumi ve bitkisel motiflerden oluşan bir desene sahiptir. Desenin etrafını 0,5 mm. altın cetvel, 2 mm.'lik bedahşi laciverdi zeminli zahriye sayfasında da bulunan:+++:+ şeklindeki ara suyu ve bunun dışında da yine 0.5 mm.'lik altın cetvel çevreler. Cetvelin dışında kartuşlu ve köşebentli, ara bölümleri geçmeli bir bordür yer alır. Zemini altın olan bu bölümde, tek dal üzerinde hareket eden bitkisel motiflerden oluşan bir tasarım uygulanmıştır. Ara suyu 0.2mm.'lik altın cetvelle sınırlanır. Tasarım 2 mm.'lik yeni bir ara suyu ile devam eder. Bedahşi laciverdi zeminli ve tek dal olarak penç ve yapraklarla tasarlanan negatif (çift tahrir) olarak adlandırılan bu bölüm 0,5 mm. altın cetvelle tamamlanır.

Serlevha sayfasının üst kısmındaki dikdörtgen bölüm aşağıda yer alan dikdörtgen bölümden daha ince ve geometrik tığlarla sonuçlanan bölümdür. Hurdelenmiş rumilerin sınırlandırdıkları altın ve bedahşi laciverdi paftalarla ayrılmıştır. Altınlı paftaların ortalarında sülyen rengi orta bağlardan çift dal olarak hareket eden penç ve goncalarla oluşan bitkisel motiflerin bedahşi laciverdi zemindeki penç ve goncalarla bitkisel motiflerle birleşmesiyle tasarım tamamlanır. 0.5mm.'lik altın cetvel bir cetvel ve

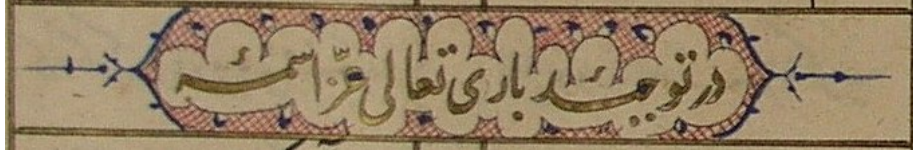
zerindeki S formlu bedahi laciverdi zeminli beyaz renkli zencerek, 0,5 mm. altın bir cetvelle sınırlanmıştır. Bu cetvelin üzerinde 2 mm.'lik bir altın cetvel 1 kuzu cetvel ve bedahi laciverdi dendan tılı bölümle birleşir. Geometrik tılar da aynı renktedir. Bazı bölümlerinin zemininde uçuk renkte sülyen kullanıldığı görülmektedir. Bu renk geii tılı bölüme hareket kazandırmıştır.

2.1.1.7. Fasil Başı, Fasil Sonu, Mail Kıta ve Ketebe Sayfaları Tezhipleri

Resim 8

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 5a Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 8

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 5a Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 9:

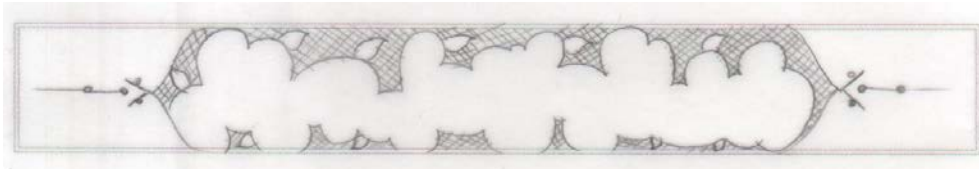
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 7a Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 9:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 7a Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 10:

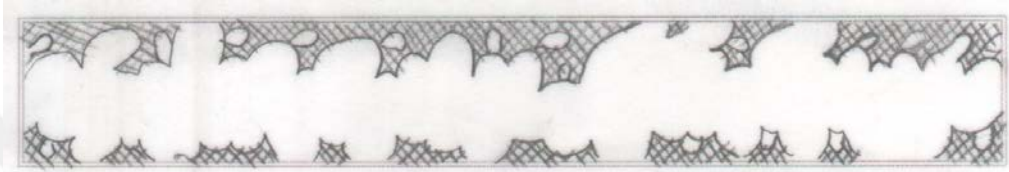
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 8b Fasl Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 10:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 8b Fasl Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 11

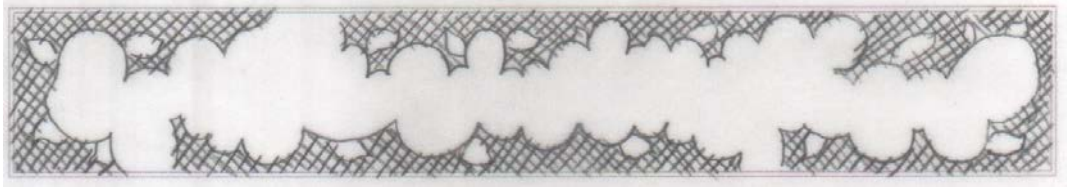
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 10b Fasl Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 11:

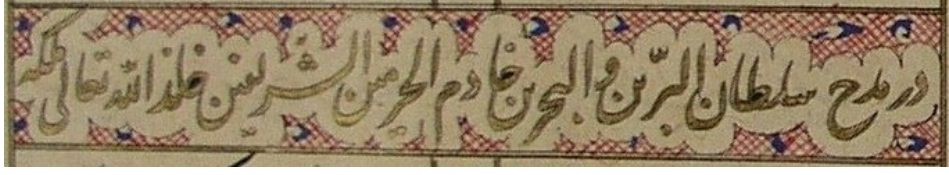
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 10b Fasl Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 12:

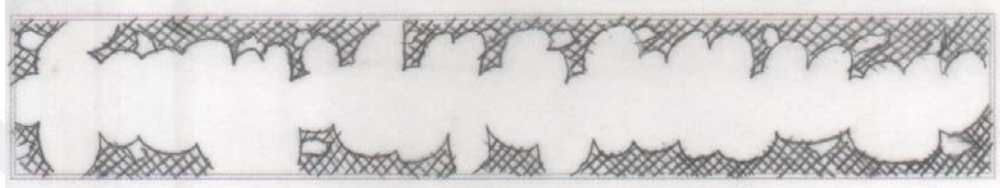
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 14a Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 12:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 14a Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 13:

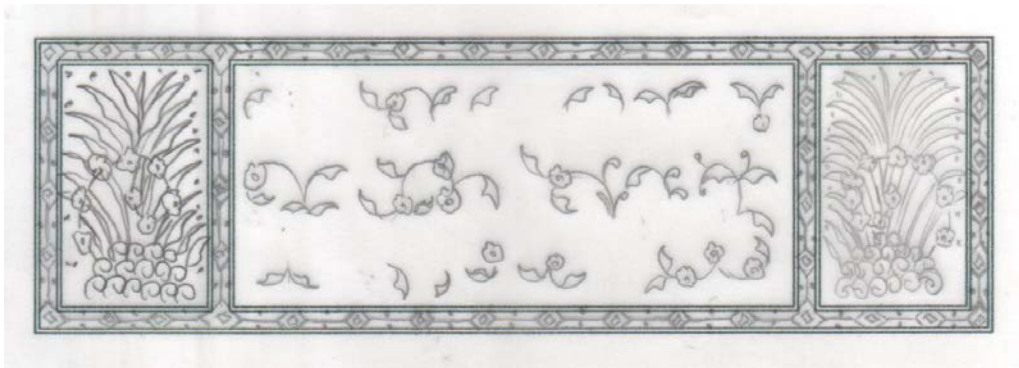
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 15a Koltuklu Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 13:

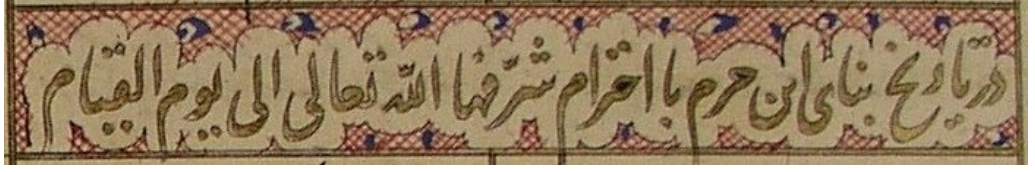
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 15a Koltuklu Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 14:

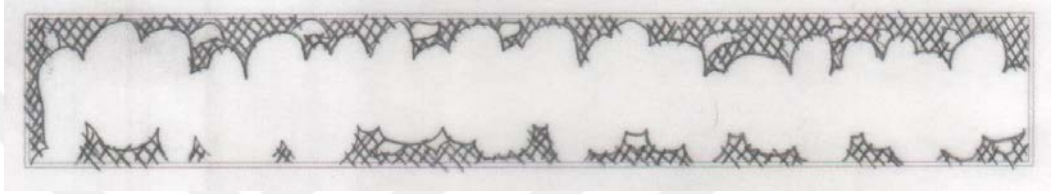
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 16b Fasl Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 14:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 16b Fasl Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 15:

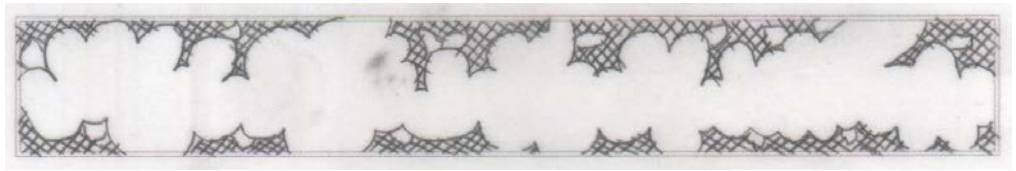
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 19b Fasl Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 15:

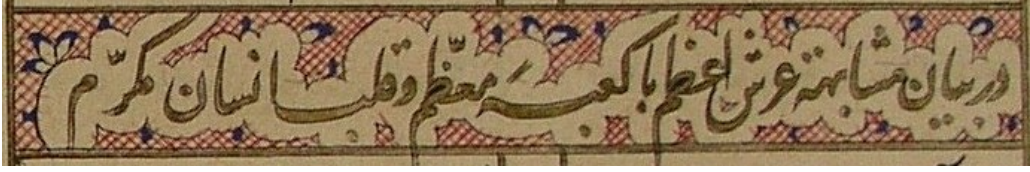
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 19b Fasl Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 16:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 20b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 16:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 20b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 17:

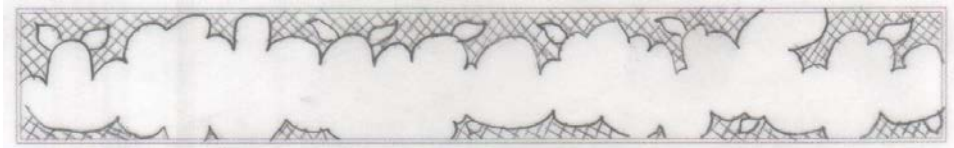
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23a Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 17:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23a Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 18:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 18:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 23b Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 19:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 24b Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 19:

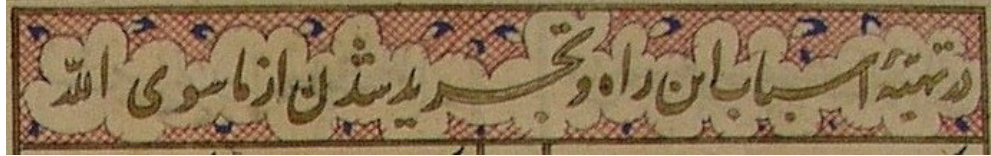
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 24b Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 20:

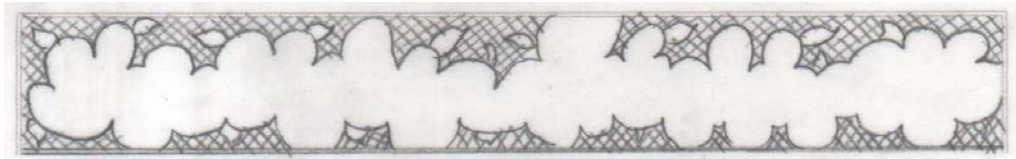
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 25b Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 20:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 25b Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 21:

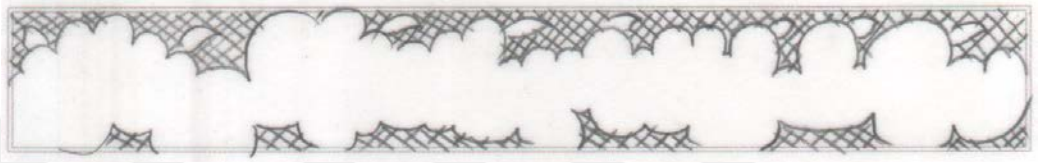
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 26b Fasl Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 21:

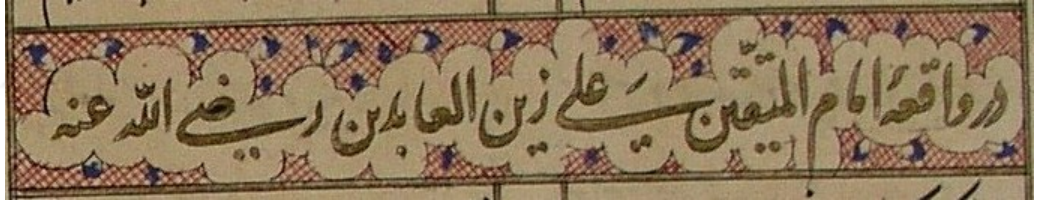
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 26b Fasl Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 22:

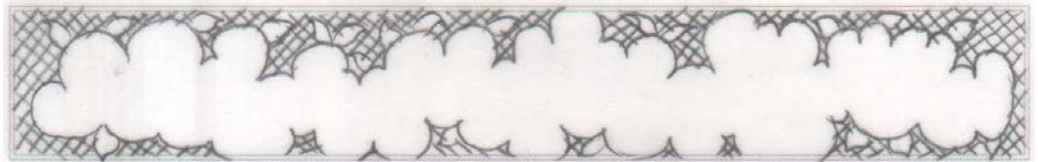
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 28b Fasl Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 22:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 28b Fasl Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 23:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 29b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 23:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 29b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 24:

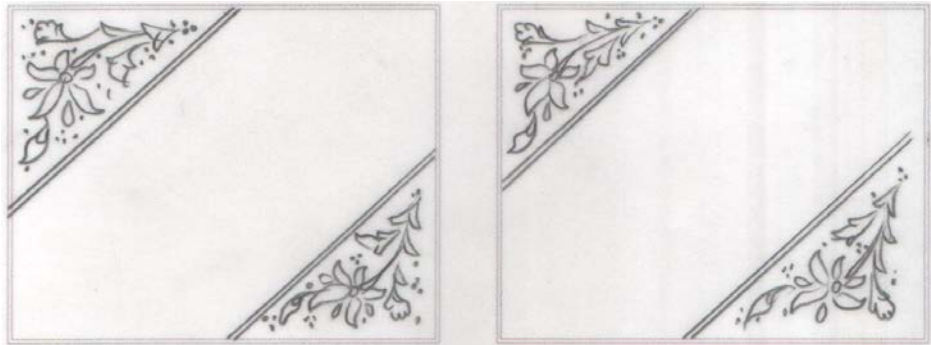
5145 Arşiv No'lu Eserin Ayfa 30b Mail Kıta Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 24:

5145 Arşiv No'lu Eserin Ayfa 30b Mail Kıta Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 25:

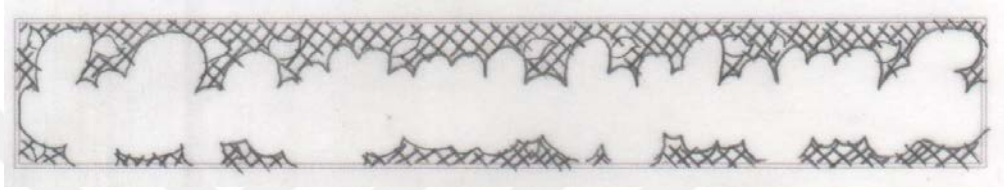
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 39b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 25:

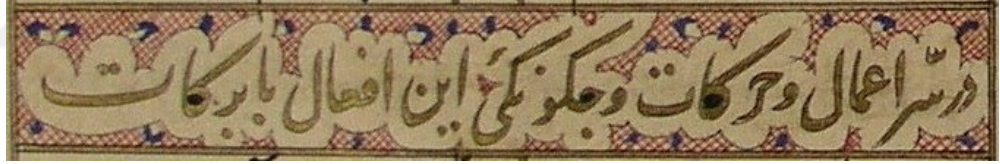
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 39b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 26:

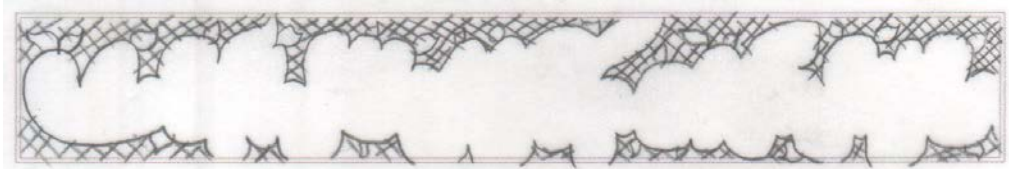
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 41a Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 26:

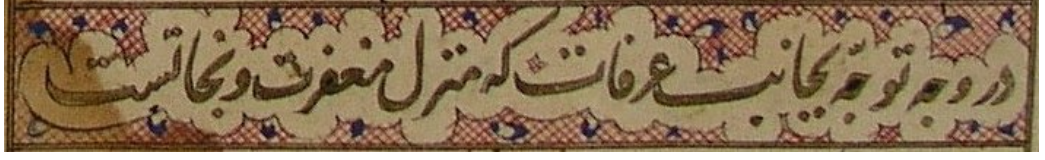
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 41a Fasl Başı Tezhibi Çizim

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 27:

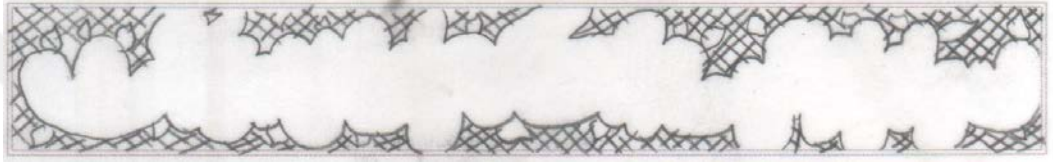
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 43b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 27:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 43b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 28:

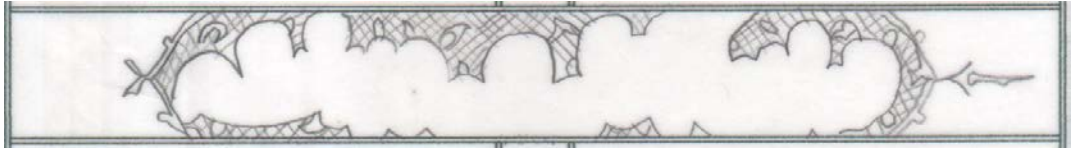
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 47b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 28:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 47b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 29:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 49a Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 29:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 49a Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 30:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 51a Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 30:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 51a Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 31:

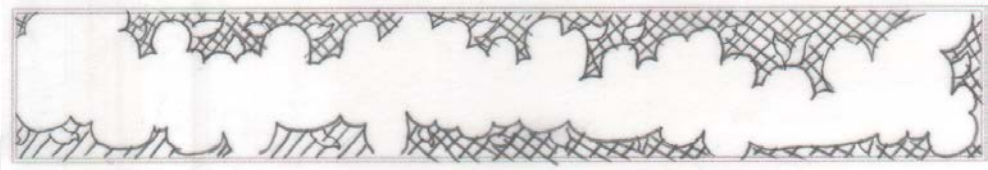
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 54a Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 31:

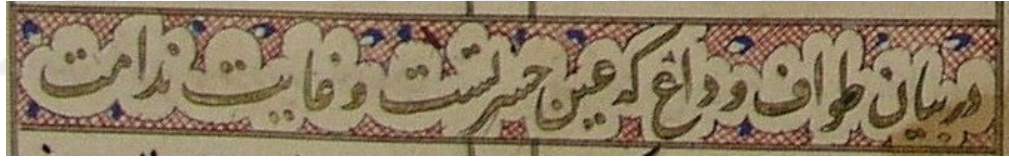
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 54a Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 32:

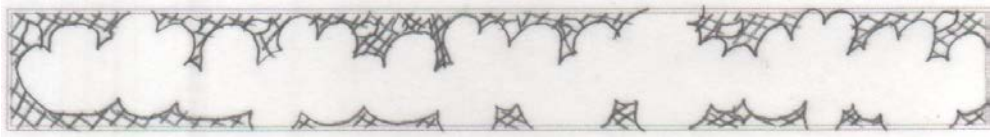
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 55a Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 32:

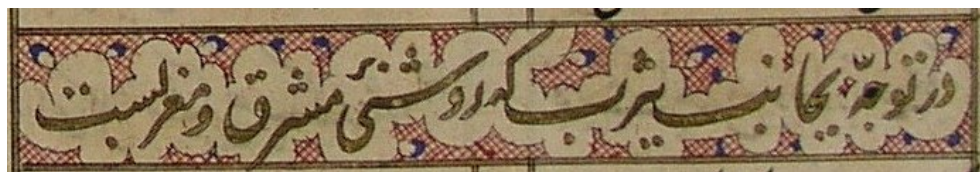
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 55a Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 33:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 56b Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 33:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 56b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 34:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 58b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 34:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 58b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 35:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 60a Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 35:

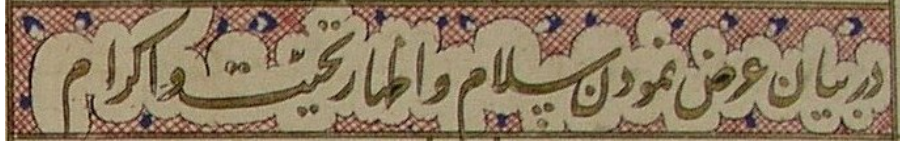
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 60a Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 36:

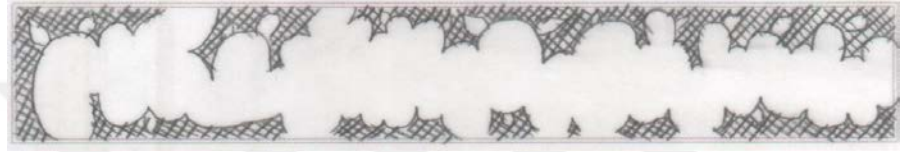
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-1 Faslı Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 36:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-1 Faslı Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 37:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-2 Faslı Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 37:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 62b-2 Faslı Baş Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 38:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 63a Faslı Baş Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 38:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 63a Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 39:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-1 Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 39:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-1 Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 40:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-2 Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 40:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64a-2 Fasl Başı Tezhibi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 41:

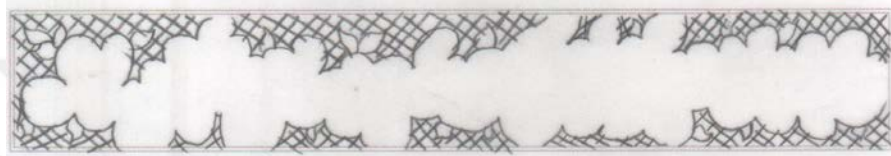
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 41:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 64b Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 42:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65a Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 42:

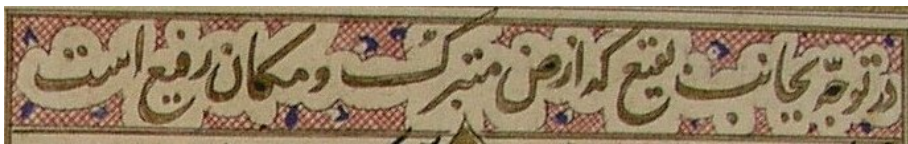
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65a Fasl Başı Tezhibi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 43:

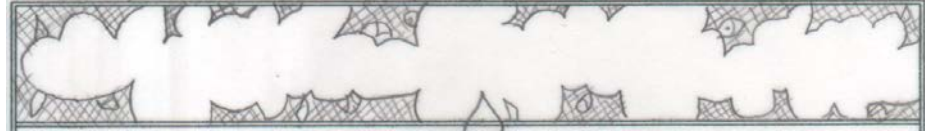
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 43:

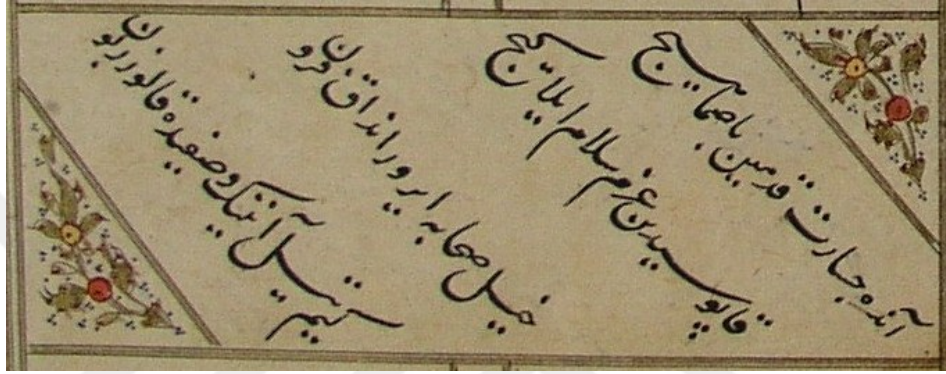
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 65b Fasl Baş Tezhibi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 44:

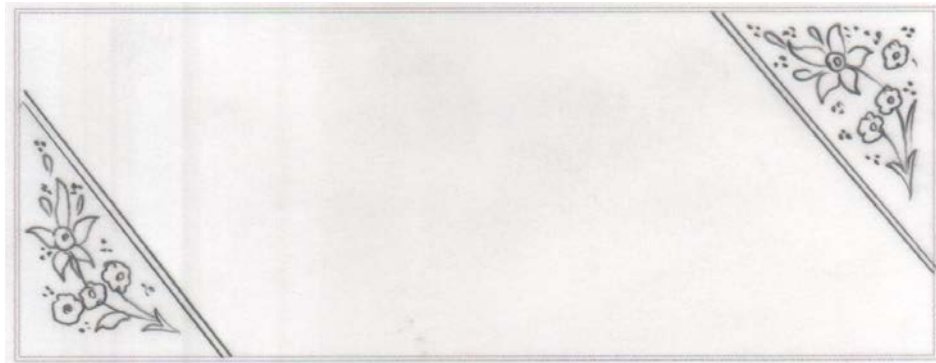
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67a Mail Kıta Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 44:

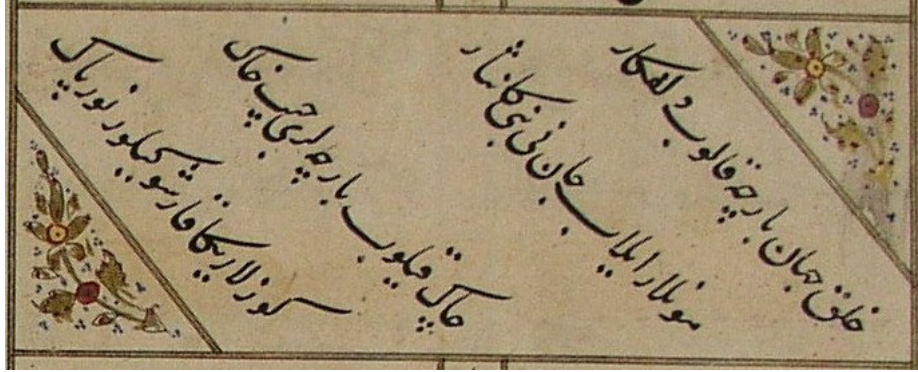
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67a Mail Kıta Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 45:

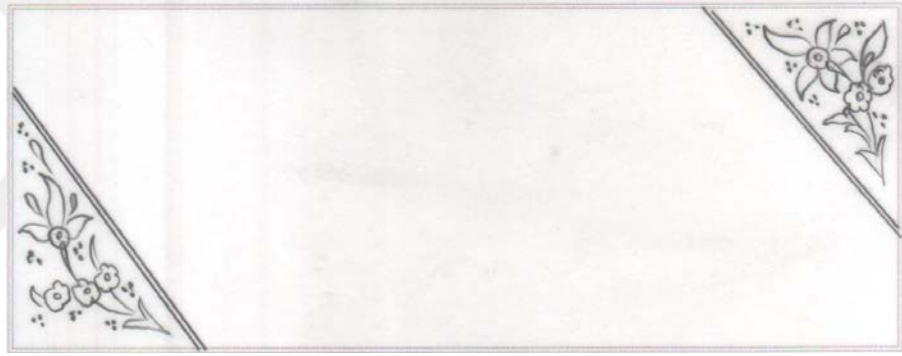
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-1 Mail Kıta Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 45

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-1 Mail Kıta Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 46:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 46:

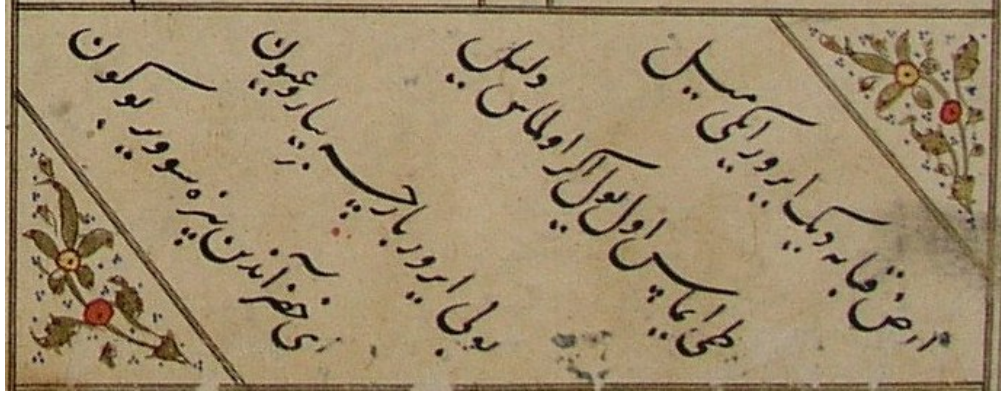
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b Fasil Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 47:

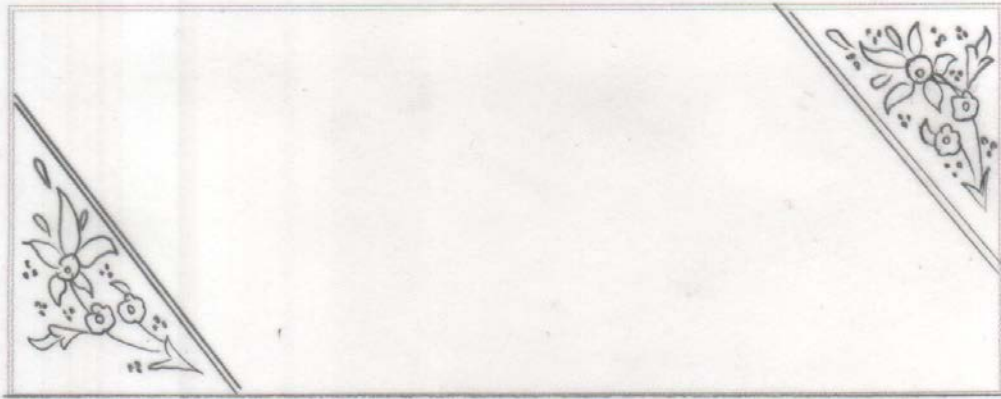
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-2 Mail Kıta Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 47:

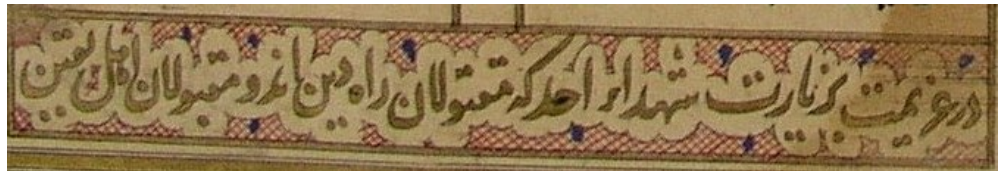
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 67b-2 Mail Kıta Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 48:

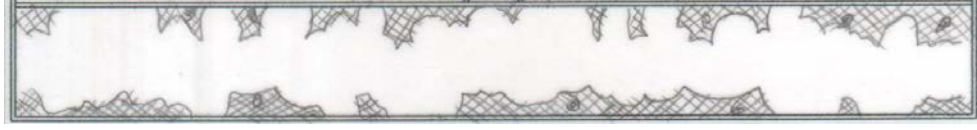
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 69a Fasil Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 48:

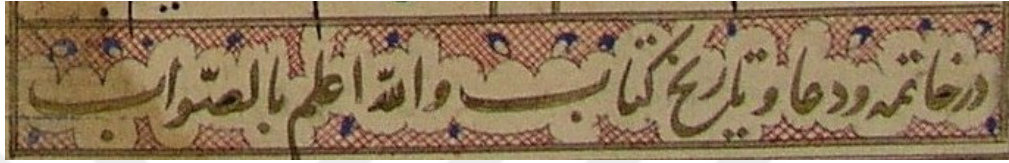
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 69a Fasl Başı Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 49:

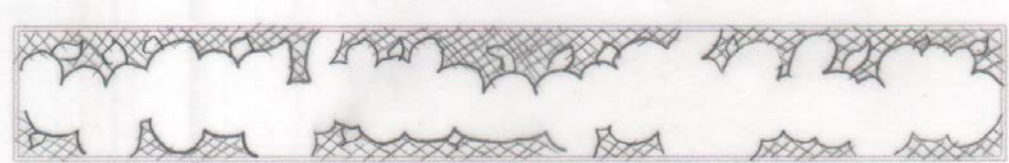
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 70b Fasl Başı Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 49:

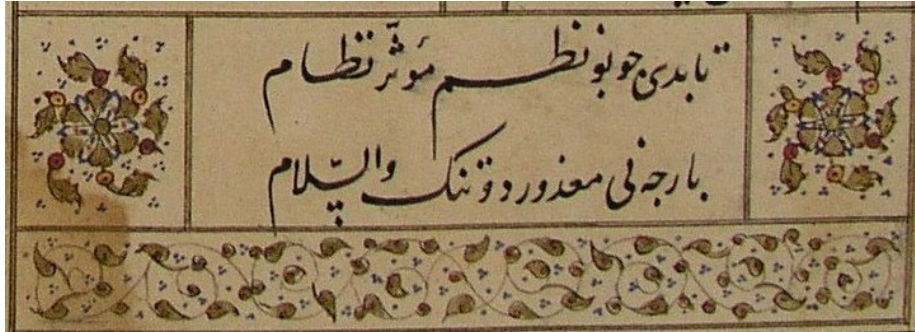
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 70b Fasl Başı Tezhibi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 50:

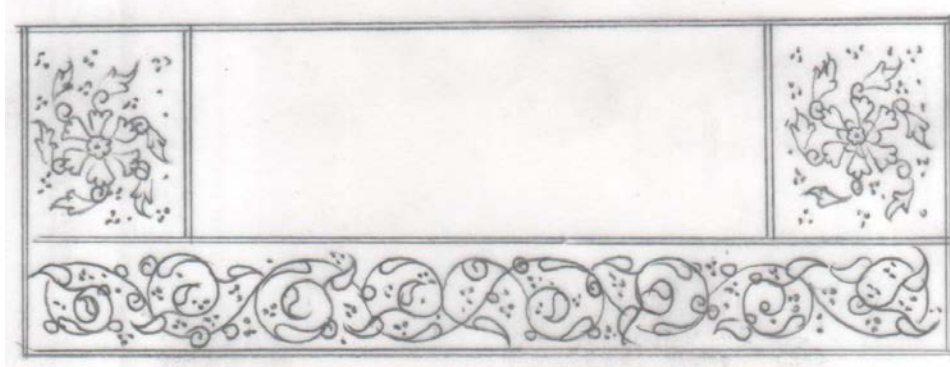
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 71b Fasl Sonu Tezhibi

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 50:

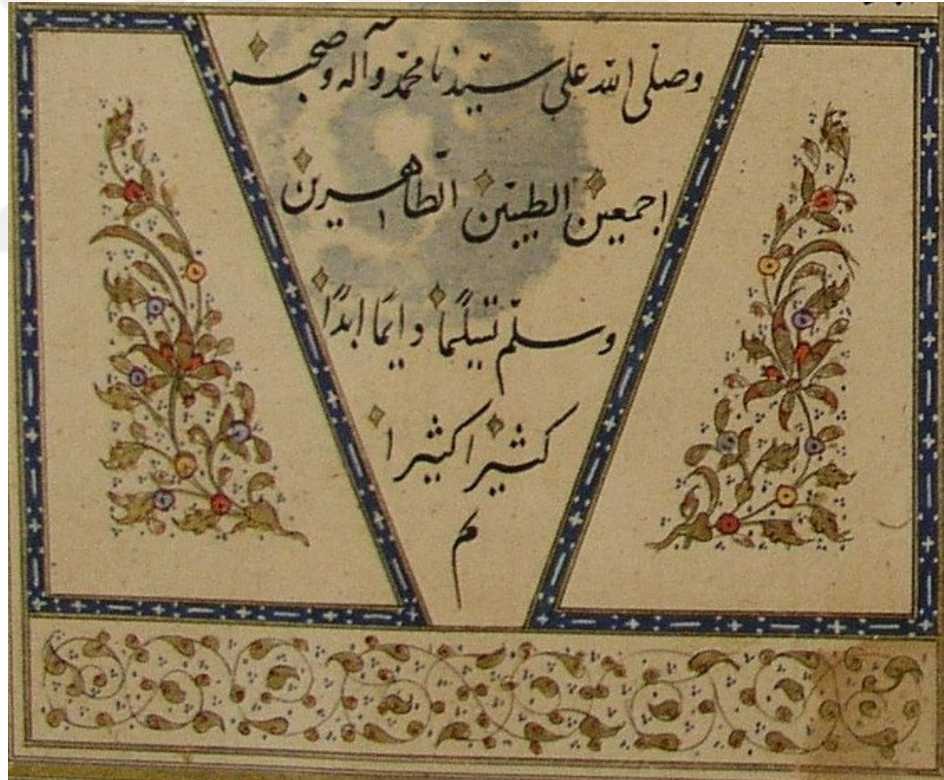
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 71b Fasl Sonu Tezhibi Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Resim 51:

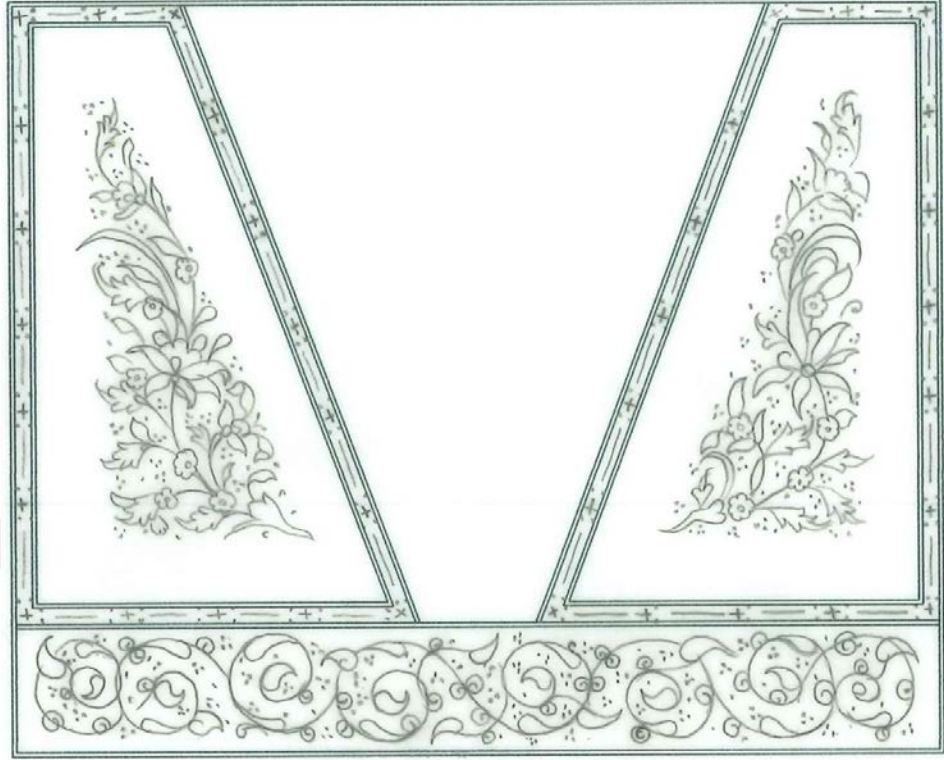
5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 72a Ketebe Sayfası

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 51:

5145 Arşiv No'lu Eserin Sayfa 72a Ketebe Sayfası Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Fasıl Başı ve Fasıl Sonu

Sayfa numarası: 7a, 8b, 10b, 14a, 15a, 16b, 19b, 20b, 23a, 23b, 24b, 25b, 26b, 28b, 29b, 30b,, 39b, 41a, 43b, 49a, 51a, 54a, 55a, 56b, 58b, 60a, 62b-1 , 62b-2 , 63a, 64a-1 , 64a-2 , 64b, 65a, 65b, 67a, 67b-1 , 67b, 67b-2 , 69a, 70b, 71b, 72a

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, kırmızı

Kullanılan motifler: Rumi, orta bağ, tepelik, penç, gonca, yaprak, tığ

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Krem rengi kâğıt üzerine çalışılmış olan fasıl başı tezhiplerinden 5a, 7a, 47b, 64a-1 sayfalarında bulunan tezhiplerin formu birbiriyle aynı olmakla birlikte tığlarında da benzerlik görülmektedir. Yatay dikdörtgen içine yine yatay lacivert dendanlarla bölüm başlıkları paftalanmıştır. Sağ ve sola doğru uzanan tığlar lacivertle devam edilip “V” ile başlanıp, bu şeklin sağ ve sol kanatlarının altına belirgin nokta yerleştirilerek başlamış, ortasına belli aralıkta iki belirgin nokta yerleştirilip bu noktalar düz çizgiyle birleştirilerek oluşturulmuştur. Bu sayfalardaki fasıl başlarında altınla yazılmış talik bölüm başlığının etrafına kırmızıyla beynessütür yapılmış, bu beynessütür’ün içi sık, sağ ve sola yatay verrev, kırmızı çizgilerle taranmıştır. Bu çizgilerin arasına serbest olarak lacivert yaprak motifleri yapılmıştır. Bu sayfaların dışında kalan diğer tüm sayfalar birbiriyle benzerdir. Dikdörtgen form içine alınan fasıl başlarında altınla yazılmış talik yazıların etrafına kırmızı renkli beynessütür yapılmıştır. Beynessütür ve dikdörtgen form arasında kalan alan sık, sağ ve sola yatay, verrev kırmızı çizgiler çizilerek kafes görünümü verilmiştir. Bu kafes şeklinde ki çizgilerin arasına dağınık olarak lacivert yaprak motifleri yapılmıştır.

30b, 67a, 67b-1, 67b-2 sayfalarında bulunan mail kıtalarda halkar kullanılmıştır. Sayfa 30b’de metnin yazılı olduğu iki ayrı sütunun sonunda altın dikdörtgen çerçeve içinde, sağ alt ve sol üst köşelerde kalan boşluklara penç, yaprak motiflerinden ve üç noktadan oluşan serbest halkar desen yapılmıştır. Desende altın, kızıl kahve ve siyah renkleri kullanılmıştır. Diğer geri kalan sayfalarda metnin yazılı olduğu sütunların sonunda iki sütunun birleştirildiği tek bir dikdörtgen çerçeve yapılmıştır. Bu çerçevelerin içine mail

kıta yazılmış, mail kıtanın dışında sağ üst ve sol alt köşelerde kalan boşluklara bitkisel motiflerden penç ve yaprakla beraber üç nokta kullanılarak halkar desen yapılmıştır. Bu desenlerde altın çoğunlukta olmak üzere sülyen ve siyah renkleri kullanılmıştır.

Sayfa 71b'de bulunan fasıl sonu metnin yazılı olduğu iki sütunun sayfa sonunda birleştirilerek, en altta bir tane, üstte alttaki dikdörtgenin yaklaşık iki katı olmak üzere dikdörtgen çerçevelerle yapılmıştır. Alttaki çerçevenin içine ortadan sağa ve sola ilerleyen helezon dallar üzerine rumi motifiyle altın kullanılarak desen uygulanmıştır. Üstteki dikdörtgen içine talik yazı yazılmış kenarlarda kalan boşluklar ayrılarak koltuk alanı oluşturulmuştur. Koltuklara birer tane penç yerleştirilmiş, pençin etrafına çarkıfelek formunda yaparak yapılmış, yapraklar ve penç arasına yaprakların dallarına küçük birer penç yerleştirilmiştir. Bu desenin en dışına serbest üç nokta yapılmıştır. Koltuk deseninde altın çoğunlukta olmak üzere sülyen ve siyah kullanılmıştır.

72a sayfasında bulunan ketebe sayfasında metnin sonunda iki ayrı üst üste dikdörtgen çerçeve yapılmıştır. Alttaki dikdörtgene ortadan sağa ve sola doğru devam eden helezon tek dal üzerine altın rumi motifleri yapılmıştır. Desenin aralarına üç nokta yerleştirilmiştir. Üstteki dikdörtgen sağ ve sol kenara dayalı iki tane alt kenarı uzun, üst kenarı kısa olan dörtgen paftaya bölünmüştür. Ortada kalan alana yazı yazılmış, altın zeminli baklava formu süslemeler serpilmiştir. Sağ ve solda ki dörtgenin içine altın, sülyan, sarı, mor renklerinin kullanıldığı bitkisel motiflerden "S" formunda desen uygulanmıştır. Dörtgenin etrafına 0,5 mm altın, 2 mm. bedahşi laciverdi zeminli ara suyu "+ : + : +", 0,5 mm. altın cetvel yapılmıştır.

2.1.1.8. Kâbe

Resim 52:

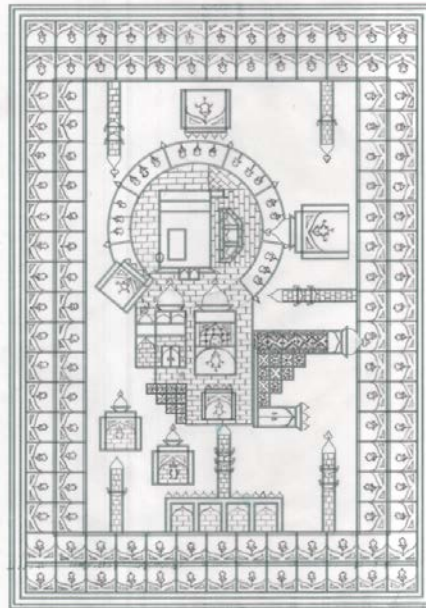
5145 Arşiv No'lu Eserin Kâbe Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 52:

5145 Arşiv No'lu Eserin Kâbe Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 13 A

Minyatür Konusu: Kâbe Tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, siyah, açık mavi, krem rengi

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Kâbe tasviri iki boyutlu, kuşbakışı olarak tasarlanmıştır. Dikdörtgen bir formda dıştan içe doğru önce cetvelle çevrelenerek tasvirle cetvel arasına krem rengi zemine ara suyu deseni yerleştirilmiştir. Tasvire en dışta iki sıra halinde revaklı sütunlar yapılmış bu sütunların zemininde altın kullanılmıştır. Her bir sütunun içine kandiller yerleştirilmiş kandillerde sırayla bir altın, bir lacivert olarak renklendirilmiştir. Kâbe siyah zemin ve altın kullanılarak iç dikdörtgen alanda, alanın üst yarısına konumlandırılmış etrafına altın zeminli daire çerçevede lacivert kandiller yerleştirilmiştir. Kâbe'nin kâğıt üzerindeki yönüne göre sağ, gerçekteki yönüne göre kuzey batı duvarında altın oluk, karşısında altın, sülyen, lacivert ve yeşil renklerinin kullanıldığı el- hicr denilen alan vardır. Kâbe'nin sol köşesinde Haceru'l Esved taşı, buranın karşısında Zemzem bulunmaktadır. Zemzem bulunduğu kubbeli yapıda altın, krem rengi ve lacivert renkleri kullanılmıştır. Kâbe'nin sağ alt köşesinde Hz. İbrahim'in Kâbe yapılırken iskele olarak kullandığı, üzerinde ayak izinin olduğu taşın yer aldığı kubbeli yapı Makam-ı İbrahim olarak adlandırılmaktadır. Yapıda krem rengi, lacivert ve altın kullanılmıştır. Bu kubbeli yapının sağında Kanuni Sultan Süleyman döneminde hediye edilen üzerinde lacivert, sülyen, beyaz ve altın kullanılmış dönemin bezemelerine sahip minber bulunmaktadır. Tasvirde 6 adet lacivert ve altın kullanılmış minare bulunmaktadır. Kâbe'nin sağ tarafında tavaf alanının dışındaki yapı Hanefî makamıdır. Yapıda krem rengi, lacivert, sülyen ve altın zeminler kullanılmıştır. Diğer yapılar dört Sünni mezhebi ve Zeydi mezhebi imamlarına ayrılmış makamlardır.

2.1.1.9. Cennetü'l- Mualla

Resim 53:

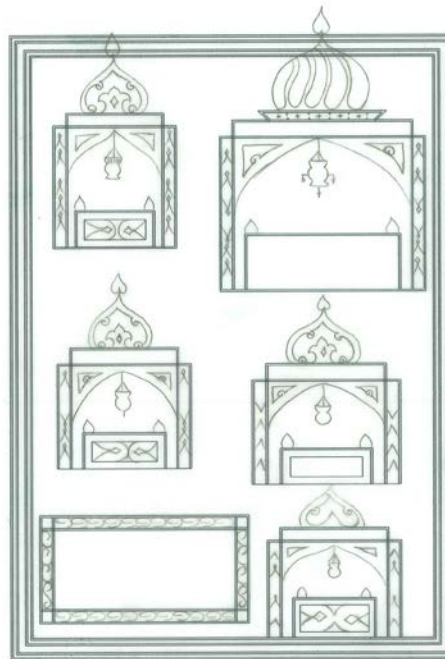
5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Mualla Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 53:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Mualla Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 31 A

Minyatür Konusu: Cennetü'l- Mualla tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşili, beyaz

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Makberetü'l- ma'lat olarak geçen Cennetü'l- Mualla cahiliye döneminde Mekke mezarlığı olarak kullanılmış, bugün Harem-i Şerif'in 2 km kuzeyinde bir kabristanlıktır. Bu kabristanda Hz. Hatice'nin ki de dâhil 75 adet kubbeli türbe olduğu bilinmektedir. Mekke'nin Osmanlı hâkimiyetinden çıkıp Suudiler'e geçmesiyle kabirlerin üzerinde ki kubbeli türbeler yıkılmış, mezar taşları da kaldırılmıştır (Fayda, 1993: 387-388). Tasvir iki boyutlu, dikdörtgen formda hazırlanmış, tasvirin en dışına altın cetvel çekilmiştir. Tasvirde sağ üst köşede ki kabrin kubbesinde lacivert ve altı kubbe formuna uygun dalgalı bir desen kullanılmış, bu kubbenin altına lacivert zemin üzerine altın artı ve nokta motifleri uygulanmıştır. Kabrin köşebent mmmmmmmmmmmve sütunlu kubbe altında ki yapısında lacivert, mavi, sülyen, sarı, yeşil ve altın renkleri kullanılarak geometrik desenler yapılmıştır. Yapının içindeki kabirde yine aynı renkler kullanılmış, birbirine geçme desenlerle bezenmiştir. Kitabesinden Hz. Hatice'yr ait olduğu anlaşılmaktadır ve Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılmıştır. Sol üst köşedeki kabir Hz. Hatice'nin kabrine göre daha küçük boyutlarda hazırlanmış, yine aynı renklerin hâkimiyetinde geometrik desenler uygulanmıştır. Kabrin kitabesinden Horasan'ın ilk büyük sufilerinden Fudayl Bin İyaz'a ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu kabirlerin altında tasvirin ortasında kalan, sağ kenardaki kabir diğer kabirlerde kullanılan renkler ve geometrik desenlerle bezenmiştir. Kitabesinde Abdullah Bin Zübeyr yazmaktadır. Sol kenarda ortada ki kabrin yapısı da diğerleri gibi olmakla beraber renkleri ve bezemeleri de aynıdır. Kitabesinden Hz. Ebu Bekir'in oğlu Abdullah İbn-i Ömer'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Sağ altta ki kabir ise Hz. Muhammed'in (SAV) oğlu Kasım'a aittir. Kabir yapı bakımından diğer kabirlerle renk ve bezeme olarak

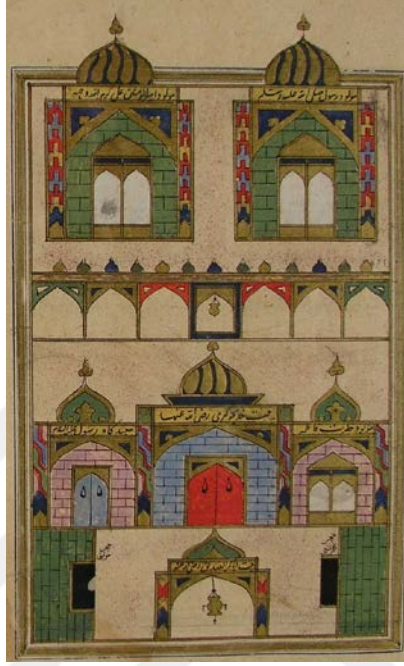
aynıdır. Solda dikdörtgen çerçeve içinde siyah zeminli alan üzerinde yazı olmadığı için neyi temsil ettiği bulunamamıştır.

2.1.1.10. Hz. Muhammed'in (SAV) ve Diğer Önemli Zatların Doğduğu Evler

Resim 54:

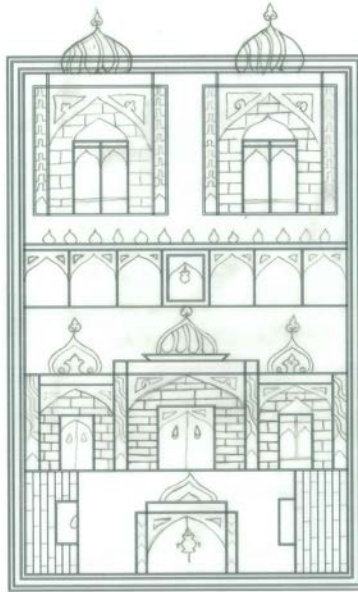
5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Muhammed'in (SAV) Ve Diğer Önemli Zatların Doğduğu Evlerin Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 54:

5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Muhammed'in (SAV) Ve Diğer Önemli Zatların Doğduğu Evlerin Tasvirinin Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 32 B

Minyatür Konusu:

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, kırmızı, yeşili, beyaz

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvirde Hz. Muhammed'in (SAV), Hz. Ali'nin, Hz. Fatma'nın doğduğu evler ve Hz. Hatice'nin evi konu alınmıştır. Bu yerler mescit haline getirilmiş, Kanuni Sultan Süleyman döneminde yeniden yapılmıştır. Hz. Muhammed'in (SAV) doğduğu ev mescit haline getirildikten sonra Mevlidi Nebi olarak anılmıştır. Tasvir iki boyutlu olarak dikdörtgen formda hazırlanmıştır. Tasvirin en dışına altın zeminli cetvel çekilmiştir. Tasvirde sağ üst köşede ki kabrin kubbesinde lacivert ve altı zeminle kubbe formuna uygun dalgalı bir desen kullanılmıştır. Hz. Muhammed'in (SAV) doğduğu ev olarak tasvir edilen yapıda kubbenin altında köşebentli sütunlar yapılmış bu sütunlar mavi, lacivert, kırmızı ve altın renklerde geometrik desenle bezenmiştir. Köşebentli sütun içine yeşil zeminli duvar yerleştirilmiş ortasına da altın ve lacivert zeminli kubbeli bir kapı yapılmıştır. Kubbe ve köşebentli sütun arasına yapının neresi olduğunu yazan kitabe bulunmaktadır. Bu yapının bir benzeri yapının sol tarafına yapılmıştır. Kitabesinde Hz. Ali'nin doğduğu ev olduğu yazmaktadır. Bu yapıların altında tasvirin de orta kısmında yer alan yedi tane köşebentli sütun bulunmaktadır. Sütunlardan ortada ki lacivert zeminli bir çerçeve içine alınmıştır. Ortalarına da kandil yerleştirilmiştir. Bu sütunların altında üç tane birbirine birleşik ortada ki diğerlerine göre daha büyük kubbeli yapılar bulunmaktadır. Ortadaki yapı Hz. Hatice'nin evidir. Yapıda lacivert zeminli kaide üstüne yerleştirilmiş kubbe ve bu kubbede lacivert ve altın zeminli kubbe formuna uygun dalgalı bir desen kullanılmıştır. Bu kubbenin altına köşebentli sütun yerleştirilmiş, sütunlar pembe, lacivert, kırmızı, mavi, yeşil ve altın renkli geometrik desenle bezenmiştir. Köşebentlerde altın ve lacivert zemin kullanılmış, köşebentli sütünün içine mavi zeminli duvar yapılmıştır. En orta kısmına köşebentli lacivert, altın ve kırmızı bir kapı yerleştirilmiştir. Bu yapının sağ ve soluna birbiriyle aynı imar ve

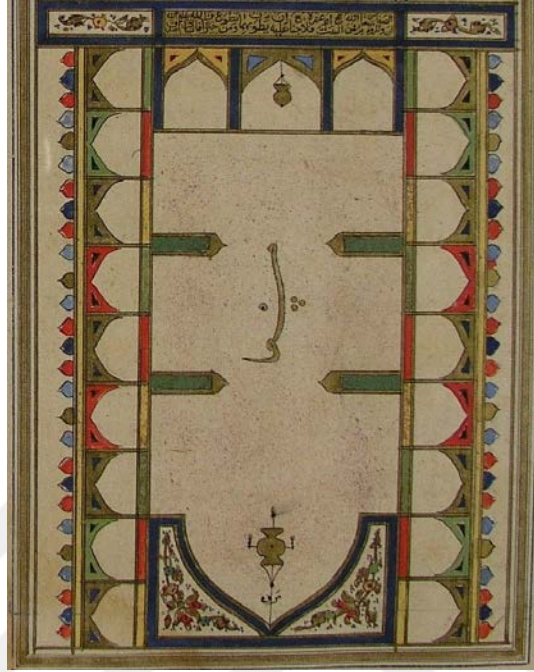
renklere hâkim yapılar yapılmıştır. Köşebentli sütunları olan yapıların sütunlarında pembe, lacivert, kırmızı, mavi, yeşil ve altın renkli geometrik desenler kullanılmış bu sütunların üstüne kitabeler yerleştirilmiştir. Kubbelerinde altın ve yeşil zemin kullanılmış tepelik formunda desen uygulanmıştır. Sağ taraftaki yapının kitabesinde Hz. Fatma'nın doğduğu ev, sol taraftaki yapının kitabesinde Hz. Muhammed'in mabetgahı yazmaktadır. Tasvirin en altınsa sağ ve sol kenarlara birleşik yeşil zeminli duvar yapılmış ortalarına siyah zeminli bir alan yerleştirilmiştir. Bu iki duvarın ortasına yeşil ve altın zeminli kubbeli ve köşebentli sütunlu bir yapı konumlandırılmıştır. Yapının kubbesinin altına altın zeminli kitabe yapılmış sütunlarında kırmızı, altın ve lacivert renkli geometrik desen uygulanmıştır. Sütunların ortasından altın zeminli kandil indirilmiştir.

2.1.1.11. Safa ve Merve

Resim 55:

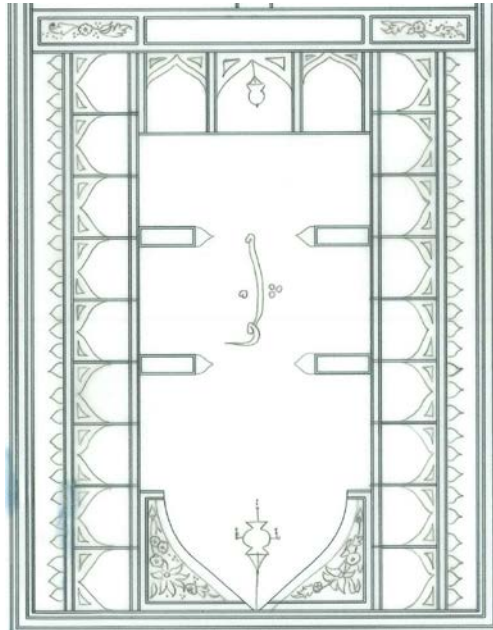
5145 Arşiv No'lu Eserin Safa Ve Merve Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 55:

5145 Arşiv No'lu Eserin Safa Ve Merve Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 32 B

Minyatür Konusu: Safa ve Merve Tepeleri (Sa'y) tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşili, beyaz

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

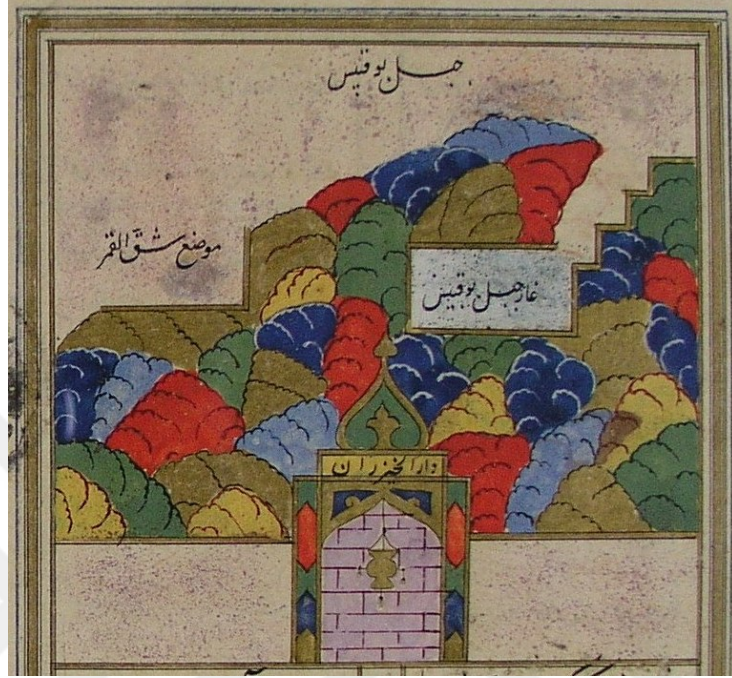
Kâğıt rengi: Krem rengi

Hac ve umre tavaflarından sonra Kâbe'ye daha yakın olan Safa'dan Merve'ye dört gidiş ve geriye dört dönüş olan Sa'y ibadeti bu iki tepeden dolayı önemlidir. Hz İbrahim'in eşi Hz. Hacer'in oğlu İsmail ile Mekke vadisinde yalnız kaldıklarında susuz kalan oğluna su aramak için Hz. İsmail'i Kâbe civarında yalnız bırakarak iki tepe arasında koşması olayına dayanmaktadır(Küçükaşçı, 2008: 441). Tasvir iki boyutlu dikdörtgen bir form olarak tasarlanmıştır. Tasvirde iki tepe arası uzun bir yol olarak gösterilirken sağ tarafta dokuz sol tarafta dokuz ve üst tarafta Sa'y'a başlangıç kısmında üç revaklı sütun bulunmaktadır. Bu sütunların zemininde yeşil, sarı, sülyen, lacivert ve altın renkleri kullanılmıştır. Sağ ve sol kenarda bulunan sütunlar üzerine sülyen, lacivert, açık mavi ve altın zeminli burçlar yapılmıştır. Merve tepesi köşebentle belirtilip altın, lacivert, sülyen ve yeşil kullanılarak serbest bitkisel desenle bezenmiş ortasından bir kandil indirilmiştir. Sa'y yaparken ilerlenen mes'a adı verilen yolda dört adet yeşil ve altın uzun kubbeli direk bulunmaktadır. Hz. Hacer iki tepe arasında koşarken bu kubbeli direkler arasına geldiğinde zeminin daha çukur olması sebebiyle Hz. İsmail'i göremediği için koşmasını hızlandırmıştır. Bu yeşil kubbeli direklerin başlangıcı Hacerü'l- Esved taşının hizasına denk gelmektedir(İslam Ansik). Tasvirde de bu bölge bu yeşil kubbeli direklerle belirtilmiştir. Tasvirin orta bölümünde de alanın adı mes'a yazmaktadır.

2.1.1.12. Ebu Kubeys

Resim 56:

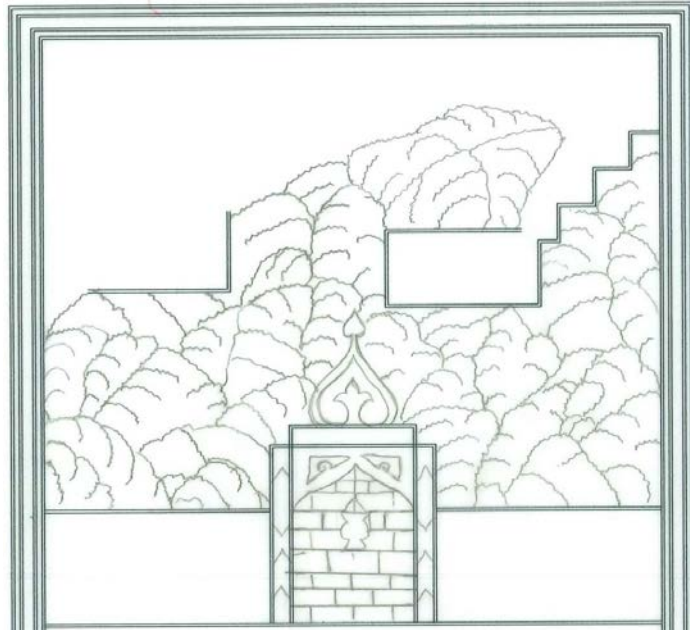
5145 Arşiv No'lu Eserin Ebu Kubeys Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 56:

5145 Arşiv No'lu Eserin Ebu Kubeys Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 34 B

Minyatür Konusu: Ebu Kubeys Dağı tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşili, beyaz

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

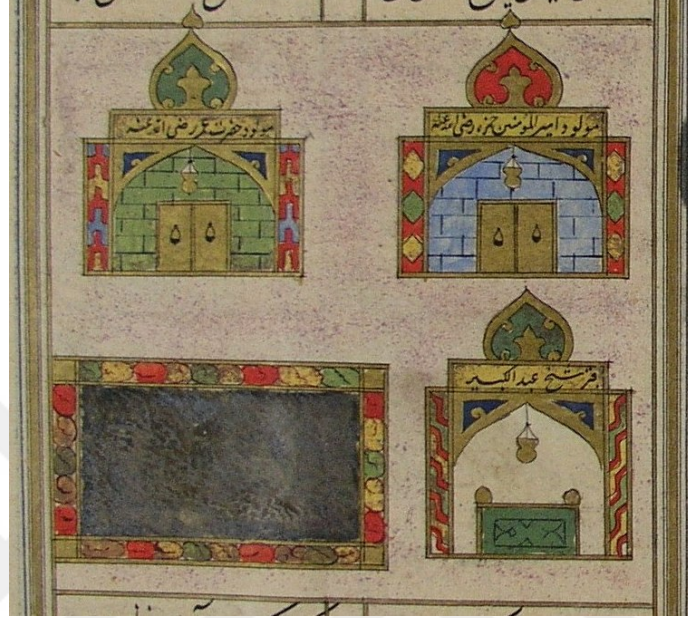
Kâğıt rengi: Krem rengi

Safa tepesinin eteğinde bulunduğu bir dağ olan Ebukubeys Kâbe'nin 100 m. doğusunda kalan küçük bir dağdır(Boks, 1994: 280). Tasvirde dağ yeşil, sülyen, lacivert, sarı, açık mavi ve altın zeminli paftalar halinde iki boyutlu olarak belirtilmiştir. Sol tarafta yazı ile belirtilen alan Hz. Muhammed'in ayı ikiye ayırdığı "Şakka'l- Kamer" mucizesinin gerçekleştirdiği yerdir(Boks, 1994: 281). Dağın üst kısmında Cebel-i Ebukubeys yazmaktadır. Tasvirin alt kısmında kemerli ve kandilli kapı girişi eteğindeki Safa tepesini temsil etmektedir. Yapıda sarı, yeşil, lacivert, pembe, sülyen ve altın kullanılmıştır.

2.1.1.13. Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Doğduğu evler ve Şeyh Abdulkebir Kabri

Resim 57:

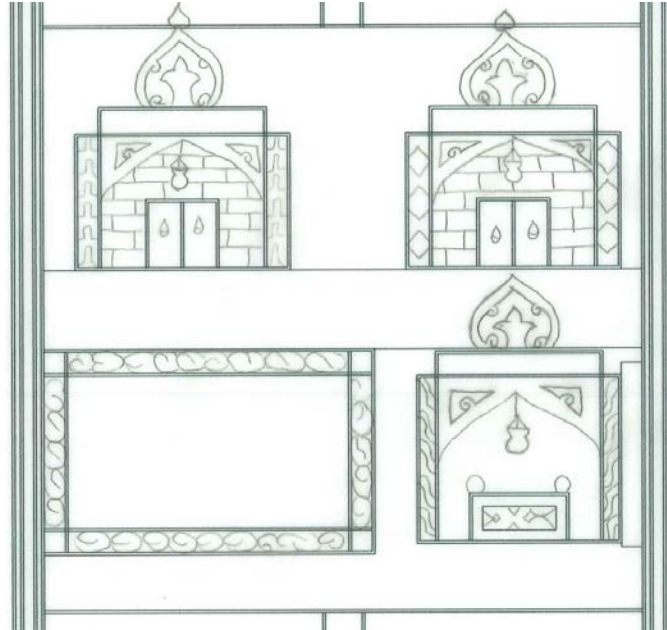
5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Hamza Ve Hz. Ömer'in Doğduğu Evler Ve Şeyh Abdulkebir Kabri Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 57:

5145 Arşiv No'lu Eserin Hz. Hamza Ve Hz. Ömer'in Doğduğu Evler Ve Şeyh Abdulkebir Kabri Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 35 A

Minyatür Konusu:

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, kırmızı, yeşili, beyaz

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir dikdörtgen formda iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Hz. Ömer ve Hz. Hamza'nın doğdukları evle beraber Şeyh Abulkebir'in kabri de konu alınmıştır. Tasvirin sağ üst bölümünde ki yapının kitabesinden Hz Hamza'nın doğduğu ev olduğu anlaşılmaktadır. Yapıda kırmızı ve altın zeminli kubbe yapılmış, kubbenin içinde tepelik formunda bir desen uygulanmıştır. Kubbenin altına kitabe ve köşebentli sütun yerleştirilmiş, sütunlar kırmızı, yeşil ve altın renkli geometrik desenle bezenmiştir. Köşebentli sütun içine mavi zeminli duvar yapılmış, ortasına altın zeminli iki tokmaklı kapı yerleştirilmiştir. Bu yapının sol tarafına bu yapıya benzer bir yapı yapılmış kitabesinden Hz. Ömer'in doğduğu ev olduğu anlaşılmaktadır. Yapının kubbesinde yeşil ve altın zemin kullanılmış, kitabesinde altın zemin, sütunlarında da mavi, kırmızı ve altın renklerinden oluşan geometrik desen kullanılmıştır. Köşebentli sütun içine yeşil zeminli duvar yapılmış, ortasına altın zeminli iki tokmaklı kapı yerleştirilmiştir. Bu yapıların altında sağ bölümde kitabesinden anlaşıldığı üzere Şeyh Abdulkebir'in kabri bulunmaktadır. Üstteki yapılarla aynı imara sahip yapının kubbesinin zemininde yeşil ve altın zemin, sütunlarında altın, yeşil, kırmızı zeminli geometrik desen, köşebentlerde lacivert ve altın zemin kullanılmıştır. Ortasında yeşil zeminli üzerinde geometrik desen bulunan sanduka tarzında kabir bulunmaktadır. Sol bölümde dikdörtgen ortası siyah zeminli, etrafında yeşil, kırmızı ve altın zeminli helezon formunda desenle bezenmiş bir çerçeve bulunan yapı diğer tasvirlerde de olduğu gibi su kuyusunu temsil etmektedir.

2.1.1.14. Hira Dağı

Resim 58:

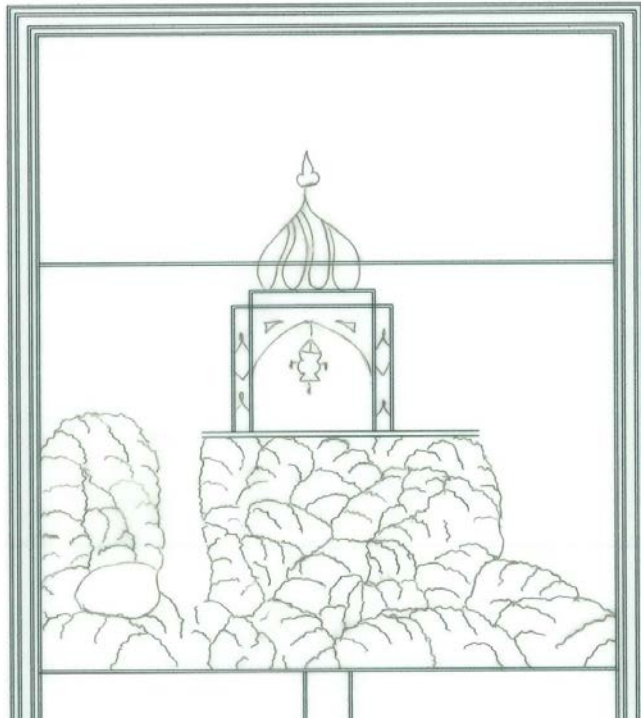
5145 Arşiv No'lu Eserin Hira Dağı Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 58:

5145 Arşiv No'lu Eserin Hira Dağı Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 36 A

Minyatür Konusu: Hira (Nur) Dağı tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, siyah, eflatun, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

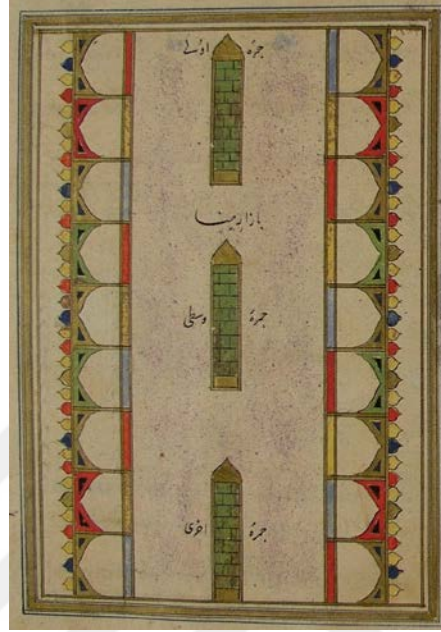
Kâğıt rengi: Krem rengi

Kâbe'nin 5 kilometre kuzey doğusunda yer alan Hz. Muhammed'e (SAV) vahyin indiği mağaranın bulunduğu dağdır (Günel, 1998: 121). Tasvirde dağ yeşil, sülyen, pembe, lacivert, açık mavi ve altın zeminli paftalarla iki boyutlu olarak belirtilmiştir. Soldaki tepenin yanındaki çukurun en alt kısmında siyah görünümlü yer Gar-ı Hira olarak belirtilen Hz. Muhammed'in inzivaya çekilerek ilk vahyin geldiği mağaradır. Dağın tepesinde kemerli ve kubbeli yapıda Cebel-i Nur yazmaktadır. Yapıda lacivert, sülyen, yeşil ve altın kullanılmıştır.

2.1.1.15. Mina

Resim 59 :

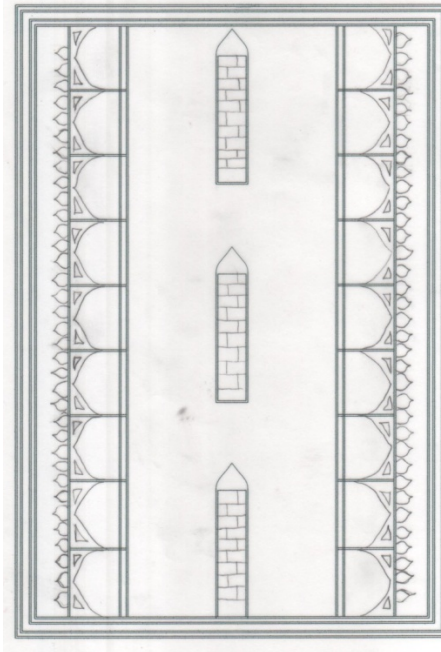
5145 Arşiv No'lu Eserin Mina Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 59:

5145 Arşiv No'lu Eserin Mina Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 37 A

Minyatür Konusu: Mina Şeytan Taşlama tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, mavi, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

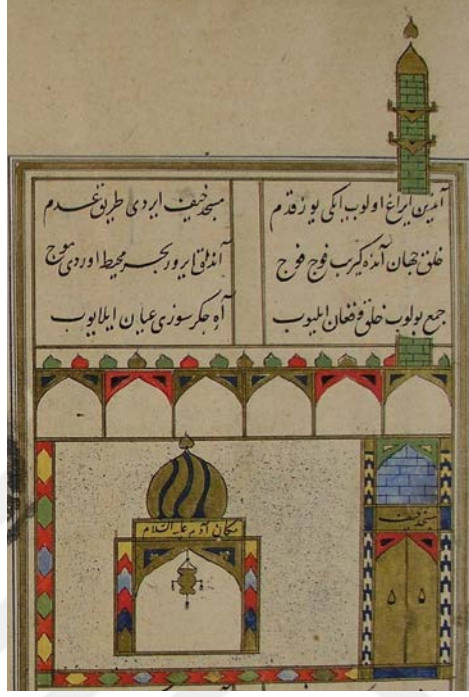
Kâğıt rengi: Krem rengi

Mina Dağı Hz. İbrahim oğlunu kurban etmek için çıkardığı yerdir. Koç Hz. İbrahim'e burada indirilmiştir. Kendisine gelen kurbanı burada kesmiş, keserken şeytanın ona engel olmasından dolayı şeytanı burada taşlamıştır. Hac ibadeti yapanlarda burada şeytan taşlar (Şener, 2005: 97). Tasvirde şeytan taşlanan alan iki boyutlu dikdörtgen formda cetvelle çevrelenerek, alanın her iki yanına yeşil, sülyen ve altın revaklı sütunlar, sütunların üstlerine de sarı, sülyen, lacivert ve altın zeminli burçlar yapılmıştır. Orta alanda üç adet yeşil ve altın zeminli kubbeli direk cemre olarak adlandırılmıştır. Bunlar üç şeytanı temsil eder. Aşağıdan yukarı doğru sırasıyla birincisi küçük cemre ula, ortada ki ortanca cemre vusta, en üstte ki büyük cemre akabe'dir.

2.1.1.16. Mescid-i Hayf

Resim 60 :

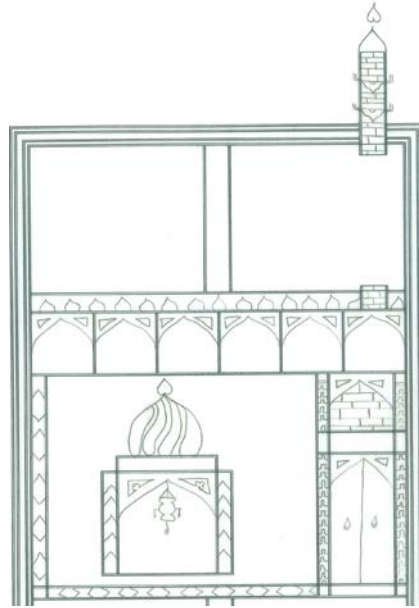
5145 Arşiv No'lu Eserin Hayf Mescidi Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 60:

5145 Arşiv No'lu Eserin Hayf Mescidi Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 37 B

Minyatür Konusu: Hayf Mescidi tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, mavi, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

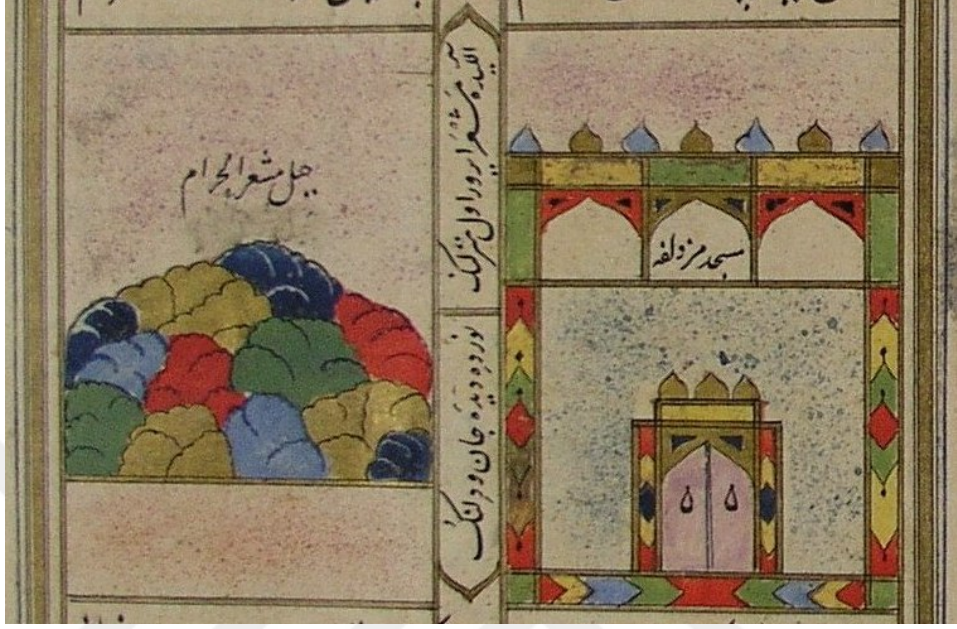
Kâğıt rengi: Krem rengi

Mina'da Hz. Muhammed'in (SAV) Veda haccında çadır kurup namaz kıldığı yerde yapılan mescittir(Bozkurt, 2004: 277). Tasvir iki boyutlu dörtgen formda tasarlanmıştır. Tasvirin alt ve sol kenarında sarı, sülyen, yeşil, açık mavi ve altın geometrik desenli mescidin duvarları görülürken sağ tarafta üstünde adının da yazılı olduğu kemerli ve iki tokmaklı bir kapı bulunmaktadır. Kapının her iki yanına lacivert, sarı ve beyaz geometrik bezeme yapılmıştır. Kapıda yeşil, mavi, sülyen, lacivert ve altın kullanılmıştır. Üst tarafta sülyen ve altın zeminli revaklı sütunlar ve üstlerinde de yeşil, sülyen ve altın zeminli burçlar yerleştirilmiştir. Sağ üstte yeşil zeminli, altın süslemeli minare görülmektedir. Mescidin içi olan alanda kubbeli yapı ise Hz. Muhammed'in çadır kurup namaz kıldığı yerdir. Yapıda sarı, sülyen, mavi, lacivert ve altın kullanılmıştır.

2.1.1.17. Müzdelife Mescidi ve Meşair-i Harem

Resim 61 :

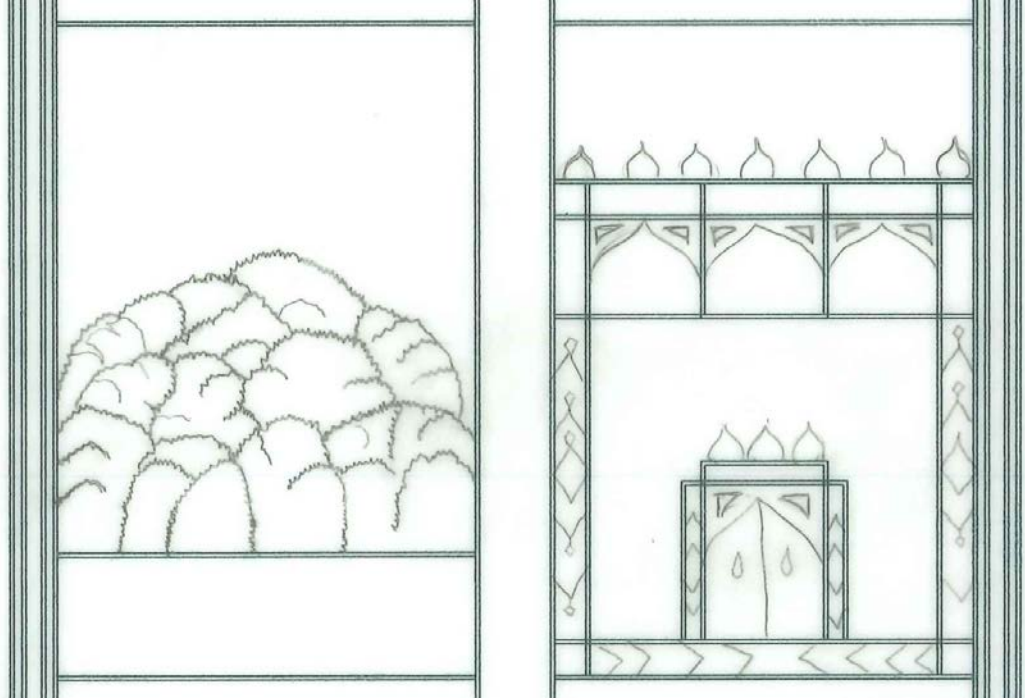
5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Mescidi Ve Meşair-İ Harem Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 61:

5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Mescidi Ve Meşair-İ Harem Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 38 A

Minyatür Konusu: Müzdelife Vakfesi Alanı ve Meş'aru'l Haram Tepesi tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyan, yeşil, beyaz, mavi, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

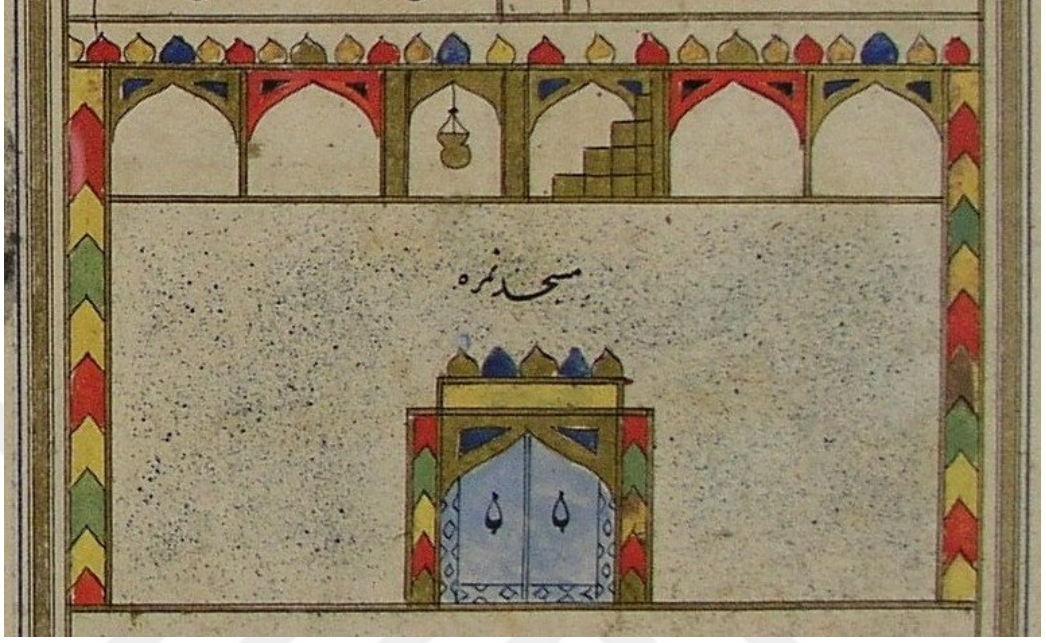
Kâğıt rengi: Krem rengi

Müzdelife Mina ve Arafat arasında bulunan bölgeye verilen addır. Haccın vaciplerinden Müzdelife Vakfesi burada yapılmaktadır. Bu vakfe gece burada konaklayarak yapılır(Şeker, 2006: 239). Sağ sütuna iki boyutlu olarak konumlandırılan tasvirde etrafı duvarla çevrili alan olarak gösterilen Müzdelife Mescidi'nin alt tarafına kemerli, sarı, lacivert, sülyan, pembe ve altın renklerinin kullanıldığı kemerli ve iki tokmaklı bir kapı yerleştirilmiştir. Üst kısmına da yeşil, sarı sülyen ve altın zeminli revaklı sütunlar ve üzerine mavi ve altın zeminli burçlar yapılmıştır. Sol sütuna iki boyutlu olarak konumlandırılan Meş'aru'l Haram Müzdelife alanının yanında bulunan bir tepenin adıdır. Tepe üst üste yığılmış lacivert, mavi, sülyen, yeşil ve altın zeminli paftalarla gösterilmiştir.

2.1.1.18. Mescid-i Nemire

Resim 62 :

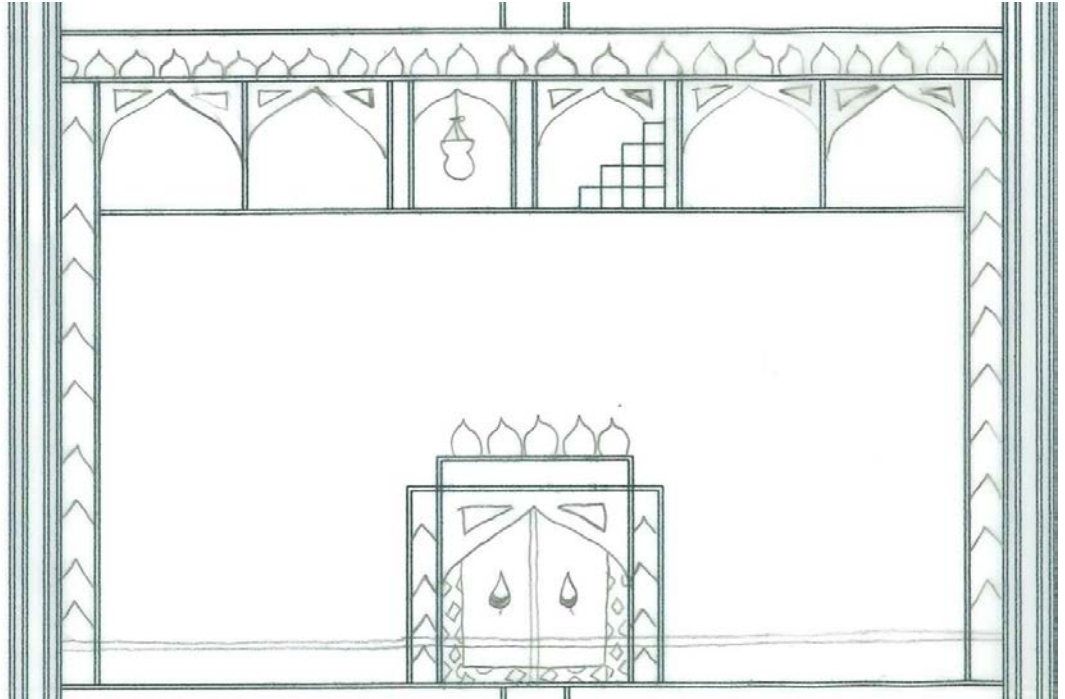
5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nemire Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 62:

5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nemire Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 38 B

Minyatür Konusu: Nemire Mecidi tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, mavi, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

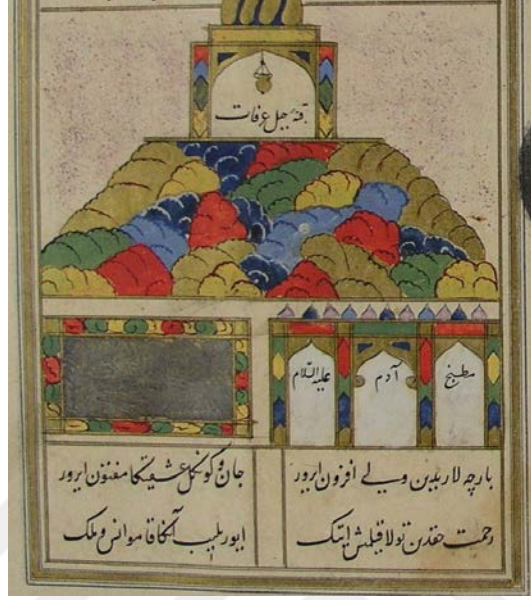
Kâğıt rengi: Krem rengi

Cebeli Rahmetin sağ tarafında bulunan mescittir. Hz. Muhammed arefe günü öğle ve ikindi namazını burada kılmıştır(Şeker, 2004: 290). Tasvir iki boyutlu yatay dikdörtgen formda tasarlanmıştır. Tasvirde mescidin iki kenarı yeşil, sarı, sülyen zeminli duvarla çevrilmiştir. Üst kenara altın ve sülyen zeminli revaklı sütunlar ve bu sütunların üstüne sarı, lacivert, sülyen ve altın zeminli burçlar, alt tarafa ise mescidin çift tokmaklı giriş kapısı köşebentli ve bezemeli olarak, sülyen, yeşil, sarı, mavi, lacivert ve altın zeminler kullanılarak yerleştirilmiştir. Sütunların içine bir kandil ve minber yapılmıştır.

2.1.1.19. Arafat

Resim 63 :

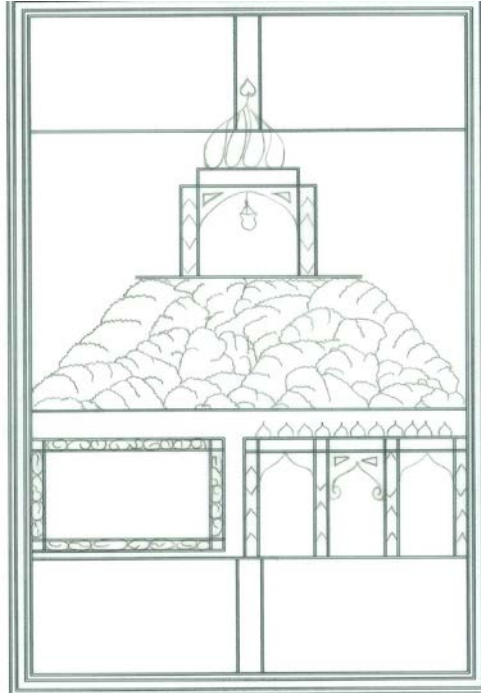
5145 Arşiv No'lu Eserin Arafat Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 63:

5145 Arşiv No'lu Eserin Arafat Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 39 A

Minyatür Konusu: Cebel-i Arafat tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, mavi, siyah, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

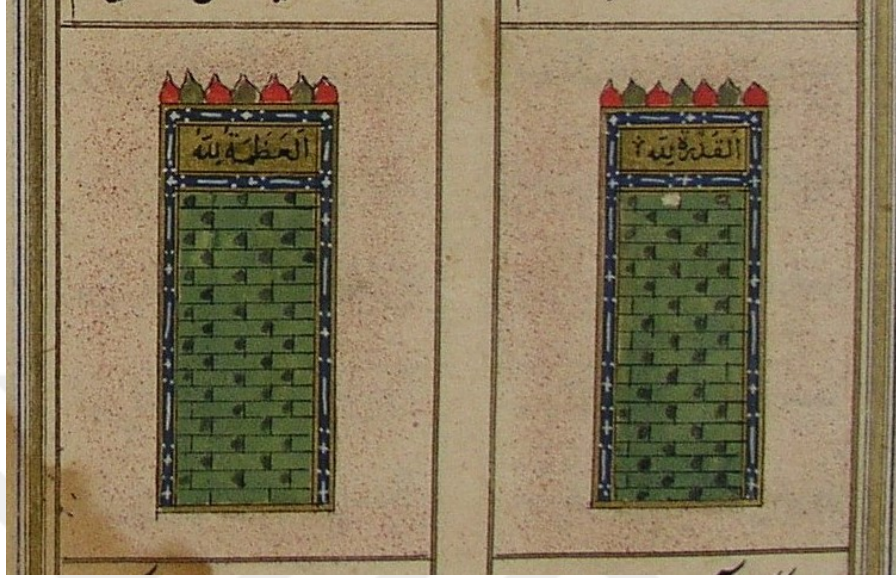
Kâğıt rengi: Krem rengi

Arafat hac ibadetlerinden biri olan Vakfe'nin yapıldığı yer olmasından dolayı önemli bir yere sahiptir (Boks, 1991: 263). Tasvirde iki boyutlu olarak sarı, yeşil, mavi, lacivert ve altın zeminlerle paftalanmış tepe Cebel-i Arafat olarak belirtilmiştir. Alt bölümde solda dikdörtgen kenarları sarı, yeşil, sülyen ve altın bezemeli, siyah iç zeminli yapı Arafat'a getirilen su kuyusunu temsil ederken sağ taraftaki revaklı sütunlu ve üzerinde burçların bulunduğu yapı Arafat'ta ki bu su kuyusundan gelen sular için çeşmeleri temsil etmektedir. Yapıda sarı, sülyen, yeşil, lacivert, mavi ve altın renkleri kullanılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde bu çeşmeler tekrar inşa edilmiş ya da restore edilmiştir.

2.1.1.20. Müzdelife

Resim 64 :

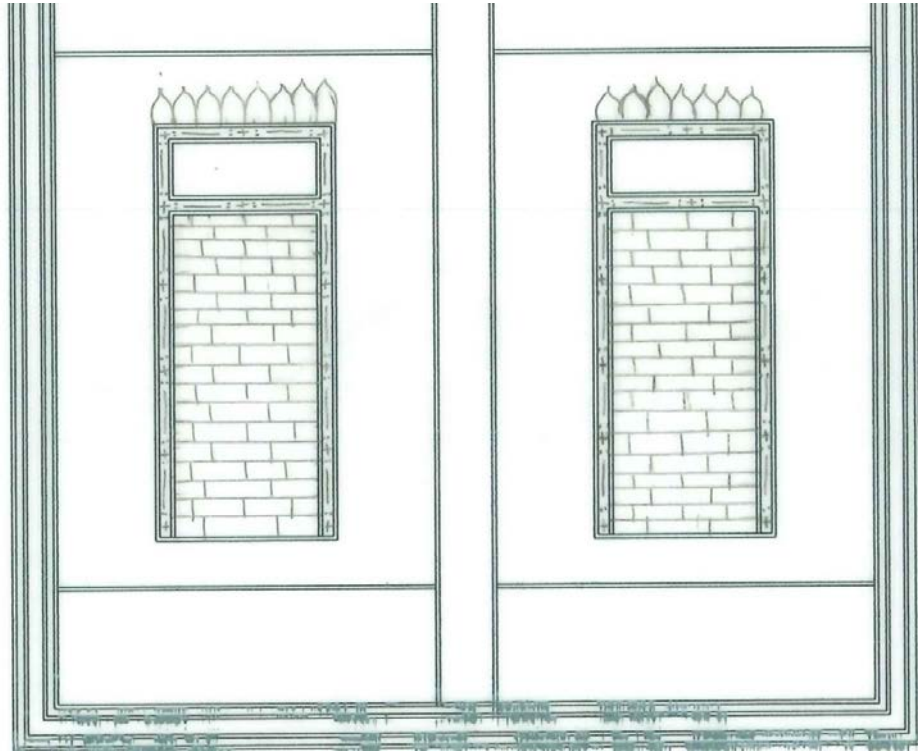
5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 64:

5145 Arşiv No'lu Eserin Müzdelife Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 47 B

Minyatür Konusu: Müzdelife

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, siyah

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Haccın vaciplerinden Müzdelife Vakfesi burada yapılmaktadır. Vakfe gece burada konaklayarak yapılır. Gece hacılar ibadetlerini yaptıktan sonra Mina'ya Şeytan Taşlamak için çıktıklarında kullandıkları taşları bu alanda toplamaktadırlar(Şeker, 2006: 239). Bu alanı belirtmek için alanı sınırlayan direkler tasvirde iki boyutlu iki duvar olarak gösterilmiştir. Duvarın üst kısmına altın zeminli kitabe yerleştirilmiş etrafına da lacivert zemin üstüne beyaz ara suyu desen girilmiştir. Duvarın üst kısmına da altın ve sülyen burçlar yerleştirilmiştir.

2.1.1.21. Bedir Kuyusu

Resim 65 :

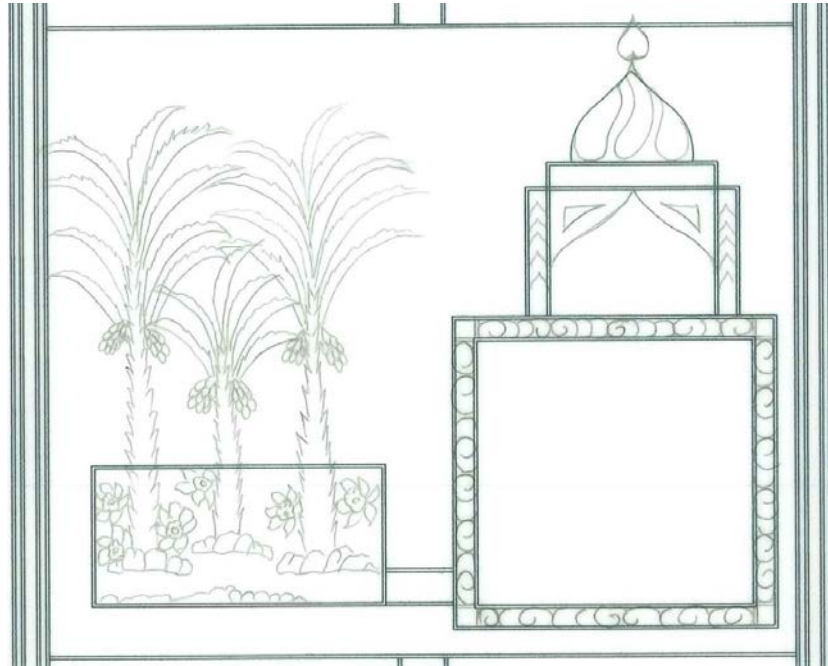
5145 Arşiv No'lu Eserin Bedir Kuyusu Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 65:

5145 Arşiv No'lu Eserin Bedir Kuyusu Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 58 A

Minyatür Konusu: Bedir Kuyusu tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, siyah, kırmızı, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Bedir Hz. Muhammed'in (SAV) Mekkeli müşriklerle mücadele ettiği önemli bir yerdir. Buradaki mücadelede birçok Müslüman kuyulara atılarak şehit edilmiştir (Fayda, 1992: 327). Tasvir iki boyutlu dörtgen formda hazırlanmıştır. Tasvirde sağ altta ki kenarları sarı, yeşil ve sülyen renkleriyle bezenmiş iç zemini siyah olan yapı Bedir Kuyusunu, üstündeki kubbeli köşebentli sütunlu yapı Hz. Muhammedi'nin (SAV) çadır kurduğu yere yapılan mescidi temsil etmektedir. Yapıda sarı, sülyen, yeşil, lacivert ve altın renkleri kullanılmıştır. Solda hurma ağaçları, Bedir Kuyularının yanında yer alan hurma bahçelerini göstermektedir. Ağacın yapraklarında lacivert, meyvelerinde sülyen, gövdelerinde ve taşlarda altın kullanılmış, bahçe içinde yeşil yapraklar ve kırmızı çiçekler yapılmıştır.

2.1.1.22. Dağ Tasviri

Resim 66:

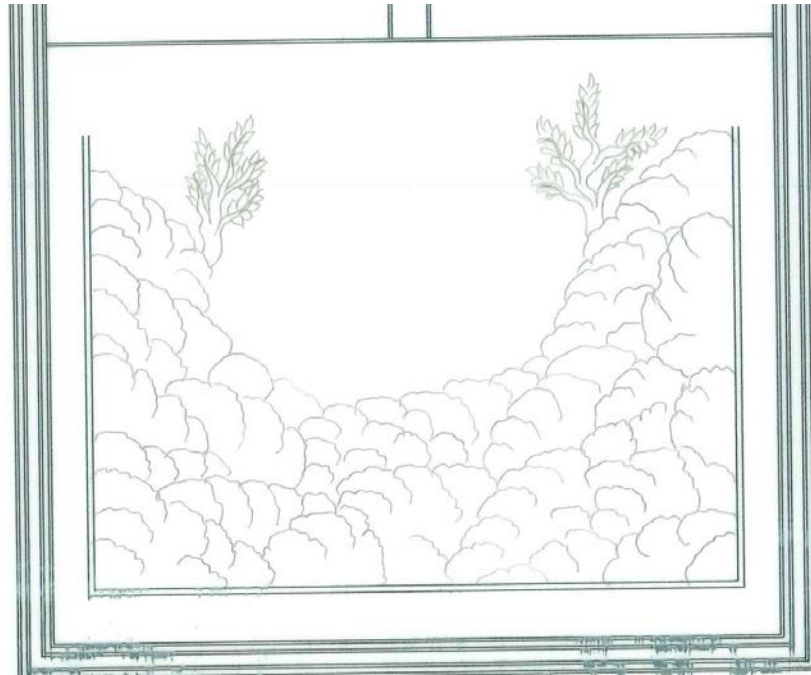
5145 Arşiv No'lu Eserin Dağ Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 66:

5145 Arşiv No'lu Eserin Dağ Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 59 A

Minyatür Konusu:

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, siyah, kırmızı, sarı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir iki boyutlu olarak, kare formda ancak üst kenar açık bir şekilde tasarlanmıştır. Sağ ve sol kenarlardan yükselen sarı, yeşil, lacivert ve altın zeminli paftaların üst üste yerleştirilmesiyle dağ oluşturulmuştur. İki kenardan yükselen dağların tepe noktalarına yakın iki adet ağaç konumlandırılmıştır. Tasvirin orta alanında yazan yazının ilki okunabilmiş, ikinci kelimesi çözülememiş olduğundan neresi olduğuna dair herhangi bir kaynağa ulaşılamamıştır

2.1.1.23. Mescid-i Nebevi

Resim 67 :

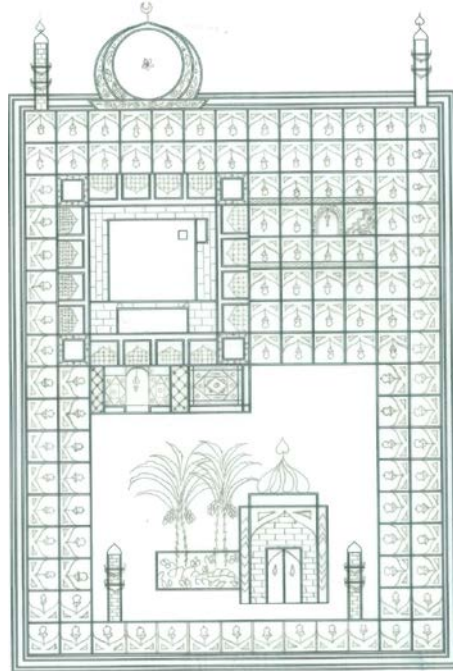
5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nebevi Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 67:

5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Nebevi Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 61 B

Minyatür Konusu: Mescid-i Nebevi

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, mavi, siyah, kırmızı, sarı, siyah

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Hz. Muhammed (SAV) Mekke'den Medine'ye hicret etikten sonra bizzat inşasında da bulunduğu ve aynı zamanda yaşadığı yerdir. Küçük bir alanla başlayıp daha sonra Müslümanlığın yayılmasıyla beraber mescidinde genişletilmesi devam etmiştir. Medine Osmanlı hâkimiyetine girince ilk imar faaliyeti Kanuni Sultan Süleyman tarafından gerçekleştirilmiştir (Küçükaşçı, Bozkurt, 2004: 282-283). Tasvir iki boyutlu dikdörtgen formda tasarlanmış, en dışına altın cetvel çekilmiştir. Tasvirin dört tarafı içe bakan yönde altın zeminli revaklı sütunlarla çevrelenmiş, içlerinden bir altın, bir lacivert kandil indirilmiş, bu sütunlar tasvir alanının sağ üst köşesinde yaklaşık ¼ oranında devam etmiştir. Sol tarafta dört tarafı kafes pencereli revaklı altın zeminli sütunlarla çevrelenmiş, köşelere altın zeminli dörtgen ve çevresine lacivert zemin üzerine beyaz ara suyu desen yapılmış Hz. Muhammed'in (SAV) kabri, aynı zamanda Hz. Aişe'nin odası Hücre-i Saadet bulunmaktadır. Kabrin tasvirine üstten kuşbakışı ve yandan görünüm olmak üzere siyah zeminli olarak iki şekilde yer verilmiştir. Tasvirin sağında yukarıdan dördüncü sıradaki sütunlar içinde altın ve lacivert bezemeli bezemeli minber, hemen yanındaki sütun içinde yine bezemeli kapı görülmektedir. Bu minber ve kabir arasındaki kafes parmaklıklar halinde çevrelenmiş alan cennet bahçesi anlamına gelen Ravza-i Mutahhara'yı göstermektedir. Kabrin alt tarafında görülen yeşil geometrik bezemeli alan kabrin girişini temsil eder, yeşil alanın sağ tarafında pembe geometrik bezemeli alan ise medreseyi temsil etmektedir. Tasvirde üst dış köşede iki, alt iç köşede iki altın zeminli minare bulunmaktadır. Bahçede hurma ağaçları ve yanında kubbeli bir yapı olarak giriş kapısı yer almaktadır. Yapıda sarı, yeşil, sülyen, lacivert, pembe ve altın kullanılmıştır. Tasvirin üst tarafında sol minareye yakın, iki minare arasına kubbe

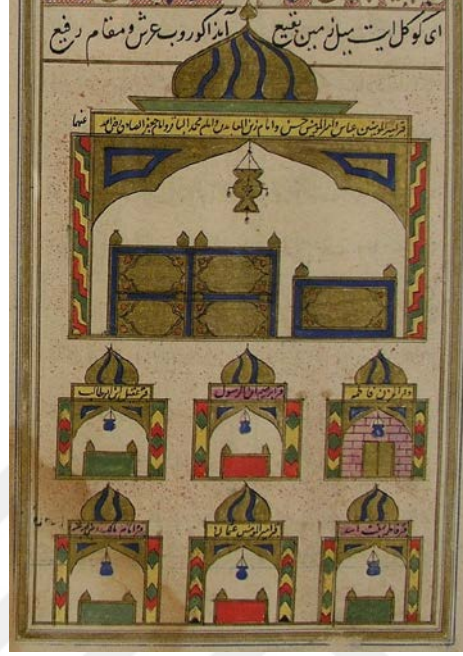
formunda iç içe iki hilal şeklinde lacivert zemin üstüne beyaz ve altın bitkisel motifli tezyini süslemeler yapılmış Künbed-i Hadra yerleştirilmiştir. Kubbenin oturtulduğu kaide de lacivert zemin üstüne bitkisel motifli desenle bezenmiştir. Kubbenin en üstüne hilal yapılmıştır.

2.1.1.24. Cennetü'l- Baki

Resim 68 :

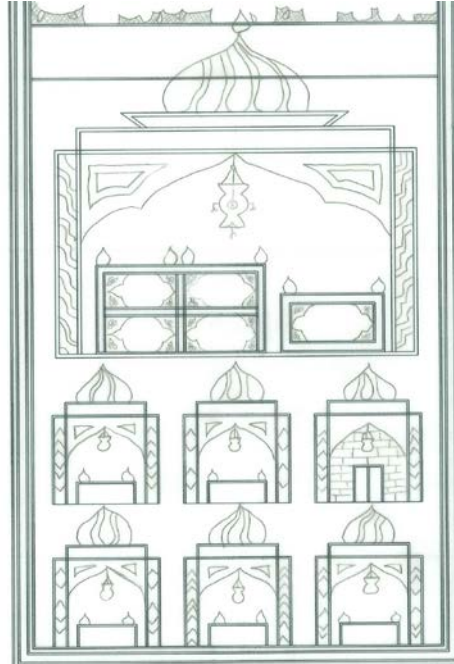
5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Baki Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 68:

5145 Arşiv No'lu Eserin Cennetü'l- Baki Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 65 B

Minyatür Konusu: Cennetü'l-Baki Mezarlığı Kabirler tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, kırmızı, yeşil, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Medine Osmanlının elinden çıkıp Suudilerin eline geçmeden önce Cennetü'l-Baki mezarlığında bulunan kubbeli türbeler bu tasvirde gösterilmiştir (Fayda, 1993: 387). Tasvir dikdörtgen formda iki boyutlu olarak yapılmıştır. Tasvirin üst bölümünde ki tek büyük yapı beş zatın kabrini içine alan türbedir. Bu türbede kabri olan zatlar kitabesinden anlaşıldığı üzere Hz. Abbas, Hz. Hasan, İmam Zeynel Abidin ve İmam Cafer Sadık'tır. Yeşil zeminli kaide üzerine yerleştirilmiş kubbeye sahip olan yapı köşebent sütunludur. Kubbesinin içine lacivert ve altın zeminli kubbe formuna uygun dalgalı desen uygulanmıştır. Köşebenti altın ve lacivert zeminli geometrik desenle bezenmiş, sütunların da kırmızı, altın ve yeşil renkleriyle geometrik desen kullanılmıştır. Köşebentli sütunun içine sağda; büyük bir tane, solda; iki altta, iki üstte olmak üzere üst üste dört adet sanduka tarzında altın zemin üzerine bitkisel motifli desen uygulanmış kabir bulunmaktadır. Alt bölümde altı tane birbiriyle aynı imara sahip kubbeli yapı bulunmaktadır. hepsinin kubbesi lacivert ve altın zeminli kubbe formuna uygun dalgalı desenle bezenmiş, köşebentlerinde altın ve lacivert zemin kullanılmış, sütunlarına da kırmızı yeşil ve sarı zeminli geometrik desen uygulanmıştır. Sağ üstte ki kubbeli yapının sarı zeminli kitabesinde Hz. Fatma'nın hüznü evi yazmaktadır. Köşebentli sütunun içinde ortada iki tokmaklı altın zeminli kapı bulunmaktadır. Ortada ki kubbeli türbenin pembe zeminli kitabesinde Hz. İbrahim'in kabri yazmaktadır. İçinde sanduka tarzında kırmızı zeminli kabir bulunmaktadır. Soldaki kubbeli türbenin sarı zeminli kitabesinde Hz. Ebu Talib'in kabri yazmakta, içinde de sanduka tarzında yeşil zeminli kabir yer almaktadır. En alt sıradaki sağda ki kubbeli türbenin pembe zeminli kitabesinde Hz. Aişe'nin kabri yazmakta, içinde yeşil zeminli sanduka şeklinde kabri bulunmaktadır. Ortada ki kubbeli türbenin sarı zeminli kitabesinde Hz. Osman'ın kabri

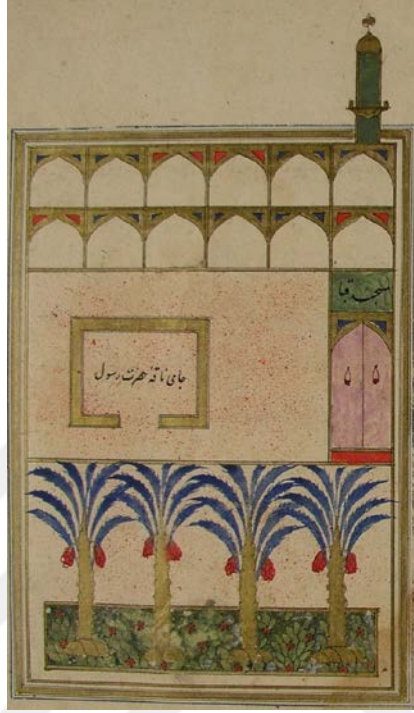
yazmaktadır. İçinde kırmızı zeminli sanduka kabri yer almaktadır. Solda ki kubbeli türbenin pembe zeminli kitabesinde İmam Malik'in kabri yazmaktadır. İçinde de yeşil zeminli sanduka formu kabir bulunmaktadır.

2.1.1.25. Mescid-i Kuba

Resim 69 :

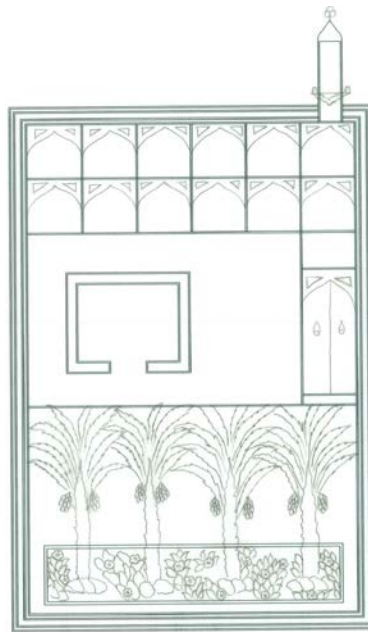
5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Kuba Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 69:

5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Kuba Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 68 A

Minyatür Konusu: Kuba Mescidi tasviri

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, siyah, kırmızı

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

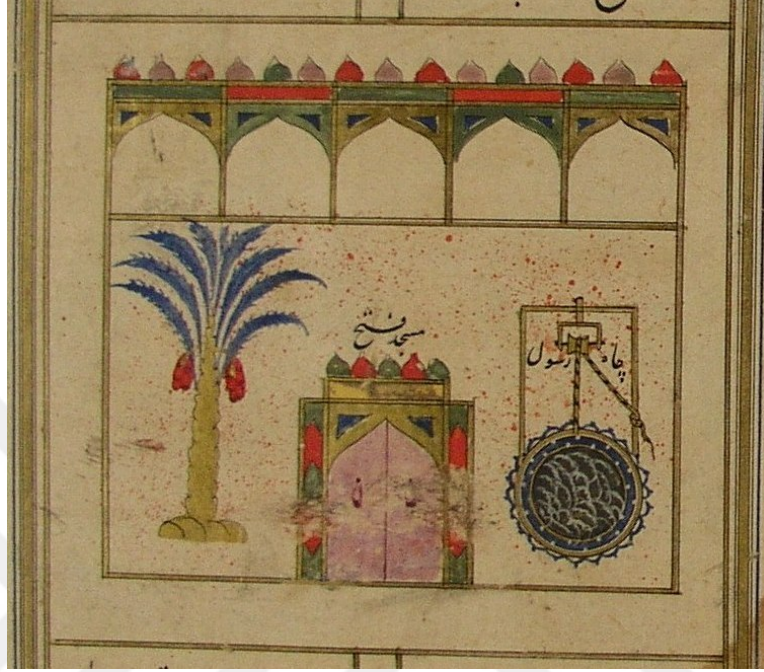
Kâğıt rengi: Krem rengi

İslam tarihinin ilk mescidi olma özelliğini taşıyan Kuba Mescidinin inşasında bizzat Hz. Muhammed'de (SAV) yer almıştır (Algün, 2004: 280). Kare formda iki boyutlu olarak yapılan tasvirin üst bölümünde iki sıra altın zeminli köşebentlerde lacivert ve sülyen kullanılmış revaklı sütunlar ve yeşil zeminli altın süslemeli minare bulunmaktadır. Alt bölümde hurma bahçeleri lacivert, altın, sülyen ve yeşil renkleriyle gösterilirken, orta bölümde Hz. Muhammed'in (SAV) devesinin çöktüğü yer dörtgen altın zeminli bir yapı olarak belirtilmiştir. Yine tasvirin orta bölümünde sağ tarafta mescidin kitabeli giriş kapısı görülmektedir. Kapıda yeşil, lacivert, altın, sülyen ve pembe kullanılmıştır.

2.1.1.26. Mescid-i Fetih

Resim 70 :

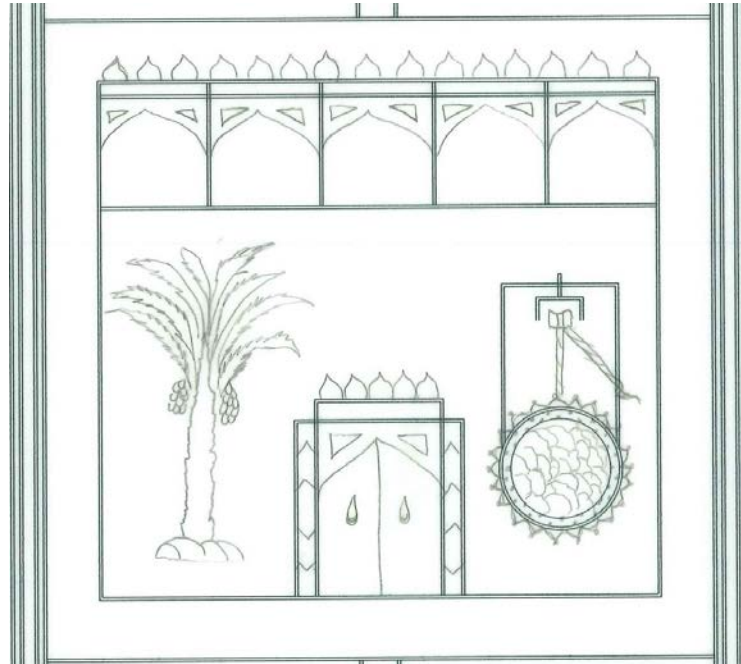
5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Fetih Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 70:

5145 Arşiv No'lu Eserin Mescid-İ Fetih Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 69 A

Minyatür Konusu: Fetih Mescidi

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, siyah, pembe

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

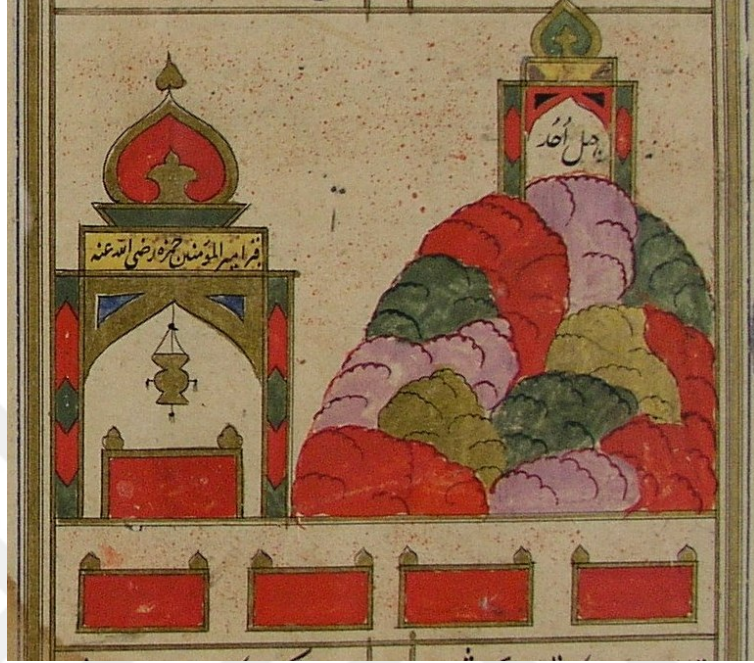
Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir iki boyutlu dörtgen formda tasarlanmıştır. Tasvirde dört tarafı kapalı, üst bölümünde altın, yeşil, lacivert sülyen renklerinin bulunduğu revaklı sütunlar ve üzerinde altın yeşil ve sülyen burçların olduğu bir yapı görülmektedir. Alt bölümde yeşil, sarı, sülyen lacivert, pembe ve altın renkleri kullanılmış mescidin kemerli, üstü burçlu ve iki tokmaklı bir giriş kapısı bulunmaktadır. Tasvirin orta bölümünde sol tarafta hurma ağacı sağ tarafta içi siyah zeminli, dışı altın çerçeveli, bu çerçevenin dışı da dendanlar ve noktalarla bezenmiş su kuyusu bulunmaktadır. Kuyunun üstünde “Resul Makamı” yazmaktadır.

2.1.1.27. Uhud Dağı ve Hz. Hamza

Resim 71 :

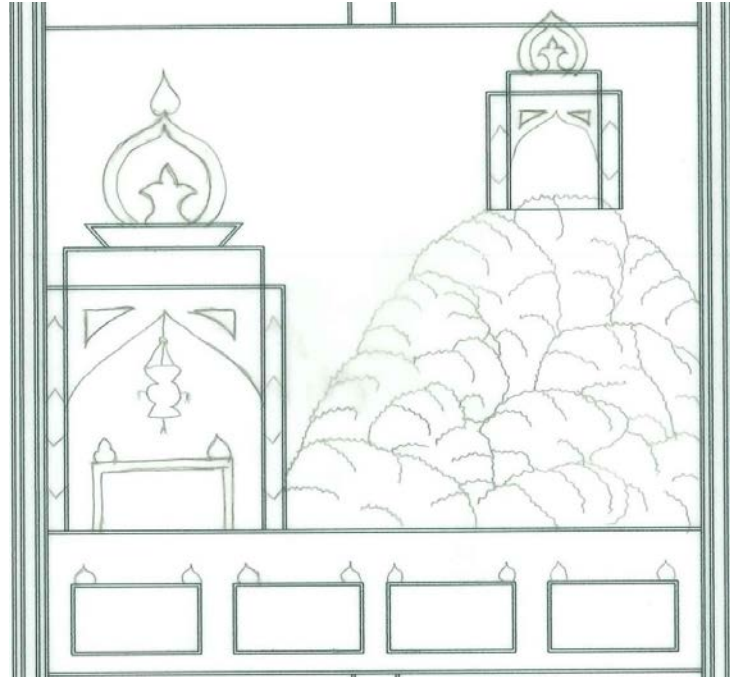
5145 Arşiv No'lu Eserin Uhud Dağı Ve Hz. Hamza Tasviri

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Şekil 71:

5145 Arşiv No'lu Eserin Uhud Dağı Ve Hz. Hamza Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 5145

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 69 B

Minyatür Konusu: Uhud Dağı, Hz. Hamza Kabri ve Uhud Savaşı Şehitliği

Kullanılan renkler: Altın, lacivert, sülyen, yeşil, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Uhud Dağı Hz. Muhammed'in (SAV) Mekkeli müşriklerle savaştığı yerdir (Hamidullah, Avcı, 2012: 55). Tasvirde Uhud Dağı pembe, yeşil, sülyen ve altın zeminli paftaların üst üste dizilmesiyle iki boyutlu olarak gösterilmiştir. Dağın tepesinde kubbeli yapı Kanuni Sultan Süleyman döneminde tamirat geçiren, sülyen, yeşil, lacivert sarı ve altın kullanılmış, kubbeli ve köşebentli yapı Mescid-i Hamza'dır. Tasvirin sol tarafında sülyen, yeşil, lacivert sarı ve altın kullanılmış, kitabeli, kubbeli, revaklı, sütun yapı Hz. Hamza'nın kabridir. Alt bölümdeki sülyen zeminli kabirler de Uhud şehitliğindeki kabirleri temsil etmektedir.

2.1. Fütuhu'l-Harameyn

Fütuhu'l-Harameyn 16. yüzyılda Mekke ve Medine'deki kutsal yerleri ve haccın kurallarını anlatan manzum bir eserdir. Eserin kim tarafından kaleme alındığı konusunda farklı görüşler vardır. Süleymaniye, Chester Beatty ve British Museum gibi yazma eser kütüphanelerinin bünyesinde bulunan nüshalar Muhyi'ye atfedilmektedir. Ancak Millet Kütüphanesinde bulunan nüshanın sonundaki mahlas beytinde 'Muhyi' yerine 'Cami' adının olması, eserin yazarının kim olduğu konusunda düşündürmektedir. Cami'nin biyografi çalışmalarında ise böyle bir eseri kaleme aldığına dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Millet Kütüphanesi'nde bulunan nüsha 1007/1568'de istinsah edilmiştir. Yıllarca Abdurrahman Cami'ye atfedilen Fütuhu'l-Harameyn'in Charles Rieu, E. Berthels, Muhammed Ahmed Simsar ve Ali Muhaddis gibi araştırmacılar gerçek yazarının Muhyi-i Lari olduğunu söylemektedirler (Coşkun, 2001: 66-67).

2.2.1. Milli Kütüphane- Ankara’da 3648 Arşiv Numaralı Eserin Cilt, Tezhip ve Minyatür Yönünden İncelenmesi

2.2.1.1. Kâbe

Resim 72 :

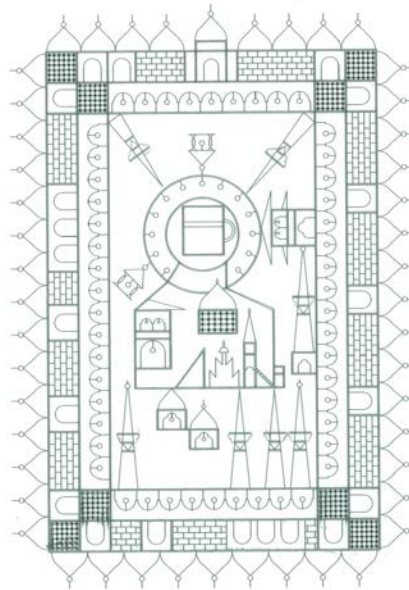
3648 Arşiv Numaralı Eserin Kâbe Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 72:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Kâbe Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 18 B

Minyatür Konusu: Kâbe Tasviri

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 246 x 190 mm

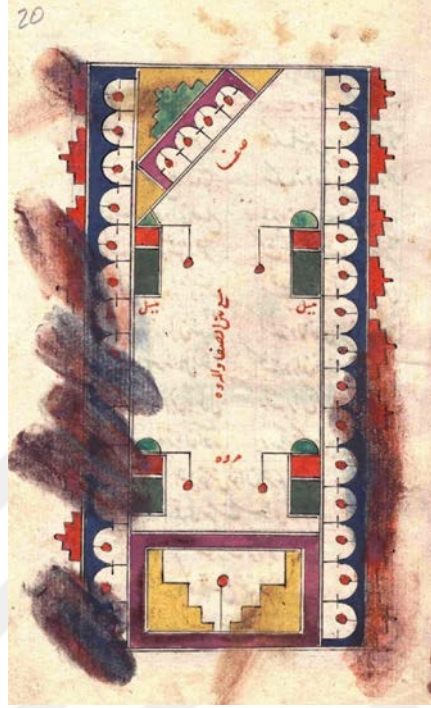
Kâğıt rengi: Krem rengi

Kâbe tasviri iki boyutlu, kuşbakışı olarak tasarlanmıştır. Dikdörtgen bir formda tasvire en dışta lacivert zeminli kubbeler, bir sıra kâğıdın zemin rengi duvar ve aralarında pembe zeminli giriş kapıları ve ardından bir sıra lacivert zeminli revaklı sütunlar yapılmış, bu sütunların içinden sülyen zeminli kandiller indirilmiştir. Kâbe'yi çevreleyen bu duvar ve sütunların köşelerine siyah kafes formu verilmiştir. Kâbe iç dikdörtgen alanda alanın üst yarımına konumlandırılmış, zeminde siyah kullanılmış, etrafına daire çerçevede asılı sülyen rengi kandiller yerleştirilmiştir. Kâbe'nin kâğıt üzerindeki yönüne göre sağ, gerçekteki yönüne göre kuzey batı duvarının karşısında el-hicr denilen alan vardır. Kâbe'nin sol köşesinde Haceru'l Esved taşı, buranın karşısında Zemzem bulunmaktadır. Zemzem olarak belirtilen yapı iki kat olarak belirtilmiş çatısında yeşil, üst bölümde sarı, alt bölümün revaklı sütununda pembe ve bu iki katın arasında yeşil kullanılmıştır. Kâbe'nin sağ alt köşesinde Hz. İbrahim'in Kâbe yapılırken iskele olarak kullandığı, üzerinde ayak izinin olduğu taşın bulunduğu yeşil kubbeli yapı Makam-ı İbrahim olarak adlandırılmaktadır. Yapının kubbesinin altı siyah kafes formuyla belirtilmiştir. Bu kubbeli yapının sağında yeşil, lacivert ve sülyen renklerinin kullanıldığı minber bulunmaktadır. Tasvirde 7 minare çalışılmış olduğu görülür. Üst ve alt köşelerdeki minarelerde pembe, sağda ortada kalan minarenin zemini sarı, alt sağ bölümde kalan minarelerde lacivert ve yeşil kullanılmıştır. Kâbe'nin sağ tarafında tavaf alanının dışındaki lacivert çatılı, üst katında sarı, alt katında pembe, katlarının arasında yeşil kullanılan yapı Hanefî makamıdır. Diğer yapılar dört Sünnî mezhebi ve Zeydi mezhebi imamlarına ayrılmış makamlardır.

2.2.1.2. Sefa ve Merve

Resim 73 :

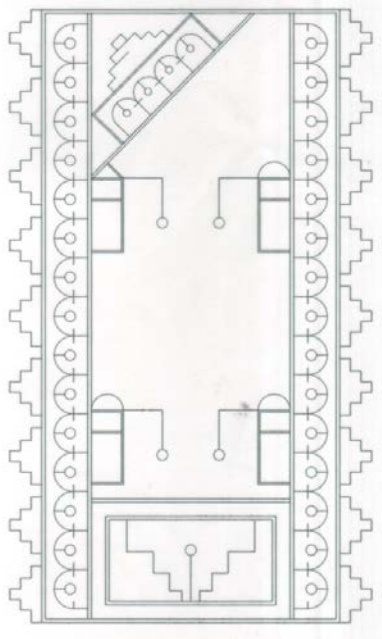
3648 Arşiv Numaralı Eserin Sefa Ve Merve Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 73:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Sefa Ve Merve Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 20 A

Minyatür Konusu: Sefa ve Merve tepeleri tasviri

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, açık yeşil, koyu yeşil, beyaz, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Hac ve umre tavaflarından sonra Kâbe'ye daha yakın olan Safa'dan Merve'ye dört gidiş ve geriye dört dönüş olan Sa'y ibadeti bu iki tepeden dolayı önemlidir. Hz İbrahim'in eşi Hz. Hacer'in oğlu İsmail ile Mekke vadisinde yalnız kaldıklarında susuz kalan oğluna su aramak için Hz. İsmail'i Kâbe civarında yalnız bırakarak iki tepe arasında koşması olayına dayanmaktadır (Küçükaşçı, 2008: 441). Tasvirde iki tepe arasında alan iki boyutlu olarak belirtilirken sağ ve sol tarafta lacivert zeminli on beş ve üst tarafta Sa'y'a başlangıç kısmında pembe zeminli dört revaklı sütun ve üstünde yeşil burç yapılmıştır. Sütunların içinden sülyen rengi kandiller indirilmiştir. Merve tepesi tasvirinde geometrik sarı köşebentler yapıp ortasından sülyen rengi bir kandil indirilmiştir. Sağ ve sol sütunların üstlerine sülyen rengi burçlar yapılmıştır. Sa'y yaparken ilerlenen mes'a adı verilen yolda dört adet yeşil kubbeli, uzun yeşil ve sülyen renkli iki bölümlü ve üst bölümünden dışarı sülyen rengi kandil indirilmiş direk bulunmaktadır. Hz. Hacer iki tepe arasında koşarken bu kubbeli direkler arasına geldiğinde zeminin daha çukur olması sebebiyle Hz. İsmail'i göremediği için koşmasını hızlandırmıştır. Bu yeşil kubbeli direklerin başlangıcı Hacerü'l- Esved taşının hizasına denk gelmektedir. Tasvirde de bu bölge bu yeşil kubbeli direklerle belirtilmiştir (İslam Ansk). Tasvirin orta bölümünde Safa ve Merve arasındaki mesafe yazmaktadır.

2.2.1.3. Ebu Kubeys

Resim 74 :

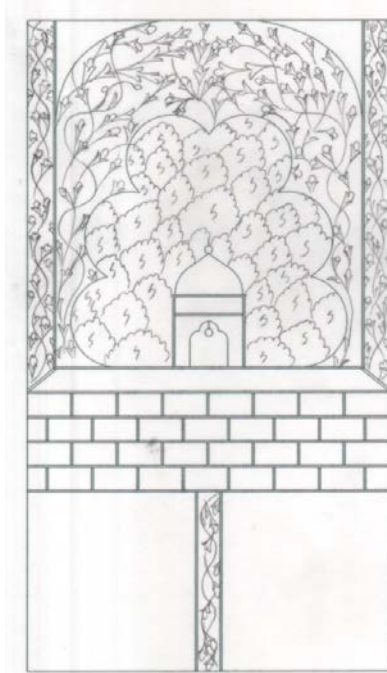
3648 Arşiv Numaralı Eserin Ebu Kubeys Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 74:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Ebu Kubeys Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 21 A

Minyatür Konusu: Ebu Kubeys Dağı

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, yeşil, beyaz, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Safa tepesinin eteğinde bulunduğu bir dağ olan Ebukubeys Kâbe'nin 100 m. doğusunda kalan küçük bir dağdır. Hz. İbrahim'in Allah'ın “ haccı ilan et” emriyle insanları hacca davet ettiği dağ olan Ebu Kubeys aynı zamanda Hz. Muhammed'in ayı parmağıyla ikiye ayırma olayı da burada gerçekleşmiştir (Boks, 1194: 281). Tasvirde Ebu Kubeys Dağı altı yarım dairenin ortaya doğru birleşip yukarı yükselmesiyle oluşturulan sarı zeminli paftanın içinin daha küçük paftalarla bölünmesiyle gösterilmiştir. Alt bölümde dağ tasvirinin içinde revaklı ve kubbeli yapı günümüze kadar gelememiş olan İbrahim Mescididir. Mescidin kubbesi yeşil, kubbenin altındaki ilk bölüm sülyen, revaklı sütun bölümü pembe zeminlidir. Dağ dörtgen formun içine alınmış dörtgenin üst köşelerine köşebentler yerleştirilmiştir. Dörtgenin içi köşebentler ve dağ arasındaki alan pembe bitkisel bir kompozisyon uygulanmış, dörtgenin dışında kalan üç boyutlu çerçevenin sağ ve sol iki yüzeyinde da yine bitkisel yeşil ve sülyen renklerinin kullanıldığı bir desenle bezenmiştir. Çerçevenin alt kenarı lacivert zeminlidir. Alt bölüme dört sıra duvar olarak örülmüştür. Bu duvarın altında metinlerin yazılı olduğu sütunların arasına dikey yeşil ve sülyen rengi bitkisel ara suyu deseni yapılmıştır.

2.2.1.4. Hz. Muhammed'in (SAV), Hz. Ebu Bekir, Hz. Ali ve Hz. Fatma'nın Doğduğu Evler

Resim 75 :

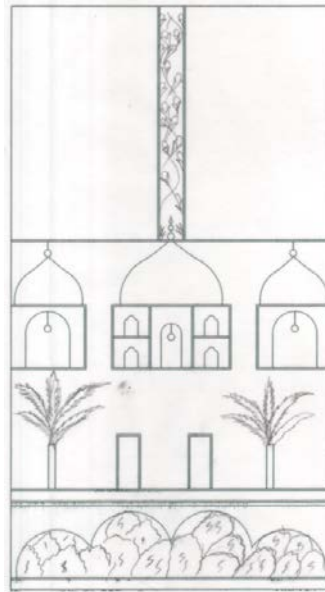
3648 Arşiv Numaralı Eserin Hz. Muhammed (SAV), Hz. Ali Ve Hz. Fatma'nın Doğduğu Evler Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 75:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Hz. Muhammed (SAV), Hz. Ali Ve Hz. Fatma'nın Doğduğu Evler Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 21 B

Minyatür Konusu:

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir dörtgen formda iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Hz. Muhammed (SAV), Hz. Ali ve Hz. Fatma'nın doğduğu evler konu edilmiştir. Ortadaki yapı Hz. Muhammed'in (SAV) doğduğu ev olarak tasvir edilmiştir. Lacivert zeminli kubbe yapılmış, kubbenin altı dikine üç bölüme ayrılmıştır. Pembe zeminli rta bölüme kapı yerleştirilmiş ortasından sülyan kandil indirilmiştir. Sağ ve sol bölümler iki kat olacak şekilde iki bölünmüştür. Alttaki lacivert zeminli bölümlere ve üstteki sarı zeminli bölümlere birer pencere yerleştirilmiştir. Ortadaki yapının sağına ve soluna aynı imara sahip iki yapı yerleştirilmiştir. Yapıların lacivert zeminli kubbeleri bulunurken, kubbelerin altında sülyen zeminli bölüme kapıları yerleştirilmiştir. Yapıların altında ki yazı silinmiş halde olmasından dolayı okunabildiği üzere sağdaki yapı Hz. Fatma'nın, Soldaki yapı Hz. Ali'nin olduğu anlaşılmaktadır. Alt bölümde sağ ve sol kenara yakın iki adet hurma ağacı bulunurken, ortada dikili iki adet pembe zeminli taş bulunmaktadır.

2.2.1.5. Med'a

Resim 76 :

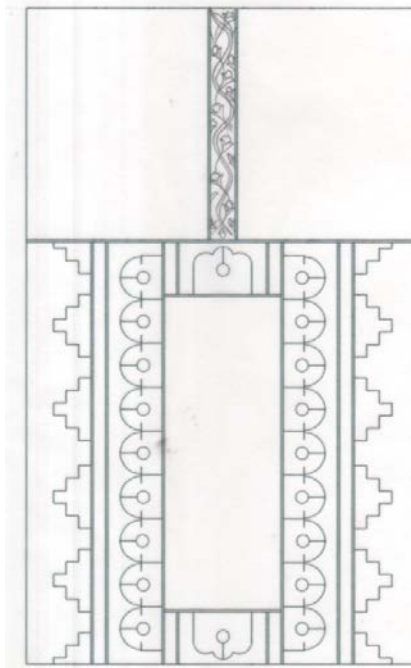
3648 Arşiv Numaralı Eserin Med'a Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 76:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Med'a Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 22 A

Minyatür Konusu: Med'a

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, yeşil, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Kâbe duvarında Hacerülesved ile Kâbe kapısının arasında kalan yaklaşık 2 metre olan mekâna mültezem denilmektedir. Bazı kaynaklarda bu alan Med'a ya da Müddea olarak kullanılabilmektedir. Duaların kabul edildiği mübarek bir yerdir (Şener, 2006: 552). Tasvirde dikdörtgen iki boyutlu formda yapılan mekânın sağ ve sol kenarında sarı revaklı sütunlar, sütunların ortasında sülyen kandiller bulunmaktadır. Sütunların üst tarafına bir sıra lacivert zemin, onun üzerine pembe burçlar yerleştirilmiştir. Alt ve üst kenarlara yatay dikdörtgen lacivert zeminli, revaklı sütunlu, sağ ve sol her iki kenarda sülyen renkli dikey zeminli giriş kapısı konumlandırılmıştır. Tasvirin üstünde yazılı alanların bulunduğu sütunların arasında yeşil ve sülyen rengi bitkisel motifli ara suyu deseni bulunmaktadır.

2.2.1.7. Cennetü'l- Mualla

Resim 77:

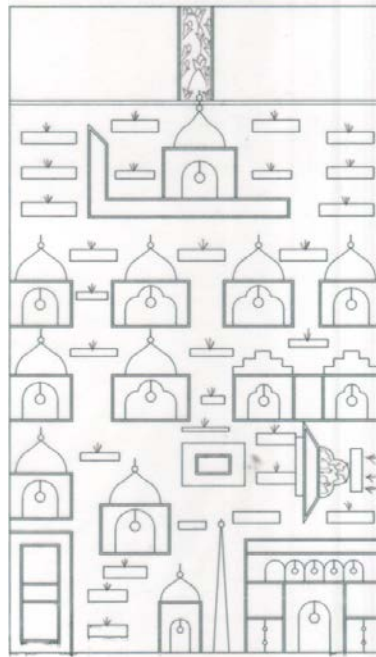
3648 Arşiv Numaralı Eserin Cennetü'l-Mualla Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 77:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Cennetü'l-Mualla Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 23 A

Minyatür Konusu:

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir dikdörtgen formda iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Tasarımda küçük dikdörtgenler mezarları temsil etmektedir. Kubbeli yapılar önemli zatların kabirleri üzerinde yapılan türbeleri göstermektedir. Tasvirde tüm kubbeler lacivert zeminli olarak yapılmıştır. Kubbelerin altındaki yapıların zeminlerinde sülyen, sarı ve pembe renkleri kullanılmıştır. Küçük dikdörtgen mezar temsillerinin zeminlerine yeşil, pembe, sarı, sülyen renkleri uygulanmıştır. Tasvirin üst bölümünde bulunan kubbeli yapı Hz. Hatice'nin türbesidir. Sağ alt bölümde Cennetü'l-Mualla yakınında bulunan Mescid-i Cin bulunmaktadır. Mescidin zemininde sülyen, lacivert ve yeşil kullanılmıştır. Üst bölümüne beş tane sütun yerleştirilmiş, alt bölümün ortasında lacivert zeminli alana kapı yerleştirilmiştir. Alt bölümün sağ ve sol bölümleri iki kat olacak şekilde ikiye bölünmüştür.

2.2.1.6. Şeyh Abdul Kebir Kabri

Resim 78:

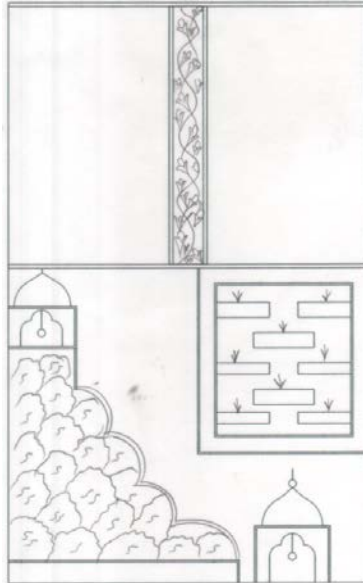
3648 Arşiv Numaralı Eserin Şeyh Abdul Kebir Kabri Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 78:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Şeyh Abdul Kebir Kabri Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 23 B

Minyatür Konusu: Şeyh Abdul Kebir Kabri

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir dikdörtgen formda iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Tasvirin sol tarafına pembe zeminli yarım dairelerin birleşimiyle oluşturulmuş temsili bir dağ yerleştirilmiştir. Dağın tepesinde kubbeli bir yapı yer almaktadır. yapının kubbesi lacivert kubbe altındaki yapı sarı zeminlidir. Tasvirin sağ üst köşesine lacivert zeminli çerçeve içinde küçük yeşil, sarı ve sülyen zeminli dikdörtgenlerin olduğu şehitlik yerleştirilmiştir. Şehitliğin hemen altında lacivert zeminli kubbesi olan türbe Şeyh Abdulkebir'in kabridir. Kubbenin altı sülyen zeminli yapıdır.

2.2.1.8. Cebel-i Nur

Resim 79 :

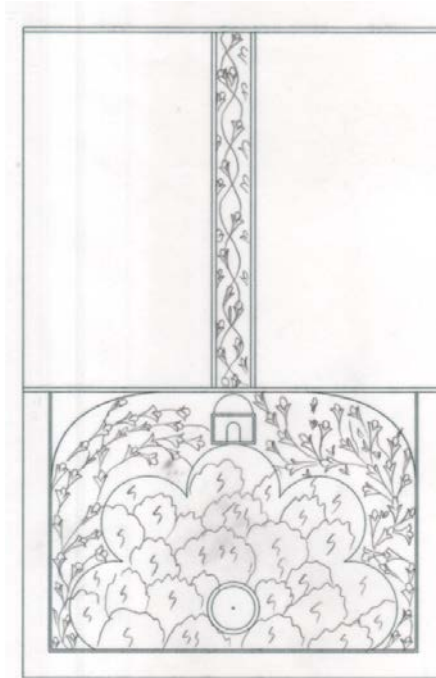
3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebel-i Nur Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 79:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebel-İ Nur Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 24 A

Minyatür Konusu: Nur Dağı (Hira Dağı)

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyan, siyah, sarı, yeşil

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Açık krem rengi

Kâbe'nin 5 kilometre kuzey doğusunda yer alan Hz. Muhammed'e (SAV) vahyin indiği mağaranın bulunduğu dağdır (Günel, 1998: 121). Tasvirde dağ 5 yarım dairenin dairesel birleştirilip içlerinin paftalara ayrılarak sarı zeminle belirtilmiştir. Dağın orta kısmındaki yeşil daire formu Gar-ı Hira denilen Hz. Muhammed'in (SAV) inzivaya çekilerek ilk vahyin geldiği mağaradır. Dağın tepesinde yeşil kubbeli pembe revaklı sütun yapı Hz. Muhammed'e (SAV) vahiy gelmeden önce Cebrail tarafından kalbinin yıkanması (genişletilmesi) olayının gerçekleştiği sırada Hz. Muhammed'in (SAV) sırtını dayadığı kayanın içine alındığı mescittir. Bu yapı daha sonra yıkılmış, Osmanlılar tarafından yapılan su sarnıcı kalıntıları günümüze gelebilmiştir(İslam Ansiklopedisi).

2.2.1.9. Cebeli Sevr

Resim 80 :

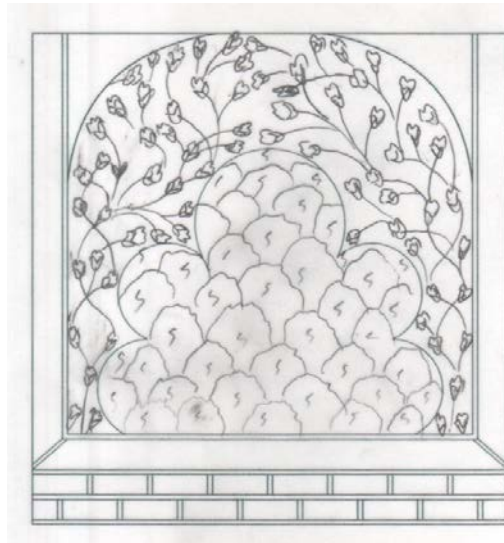
3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebeli Sevr Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 80:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Cebeli Sevr Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 25 A

Minyatür Konusu: Sevr Dağı

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, pembe, yeşil

Eser ölçüleri: 130x73 mm

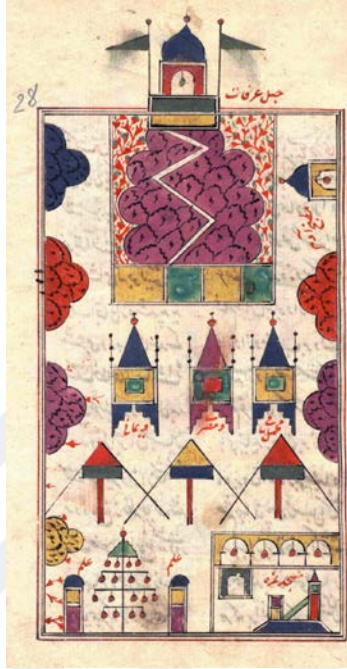
Kâğıt rengi: Krem rengi

Hz. Muhammed, (SAV) bazı müşrikler tarafından öldürüleceği haberini aldıktan sonra hicret kararını almıştır. Hicret ederken yanında Hz. Ebu Bekir ile beraber müşriklerden Sevr dağının tepesinde kalan Sevr mağarasına gizlenmiş, üç gün üç gece burada kalmıştır (Demircan, 2009: 5). Tasvirde sağ ve solda toplam dört eşit yarım daire ve üst bölümde daha büyük bir yarım dairenin birleşmesiyle pembe zeminli dağ formu verilmiş, içi küçük paftalara ayrılmıştır. Dağ dörtgen üç boyutlu bir çerçeve içine alınmış, çerçevenin sağ ve sol kenar yüzeylerinde lacivert, alt kenar yüzeyinde sarı renk kullanılmıştır. Çerçevenin üst iç bölümüne sarı zeminli köşebent yapılmış, köşebent ve dağ arasında kalan alan, yeşil ve sülyen renkli bitkisel motifli desenle bezenmiştir.

2.2.1.10. Arafat ve Nemire Mescidi

Resim 81 :

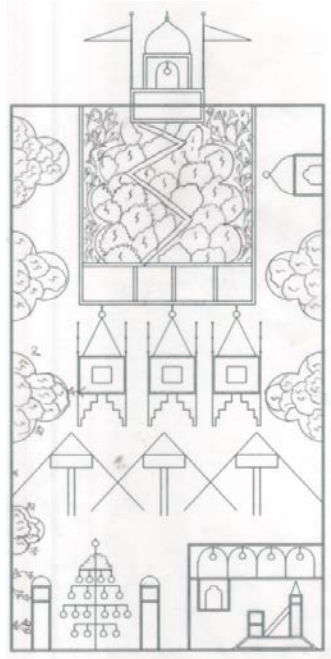
3648 Arşiv Numaralı Eserin Arafat Ve Nemire Mescidi Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 81:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Arafat Ve Nemire Mescidi Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 28 A

Minyatür Konusu: Arafat ve Nemire Mescidi

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, pembe, yeşil, koyu yeşil, açık yeşil

Eser ölçüleri: 130x73 mm

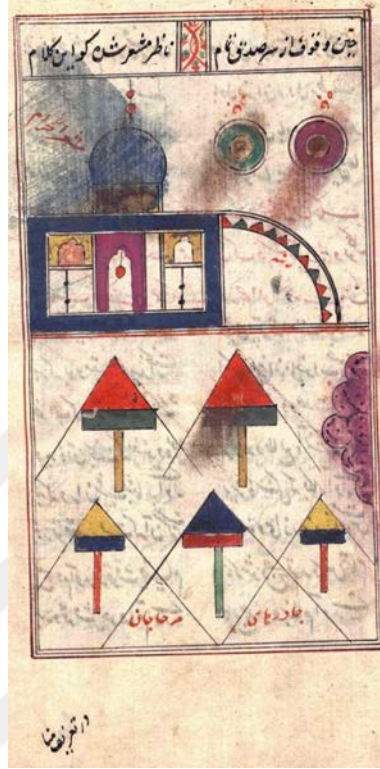
Kâğıt rengi: Krem rengi

Arafat hac ibadetlerinden biri olan Vakfe'nin yapıldığı yer olmasından dolayı önemli bir yere sahiptir(Boks, 1991: 263). Tasvir dikdörtgen iki boyutlu formda tasarlanmıştır. Üst bölüme dikdörtgen çerçeve içinde Arafat dağı birleştirilmiş yarım dairelerden pembe zeminli dağ formu verilerek içleri daha küçük paftalarla gösterilmiştir. Dağın içindeki zigzag olarak geçen paralel çizgiler Arafat'a çıkılan yoldur. Dağ ve dıştaki dörtgen çerçeve arasında kalan alan, yeşil ve sülyen renkli bitkisel motifli desenle bezenmiştir. Tepe Cebel-i Arafat olarak yeşil kubbeli bir yapıyla belirtilmiştir. Yapının kubbesinin altındaki bölüm sülyen, mescidin oturtulduğu kaide yeşil ve sarı zeminlidir. Dağın eteği bölümündeki sarı ve yeşil dikdörtgenler çeşmeleri temsil etmektedir. Dağın sağ kenarındaki yeşil kubbeli, altı sarı olan yapı Mertebe-i Adem olarak belirtilmiştir. Sağ tarafta sülyen ve pembe renklerinde iki, sol tarafta yeşil, sülyen ve pembe renkli üç yarım dairenin birleşiminden oluşturulmuş tepeler görülmektedir. Orta bölümdeki üçgen çatılı yapıların sağda ki lacivert sarı ve yeşil renklerinin kullanıldığı yapı mahmil, ortadaki pembe, yeşil ve sülyen renklerinin kullanıldığı yapı mısri olarak adlandırılmıştır. Altındaki lacivert, sarı, yeşil ve sülyen renklerinin kullanıldığı üçgen çadırlar hacılara hizmet vermek için kurulmuş çarşıları temsil etmektedir. Alt bölümde sol taraftaki yeşil, sarı ve pembe renklerinin kullanıldığı kubbeli iki direkler “alem” diye belirtilerek Arafat sınırlarını göstermektedir. Tasvirin sağ tarafında Mescid-i Nemire bulunmaktadır. Mescidin üst bölümüne sarı zeminli dört adet revaklı sütun yerleştirilmiş, ortalarından sülyen rengi kandiller indirilmiştir. Sütunların hemen altına sol tarafa yeşil zeminli mirap, sağ alt bölüme yeşil, pembe, lacivert, sarı ve sülyen renkleriyle renklendirilmiş minber yerleştirilmiştir.

2.2.1.11. Meş'air-i Harem

Resim 82 :

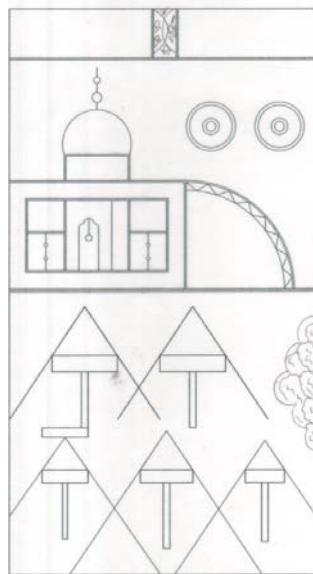
3648 Arşiv Numaralı Eserin Meş'air-i Harem Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 82:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Meş'air-i Harem Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 29 B

Minyatür Konusu: Meşair-i Harem

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, pembe, yeşil

Eser ölçüleri: 130x73 mm

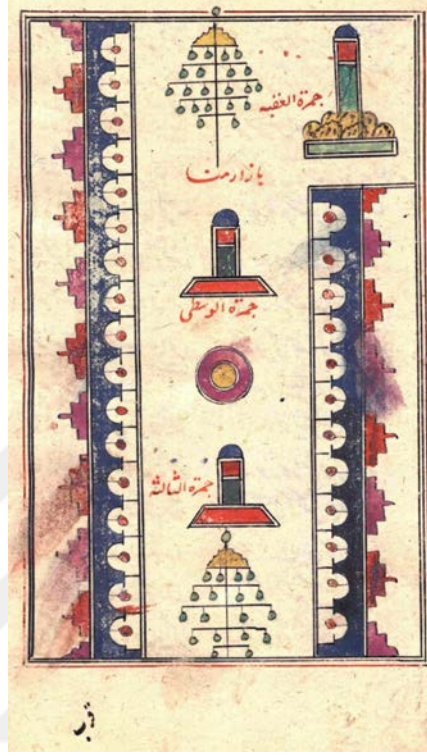
Kâğıt rengi: Krem rengi

Arafat ve Mina arasında kalan bölgeyi temsil eden Meşair-i Harem Hz. Muhammed'in (SAV) Arafat'tan ayrıldıktan sonra burada geceyi istirahatla geçirip sabah namazından sonra vakfesini tamamladığı yerdir (Öğüt, 2004: 361).tasvir iki boyutlu olarak dikdörtgen formda hazırlanmıştır. Tasvirde dikdörtgen formun üst yarısında sol bölümdeki kubbeli yapı Meşair-i Harem'i temsil etmektedir. Kubbede yeşil, kubbe altında ki kaidede sarı, yapının duvarında lacivert, iç bölümde sağ ve sol revaklı sütunda sarı, ortadaki revaklı sütunda pembe zemin renkleri kullanılmıştır. Sağ taraftaki iç içe yeşil ve pembe dairelerin üzerinde kuyu yazmaktadır. Kuyuların alt bölümünde soldaki yapıya bitişik çeyrek daireler yapılmış dairelerin içine sülyen ve yeşil zeminli üçgenler yerleştirilmiştir. Alt bölümdeki sülyen, yeşil ve sarı zeminli üçgen yapılar çadırları göstermektedir.

2.2.1.12. Mina

Resim 83:

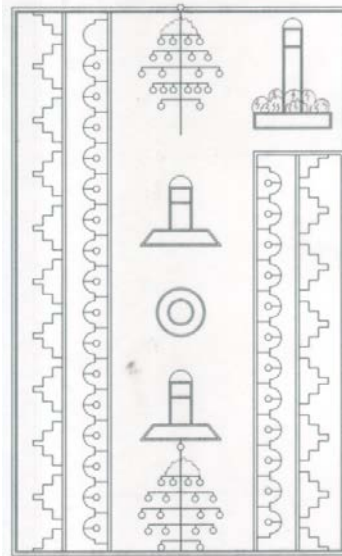
3648 Arşiv Numaralı Eserin Mina Tasviri

Şekil 83:

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

3648 Arşiv Numaralı Eserin Mina Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 31 B

Minyatür Konusu: Mina ve Cemreler tasviri

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyan, siyah, sarı, yeşil

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Mina Dağı Hz. İbrahim oğlunu kurban etmek için çıkardığı yerdir. Koç Hz. İbrahim'e burada indirilmiştir. Kendisine gelen kurbanı burada kesmiş, keserken şeytanın ona engel olmasından dolayı şeytanı burada taşlamıştır. Hac ibadeti yapanlarda burada şeytan taşlar (Şener, 2005: 97). Tasvirde şeytan taşlanan alan iki boyutlu dikdörtgen formda yapılmış, alanın her iki yanına revaklı lacivert zeminli sütunlar, sütunların üstlerine de sülyen zeminli burçlar yapılmıştır. Sağ bölümdeki sütunların üstüne en büyüğü cemre akabe laciveret, yeşil ve sülyen zeminler kullanılarak yerleştirilmiştir. Akabe cemresinin alt bölümüne küçük paftalarla belirtilmiş sarı zeminli bir tepe gösterilmiştir. Tepenin altında ki kaide yeşil zeminlidir. Orta alanda iki adet altı sülyen zemin kaidesi olan, üstü kubbeli yeşil, sülyen ve lacivert zeminli direklerden üstteki, ortanca cemre Vusta, diğeryse en küçüğü cemre Ula'dır. Bunlar üç şeytanı temsil eder. Üst ve alttaki uzun direk üstünde asılı kandillerin olduğu yeşil ve sarı renklerinin kullanıldığı form Mina pazarı olarak belirtilmiştir.

2.2.1.13. Mescid-i Hayf

Resim 84:

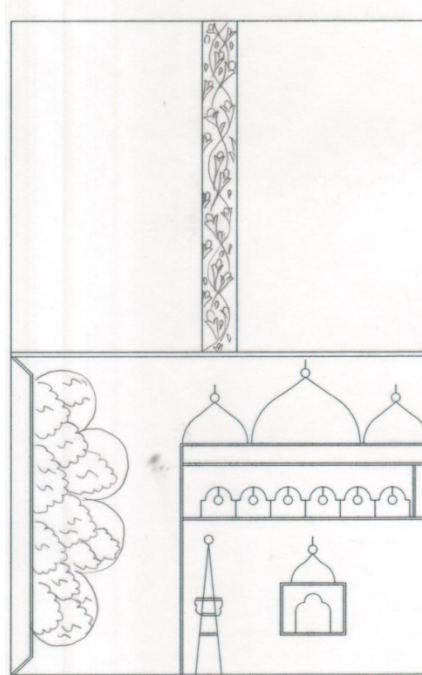
3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Hayf Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 84:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Hayf Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 32 A

Minyatür Konusu: Hayf Mescidi

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, yeşil, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Mina dağının eteğinde Hz. Muhammed'in Veda haccında çadır kurup namaz kıldığı yerde yapılan mescittir (Bozkurt, 2004: 277). Tasvir de iki boyutlu dikdörtgen formun sağ bölümünde Mescid-i Hayf yerleştirilmiştir. Mescid biri büyük, ikisi küçük lacivert zeminli üç kubbeli olarak gösterilmiş, kubbelerin altına sarı zeminli kaide ve pembe zeminli revaklı sütunlar yapılmıştır. Mescidin içinde solda sarı ve yeşil renklerinin kullanıldığı minare, sağda ortada lacivert kubbeli sülyen rengi bir yapıyla Hz. Muhammed'in (SAV) çadır kurup namaz kıldığı yer gösterilmiştir. Sol kenara bitişik olarak Mina dağı sarı zeminle belirtilmiştir. Tasvirin üstünde metinlerin yazılı olduğu sütunların arasında yeşil ve sülyen renklerinin kullanıldığı bitkisel motifli ara suyu deseni yerleştirilmiştir.

2.2.1.14. Mescid-i Zülhuleyfe

Resim 85:

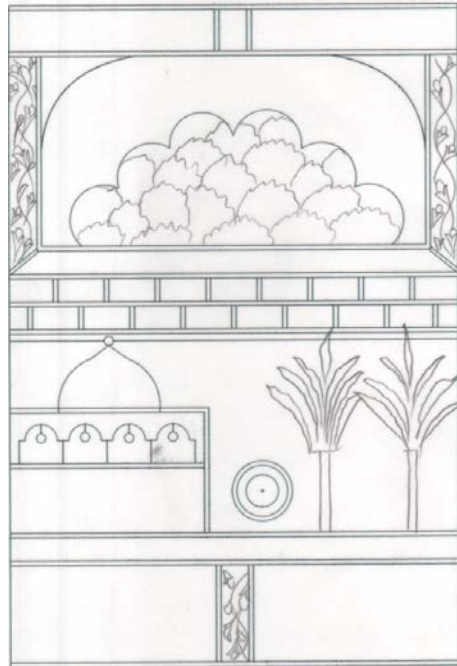
3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Zülhuleyfe Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 85:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-İ Zülhuleyfe Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 37 A

Minyatür Konusu: Zülhuleyfe Mescidi tasviri

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, yeşil, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

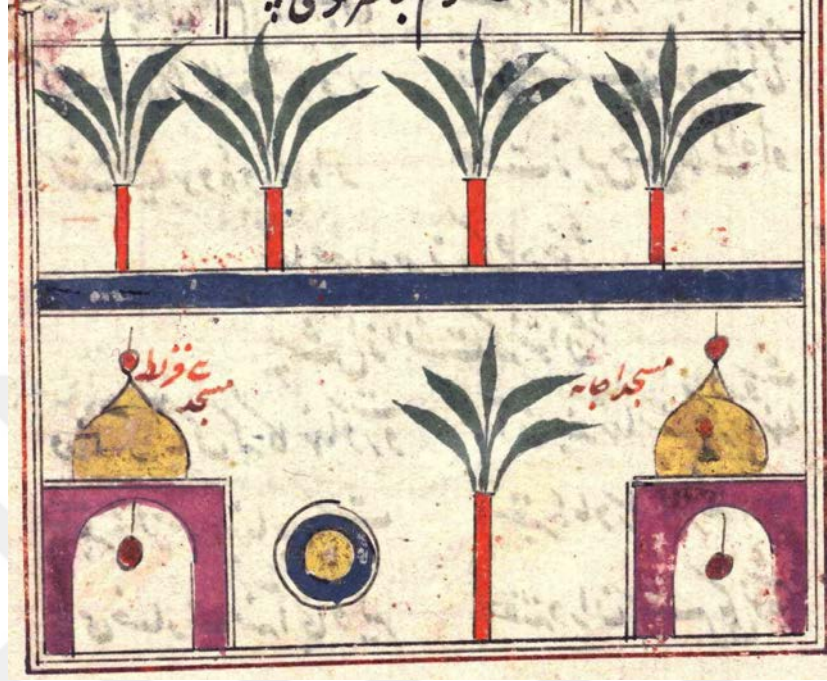
Kâğıt rengi: Krem rengi

Hz. Muhammed (SAV) zamanında Medine'den Mekke'ye giden yolun ilk aşaması olan ve Medine haremını belirleyen Ayr dağlarının yakınlarında bir derenin adıdır Zülhuleyfe. Hz Muhammed (SAV) Medine'den Mekke'ye umre için giderken burada konaklamış ve bir ağacın altında namaz kılmıştır. Bu bölge aynı zamanda su kaynakları bakımından çok zengin olduğu bilinmektedir (Küçükaşçı, 2013: 561). Tasvirde Hz Muhammed'in (SAV) konakladığı yere yapılan mescit iki boyutlu dikdörtgen bir formda sol alt köşeye lacivert kubbeli ve pembe zeminli revaklı sütunlu bir yapı olarak konumlandırılmıştır. Mescidin yanında tasvirin alt orta bölümünde kalan yeşil zeminli daire formu Ali Kuyusunu temsil etmektedir. Kuyunun yanında tasvirin sağ alt bölümünde iki adet yeşil ve sülyen renklerinin kullanıldığı hurma ağacı yapılmıştır. Tasvirin üst bölümünde Ayr dağı, altı yarım dairenin dağ formunda birleştirilip sülyen zeminle içleri küçük paftalara bölünmesiyle gösterilmiş, her iki tasviri birbirinden ayırmak amaçlı iki sıra duvar yapılmıştır. Dağın içine alındığı çerçevenin sağ ve sol olmak üzere her iki kenarına yeşil ve sülyen renklerinin kullanıldığı bitkisel motiflerden oluşan ara suyu deseni yerleştirilmiştir. Çerçeve ve dağın arasındaki alana lacivert zeminli köşebent yapılmıştır.

2.2.1.15. Mescid-i İcabe ve Mescid-i Gamame

Resim 86:

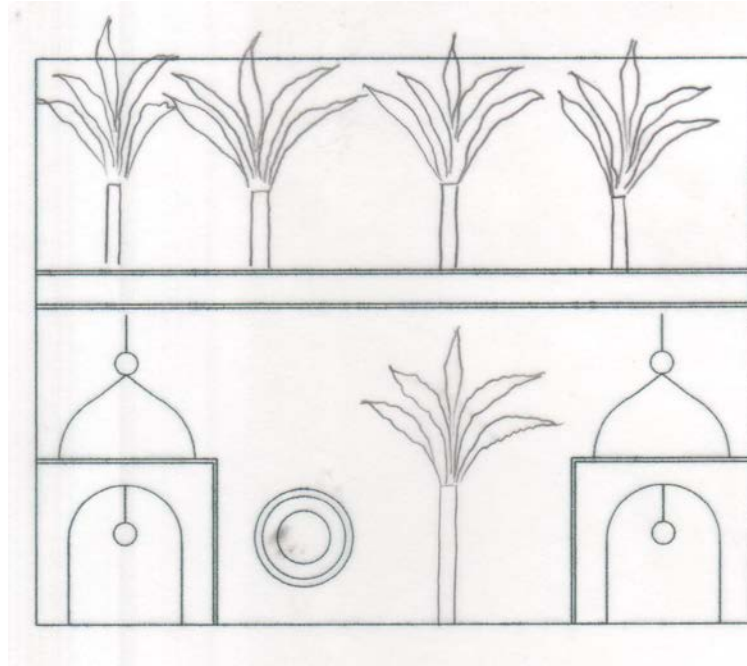
3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i İcabe Ve Mescid-i Gamame Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 86:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i İcabe Ve Mescid-i Gamame Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 39 B

Minyatür Konusu:

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, yeşil, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir dörtgen form içinde iki boyutlu olarak tasvir edilmiştir. Alan enine lacivert zeminli bir bölümle ikiye bölünmüş, tasvirin üst tarafına dört tane hurma ağacı konumlandırılmıştır. Alt bölümde sağ tarafa İcabe Mescidi, sol tarafa Gamame Mescidi yerleştirilmiştir. Her iki mescidin imarı aynı yapılmış, kubbelerinde sarı zemin, kubbe altında pembe zemin kullanılmıştır. Gamame Mescidi'nin hemen yanına daire olarak lacivert ve sarı zemin kullanarak su kuyusu yapılmıştır.

2.2.1.16. Mescid-i Kibleteyn

Resim 87:

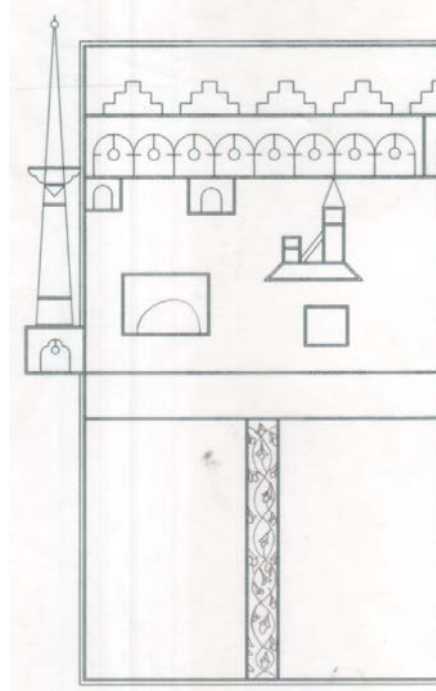
3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i Kibleteyn Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 87:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Mescid-i Kibleteyn Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 40 A

Minyatür Konusu: Mescid-i Kibleteyn

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, açık yeşil, koyu yeşil, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Hz. Muhammed'in (SAV) bu mescitte öğle ikindi namazını kıldırıldığı esnada nazil olan vahiyle kiblenin Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksa'dan Kâbe'ye çevrilmesiyle iki kibleli mescid anlamına gelen bugün ki adı Mescid-i Kibleteyn ismini almıştır (Sezikli, 2004: 278). Tasvir dikdörtgen formda iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Sol kenarda cetvelin dışına taşacak şekilde minare konumlandırılmıştır. Minarenin altına lacivert zeminli giriş kapısı yapılmış, bu kapının üstünden yukarı doğru yükselen üçgen formda minarenin gövdesi yeşil, kırmızı ve pembe renkler kullanılarak yerleştirilmiştir. Dörtgen formun içinde üst bölüme sekiz adet sarı zeminli köşebentli sütun yapılmış, bu sütunların üstüne yeşil ve lacivert zeminli burçlar yerleştirilmiştir. Alt bölüme sol tarafa yeşil zeminli keşf-i kible olarak belirtilmiş yeni kible yönü gösterilmiş, sağ tarafa doru yine aynı yapıyla mihrab, onun yanına da sarı, lacivert, yeşil ve pembe renklerini kullanarak mihrab yapılmıştır. En altta pembe zeminle belirtilen yapının yazısı silinmiş olmasından dolayı okunamamış, bu yapının yanına da yine yeşil zeminli bir yapı daha yapılmıştır.

2.2.1.17. Sel' dağı ve Mescidler

Resim 88:

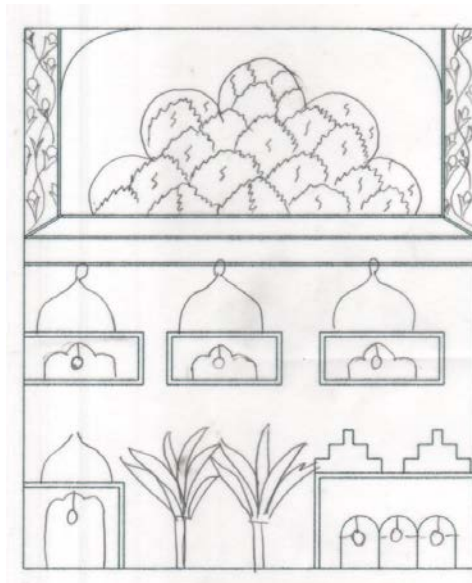
3648 Arşiv Numaralı Eserin Sel' Dağı Ve Mescidler Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 88:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Sel' Dağı Ve Mescidler Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 40 B

Minyatür Konusu: Sel' Dağı ve Mescidler

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, kırmızı, siyah, sarı, açık yeşil, koyu yeşil, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Krem rengi

Tasvir dikdörtgen formda iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Tasvirin üst bölümünde yarım dairelerin birleştirilmesiyle oluşturulmuş sarı zeminli temsili dağ uygulanmıştır. Dağ dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış, sağ ve sol kenarlarına sülyen ve yeşil renkli bitkisel motiflerden oluşan desen uygulanmıştır. Alt kenarı düz yeşil zemin olarak bırakılmış, üst kenarına herhangi bir şey uygulanmamıştır. Alt kenarın altına kırmızı zeminli alt bölüm ve üst bölümü ayırmak için dar bir alan yapılmıştır. Alt bölümde mescitler bulunmaktadır. Üstte ki yan yana dizilmiş üç mescit ve sol attaki mescit aynı imara sahiptir. Kubbeleri lacivert zeminlidir. Kubbenin altında ki yapıların zemininde sarı, kırmızı ve pembe renkleri kullanılmıştır. Sağ üstteki mescit Hz. Ebu Bekir'in, ortadaki mescit Hz. Ali'nin, solda ki mescit Hz. Osman'ın mescididir. Sol alttaki mescitte Mescid-i Resulallah olarak yazmaktadır. Sağ alttaki yapının üstünde iki tane yeşil zeminli burç bulunmaktadır. Burçların altında pembe zeminli yapının içine üç adet revaklı sütun yerleştirilmiş, ortalarından sülyen zeminli kandiller indirilmiştir. Altta ortada iki yapının arasına iki tane hurma ağacı yapılmıştır.

2.2.1.18. Cibali Uhud ve Hz. Hamza Kabri

Resim 89:

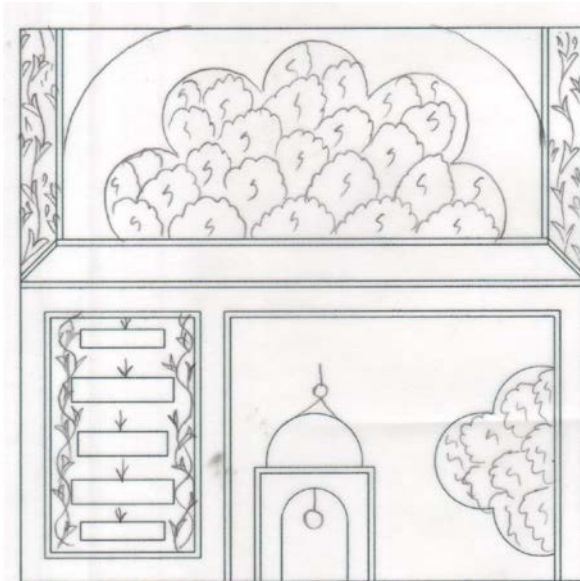
3648 Arşiv Numaralı Eserin Cibali Uhud Ve Hz. Hamza Kabri Tasviri

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Şekil 89:

3648 Arşiv Numaralı Eserin Cibali Uhud Ve Hz. Hamza Kabri Tasviri Çizimi

Yeliz KAYAĞİL Çizim

Arşiv no: 3648

Müzehhep sayfa: Minyatür

Sayfa numarası: 41 A

Minyatür Konusu: Uhud Dağı ve Hz. Hamza Kabri tasviri

Kullanılan renkler: Lacivert, sülyen, siyah, sarı, açık yeşil, koyu yeşil, pembe

Eser ölçüleri: 130x73 mm

Kâğıt rengi: Açık krem rengi

Uhud Dağı Hz. Muhammed'in (SAV) Mekkeli müşriklerle savaştığı ve bu savaş esnasında Hz. Hamza'nın şehit edildiği yerdir (Hamidullah, Avcı, 2012: 55). Tasvirde Uhud Dağı iki boyutlu olarak, beş yarım dairenin dağ formu verecek şekilde birleştirilmesiyle gösterilmiştir. Dağın içi küçük paftalara bölünmüş, zemininde koyu pembe kullanılmıştır. Üç boyutlu dikdörtgen çerçeveye alınan dağın çerçeveye arasına lacivert zeminli köşebent yapılmış, çerçevenin sağ ve sol yüzeyine sülyen renkli bitkisel motifli desen yerleştirilmiştir. Tasvirin alt bölümünde sağ kenarda Cebelü'r-rumat yazılmış, okçular tepesi anlamına gelen zemini sülyen olan dağ formu Uhud Savaşı'nda Hz. Muhammed'in (SAV) okçu birliğini yerleştirdiği Ayneyn Tepesidir (İslam Ansiklopedisi Ayneny). Tasvirde tepenin içi küçük paftalara ayrılmıştır. Sağ tarafta Uhud Şehitliği dikdörtgen lacivert zeminli bir çerçeveye alınmış, çerçevenin sağ ve sol her iki kenarının içine pembe bitkisel motifli desen yerleştirilmiştir. Çerçevenin içinde kalan alana yeşil ve sülyen renklerinde dikdörtgen yapılar şehit kabirlerini temsilen yapılmıştır. Ortada kalan kubbeli yapı Hz. Hamza'nın kabri olarak yapılmış, yapının kubbe zemininde yeşil, revaklı sütununda pembe renk kullanılmıştır.

BÖLÜM 3: UYGULAMALAR

İncelenen iki yazma eser Sıfatü'l-Harameyn ve Futühü'l-Harameyn içinde yer alan mekan tasvirlerinden esinlenerek kendine özgü tasvir kompozisyonları tasarlanmıştır. kutsal mekanlardan biri olan hac farızasının temel ibadeti Kabe tasvirinden yola çıkarak bir mekan tasviri hazırlanmış, eserlerin konusu olan hac yolculuğunun maneviyatı da düşünülerek soyut anlamda serbest bir tasvir tasarımı daha yapılmıştır.

3.1. Kabe Tasviri

Her iki eser içinde de yer alan en önemli mekanlardan biri olan Kabe tasvirinden esinlenerek iki boyutlu, daire formunda bir tasarım oluşturulmuştur.

Resim 90:

Kabe Tasviri

Yeliz KAYAĞİL

Tasarımın uygulama aşamasından el yapımı kağıt kullanılarak çay ile zemin renklendirmesiyle beraber ahar işlemi de yapılmıştır. Tasarımda ki sütunların ve zencereğin zeminlerinde 22 ayar altın kullanılmıştır. Sütunların ortasından inen kandiller altın ve lacivertle renklendirilmiştir. Sütunların üstünde ki çerçeve dışında dönen hurma ağaçları sıvı akrilik kahverengi ve yeşil boya ile renklendirilmiş, hurma meyvesinde altın kullanılmıştır. Yeşilin ve kahverenginin tonlarıyla sulandırma tekniği

kullanılarak hareket katılmıştır. tahrirlerde siyah ve sepya renkleri kullanılmıştır. En altın zeminli dış daire içine saç örgüsü formunda zencerek uygulanmıştır.

3.2. Semazenler

Hac yolculuğunun maneviyatından yola çıkılarak serbest olarak tasarlanan tasvir daha çoğunlukla soyutluk içermektedir.

Uygulama çayla renklendirilmiş aharlı kağıt üzerine yapılmıştır. Bulut motifiyle başlayan helezonik bir dal üzerine hatai, penç ve yapraklar yerleştirilmiş, bu motiflerin arasına da semazenler konumlandırılmıştır. Ney üfleyen neyzen de hatai motifinin içine yerleştirilmiştir. Sema temsili bulut motifiyle başlayan dal devamı boş bir kapı içine yapraklarının girmesiyle devam etmektedir. Boşluktaki kapı lacivert ve altın zemin üzerine bitkisel motifler kullanılarak tezhipte bezenmiştir. Neyden çıkan notaların etrafına şiir kaligrafik yazıyla yazılmıştır.

Resim 91:

Semazen Tasviri

KARŞILAŞTIRMA, DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Osmanlı sultanlarının sanata düşkünlüğü ve bizzat sanatla da ilgilenmeleri ayrıca dönemlerini sonraki dönemlere aktarma istekleri kitap sanatlarına ayrı bir ilgi göstermelerine sebep olmuştur. Bu sebeple sanatkârlar da sultanların bu isteklerini karşılayabilecekleri birçok eser hazırlamışlardır. Bu çerçevede Mekke ve Medine’deki kutsal mekân ve toprakların anlatıldığı, anlatılan yerlerin tasvirlerine ve bezeme unsurlarına yer verildiği eserler de çalışılmıştır. İncelenen eserlerden biri, Manisa İl Halk Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümü 5145 arşiv numaralı Sıfatü’l Hameyn’dir. 16. yüzyılda Abdülaziz bin Mahmud el-İsfahani tarafından yazılan eser tek nüshadır. İncelenen bir diğer eser ise, Ankara Milli Kütüphane’de 3648 arşiv numarasıyla bulunan Futühü’l-Hameyn’dir. 16. yüzyılda Muhy-i Lari tarafından kaleme alınmış eserin başka nüshalarının bulunduğu bilinmektedir. Futühü’l-Hameyn’in bir cildinin olmadığı, süsleme unsurlarının da bulunmadığı elde ki varaklardan görülmektedir. Kitap sanatlarından sadece mekân tasvirlerine yer verilmiştir. Sıfatü’l Hameyn’de dönemin özelliklerini taşıyan cilt bulunurken aynı zamanda mekân tasvirleriyle beraber yine dönemin özelliklerini taşıyan tezhipli sayfalarla yer verilmiştir. Her iki eserde de kutsal mekânların tasvirleri iki boyutlu olarak sunulmaktadır.

Mekke’de Kâbe tasvirleri birbiriyle plan şeması bakımından benzerlik göstermektedir. Her ikisinde de Kâbe dikdörtgen form içinde üst yarının ortasında konumlandırılmıştır. Sütunlar Kabenin dört etrafında da gösterilmiş, konumlandırıldığı yönde birbiriyle aynıdır. Futühü’l-Hameyn’de Kâbe’nin etrafında bir sıra revaklı sütun bir sıra duvar olarak tasvir edilirken, Sıfatü’l Hameyn’de iki sıra revaklı sütun olarak tasvir edilmiştir. Futühü’l-Hameyn’de bir sıra duvarın arasına ayrıca kapı olarak yapılar yerleştirilmiştir. Renklendirirken Futühü’l-Hameyn’de altın kullanılmadan sadece toprak boylarla renklendirme yapılırken, Sıfatü’l-Hameyn’de bulunan Kâbe tasvirinde toprak boylardan çok sıvama altın kullanılmıştır. Futühü’l-Hameyn’de bulunan Kâbe tasvirinde yedi adet minare yapılırken, Futühü’l-Hameyn’de bulunan Kâbe tasvirinde altı adet minare yapılmıştır. Tasvirlerde süsleme açısından daha zengin olan Sıfatü’l-Hameyn’in yapılarında da daha detaylı olarak çalışılmıştır. Sıfatü’l-Hameyn’de tasvirin dış çerçevesi sade olarak bırakılırken, Futühü’l-Hameyn’de en dış çerçevenin üstüne, tüm etrafını saracak biçimde kubbeler yapılmıştır.

Resim 92:

Kâbe Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi ve Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Her iki eserde de tasvir edilen mekânlardan bir diğeri de Cennetü'l-muallâ kabristanıdır. Tasvirler iki eserde de çok farklı olarak tasarlanmıştır. Futühü'l-Harameyn'de kabirler daha fazla ve daha basit olarak tasarlanırken, Sıfatü'l-Harameyn'de belirli zatların kabirleri daha detaylı tasarlanıp kabirlerin süslemeleri ön plana çıkarılmıştır. Futühü'l-Harameyn'de Mekânın tasviri yapılırken yakınında bulunan Mescid-i Cin'de tasvire eklenmiştir. Renklendirmede Futühü'l-Harameyn'de toprak boyalar kullanılırken, Sıfatü'l-Harameyn'de ağırlıklı olarak sıvama altın kullanılmıştır. Benzerlik olarak her iki tasvirde de Hz. Hatice'nin kubbeli türbesi yapılmıştır. Her iki eserde de türbeler kubbeli olarak uygulanmıştır.

Resim 93:

Cennetü'l-Muallâ Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

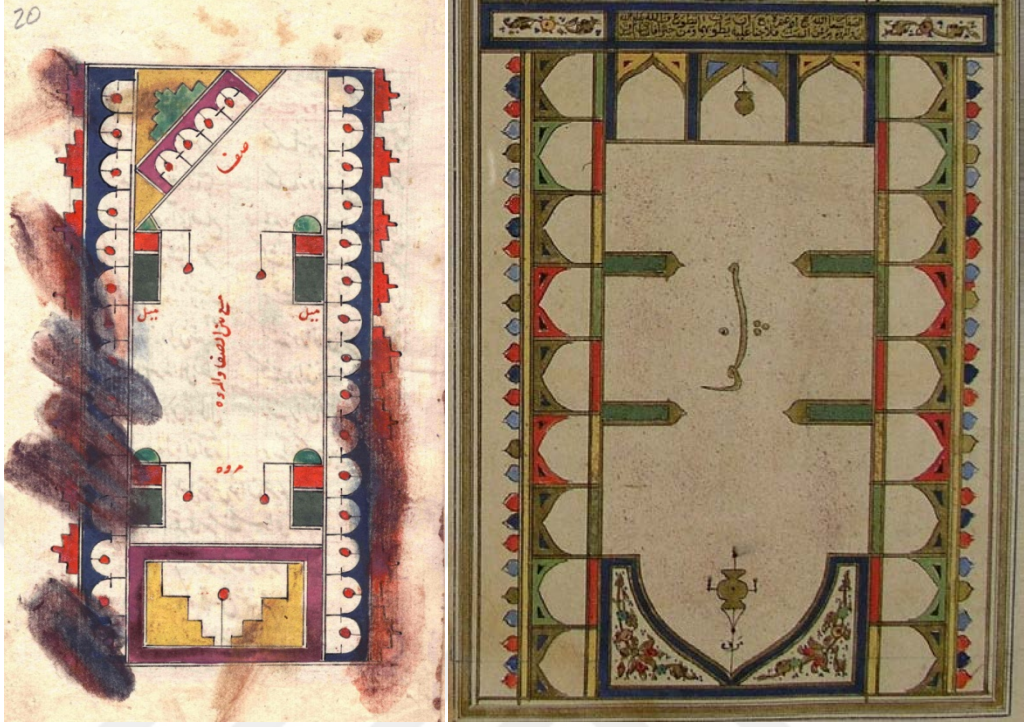

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi ve Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Tasvir olarak birbirine benzeyen mekânlardan Sefa ve Merve tepeleri, iki eserde de plan şeması olarak benzerlik göstermektedir. Her iki eserde de tasvirler iki boyutlu dikdörtgen form içindedir. Sağ ve sol kenarlarda bir sıra revaklı sütun bulunmaktadır. Ancak, sütunların sayısı farklılık göstermektedir. Futühü'l-Hameyn'de 15 adetken, Sıfatü'l-Hameyn'de 9 adet bulunmaktadır. Her iki eserde de Sefa tepesi üst kenarda revaklı sütunlu olarak, Merve tepesi alt kenarda köşebentli olarak gösterilmektedir. Fakat Sefa tepesinde revaklı sütunların sayısı Sıfatü'l-Hameyn'de 3, Futühü'l-Hameyn'de 4 adet olarak yapılmasından dolayı da farklılıklar oluşmaktadır. Merve tepesinde köşebentler bakıldığında Sıfatü'l-Hameyn'de daha düz ve dairesel hareketlerle yapılırken içleri bitkisel motifli desen bezemeli, Futühü'l-Hameyn'de merdiven basamağı tarzında geometrik olarak sade düz zemin şeklinde yapılmıştır. Sadece Sıfatü'l-Hameyn'de ki tasvirde Sefa tepesinin bulunduğu kenarın üstünde kitabe ve kitabenin her iki yanında bitkisel motifli desen bulunmaktadır. Tasvirlerin her ikisinde de orta alanda dört adet yeşil direk aynı konumda belirtilmiştir. Renklendirmelerde Futühü'l-Hameyn'de belirli renklerde toprak boyalar kullanılırken, Sıfatü'l-Hameyn'de toprak boylarla beraber sıvama altın çoğunlukta kullanılmıştır.

Resim 94:

Safa Ve Merve Tepeleri Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırmaları

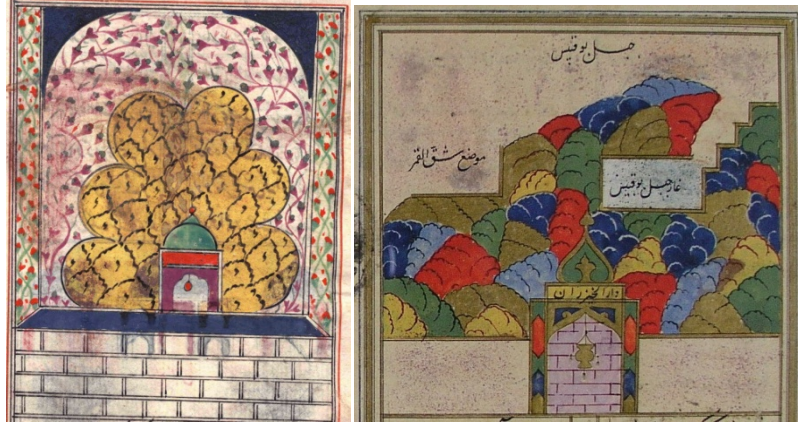

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi ve Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Ebu Kubeys dağı tasvirlerin her ikisinde de dörtgen plan içinde iki boyutlu olarak bulunurken, tasarımlarından farklılıklar fazlasıyla görülmektedir. Futühü'l-Hameyn'de dağ daha basit olarak temsili bir çizimle çerçeve içinde bitkisel motiflerle yapılmış bezemelerle gösterilirken, Sıfatü'l-Hameyn'de dağ formu günümüz tasvirlerine daha yakın ve gerçeğe daha uygun olarak yapılmıştır. Ayrıca Sıfatü'l-Hameyn'de Hz. Muhammed'in (SAV) ayı ikiye ayırma vakasının olduğu yerde belirtilmiştir. Renklendirmelerde Futühü'l-Hameyn'de daha solgun toprak boyalar kullanılırken, Sıfatü'l-Hameyn'de daha canlı toprak boyalarla beraber sıvama altın da çoğunlukta kullanılmıştır.

Resim 95:

Ebu Kubeys Dağı Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi ve Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Hira dağı her iki tasvirde de dörtgen plan içinde iki boyutlu olarak birbirinden farklı tasarlanmıştır. Futühü'l-Hameyn'de Hira dağı temsilli olarak basit bir dağ figürü olarak yapılırken, mağara da yine temsili olarak bir daire formunda dağın ortasında gösterilmektedir. Sıfatü'l-Hameyn'de daha gerçeğe yakın günümüz tasvirlerinde olduğu gibi dağ formu verilerek, mağara da dağın içinde bulunduğu noktaya konumlandırılarak tasarlanmıştır. Her iki eserde de dağın tepesinde bulunan yapılar ikisinde de aynı noktaya konumlandırılmış ancak, Futühü'l-Hameyn'de daha basit olarak yapılırken, Sıfatü'l-Hameyn'de daha detaylı ve gösterişli olarak yapılmıştır. Renklendirmelerde, Sıfatü'l-Hameyn'de canlı toprak boylarlar ve sıvama altın çoğunlukta kullanılırken, Futühü'l-Hameyn'de daha solgun toprak boylar tercih edilmiştir.

Resim 96:

Hira Dağı Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

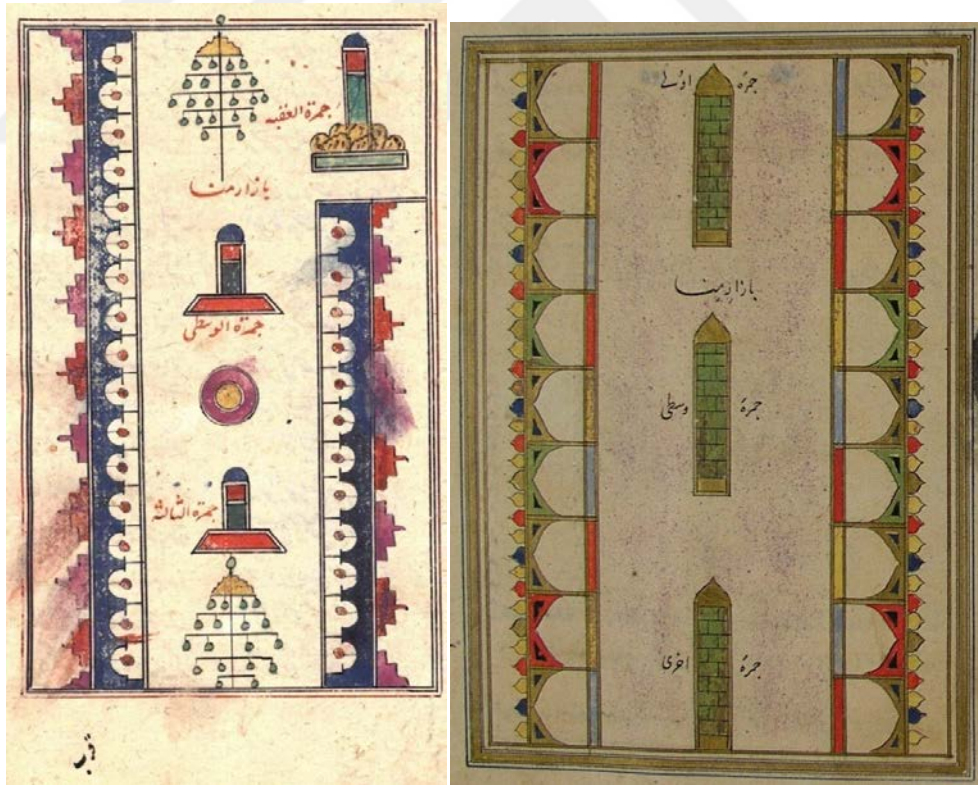

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi ve Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Mina şeytan taşlama alanına her iki eserde de yer verilmiş tasvirleri dikdörtgen formda iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Sıfatü'l-Harameyn'de ki tasvir incelendiğinde sağ ve sol kenarlarda bir sıra içe bakan dokuzar adet revaklı sütunlar bulunurken, Futühü'l-Harameyn'de ki tasvirde de sütunlar aynı yerlere konumlandırılmıştır. Ancak sağ kenardaki sıra biraz daha basit ve küçük olarak 12 adet yapılarak revaklı sütunlar kısa tutulmuş, sol tarafta ki revaklı sütunlar tüm kenarı kaplayarak 17 adet yapılmıştır. , Futühü'l-Harameyn'de sağ kenarda ki kısa sütunlu kısmın üst tarafına büyük cemre, orta alana da diğer iki cemre konumlandırılırken, Sıfatü'l-Harameyn'de cemrelerim üçü de orta alana yukarıdan aşağıya sırasıyla eşit aralıklarla konumlandırılmıştır. Her iki tasvirde de Mina pazarı ve sütunların üzerindeki burçlar belirtilmiştir. Renklendirmelerde, Sıfatü'l-Harameyn'de canlı toprak boya ve sıvama altın kullanılırken, diğer eserde sadece toprak boyalar kullanılmıştır.

Resim 97:

Mina Şeytan Taşlama Alanı Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

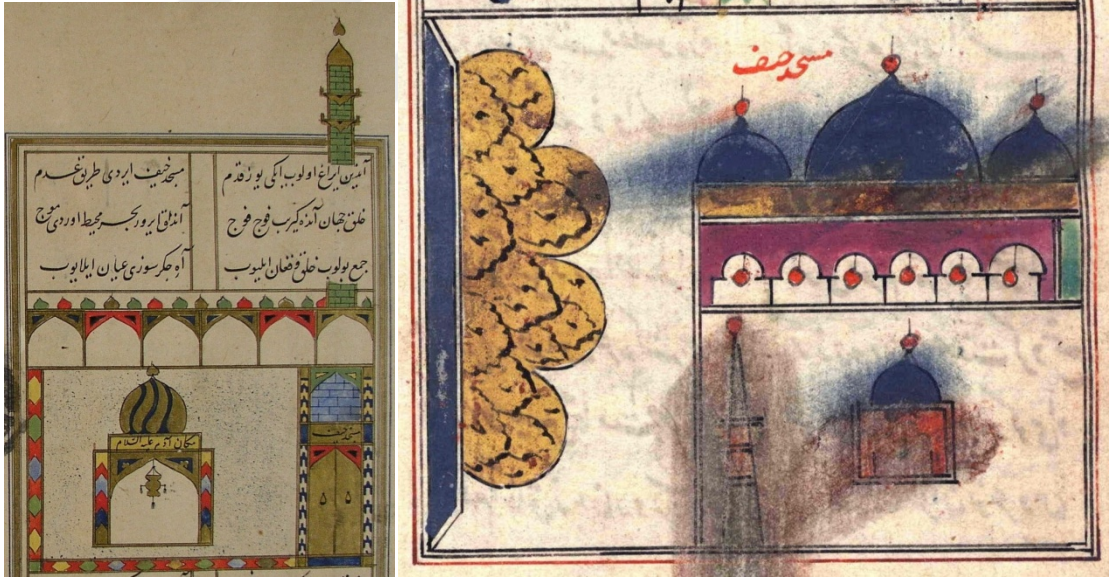
Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi ve Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Eserlerde tasvir edilen Mescid-i Hayf, her iki eserin tasvirinde de dörtgen form içinde iki boyutlu olarak gösterilmiştir. Futühü'l-Harameyn'de sol tarafa basit bir dağ formu ile Mina dağı belirtilirken, Sıfatü'l-Harameyn'de Mina dağı gösterilmemektedir.

Tasvirlerde Mescid-i Hayf birbirlerinden çok farklı olarak tasarlanmıştır. Futühü'l-Hameyn'de daha basit bir tarzda üst bölüme bir sıra altı adet revaklı sütun konumlandırılırken, minare de sol alt kenara yerleştirilmiştir. Sıfatü'l-Hameyn'de de benzer şekilde ancak daha detaylı ve büyük olarak üst kenara bir sıra altı adet revaklı sütun yerleştirilmiş, fakat minaresi sağ tarafta üstteki metinlerin yazılı olduğu sütunun üstünden çıkarılarak yukarı doğru uzatılmıştır. Bununla beraber mescidin giriş kapısı da detaylı ve süslemeli bir şekilde yapılmıştır. Futühü'l-Hameyn'de mescidin kapısı bulunmamaktadır. Her iki tasvirde de Hz. Muhammed'in (SAV) çadır kurduğu yere yapılan yapı tasvirin iç tarafında belirtilmiş ancak, Futühü'l-Hameyn'de daha basit olarak, Sıfatü'l-Hameyn'de daha detaylı ve süslemeli olarak yapılmıştır. Renklendirmelerde Sıfatü'l-Hameyn'de sıvama altınla beraber toprak boyalar kullanılırken, Futühü'l-Hameyn'de sadece toprak boyalar kullanılmıştır.

Resim 98:

Mescid-İ Hayf Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi ve Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Her iki eserde de adı geçen mekân tasviri Meş'ar-i Haram Sıfatü'l-Hameyn'de tepe olarak çok detaylandırmadan bugünün dağ tasvirlerine yakın olarak tasarlanırken, Futühü'l-Hameyn'de mescit olarak tasarlanıp mescit ve civarı daha detaylı hazırlanmıştır. Renklendirmede Sıfatü'l-Hameyn'de toprak boyalarla beraber altın kullanılırken, sadece toprak boyalar kullanılmıştır.

Resim 99:

Meş'ar-İ Haram Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi ve Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Arafat iki eserde de yer alırken tasvirlerinde oldukça farklılık görülmektedir. Sıfatü'l-Harameyn'de detaylara girilmeden daha sade bir tasarım görülmektedir. Belli başlı birkaç yapı belirtilmiş ve yapılan yapılar süsleme açısından daha zengin ve özenli yapılmıştır. Futühü'l-Harameyn'de mekân daha geniş bir alan olarak tasarlanıp Arafat'ın çevresindeki birçok yapı ve tepelerde belirtilmiştir. Arafat dağı süsleme açısından oldukça zengindir. Renklendirmede Futühü'l-Harameyn'de sadece toprak boyalar hâkimken, Sıfatü'l-Harameyn'de toprak boyalarla beraber altında kullanılmıştır.

Resim 100:

Arafat Tasviri İki Eser İçinde Karşılaştırması

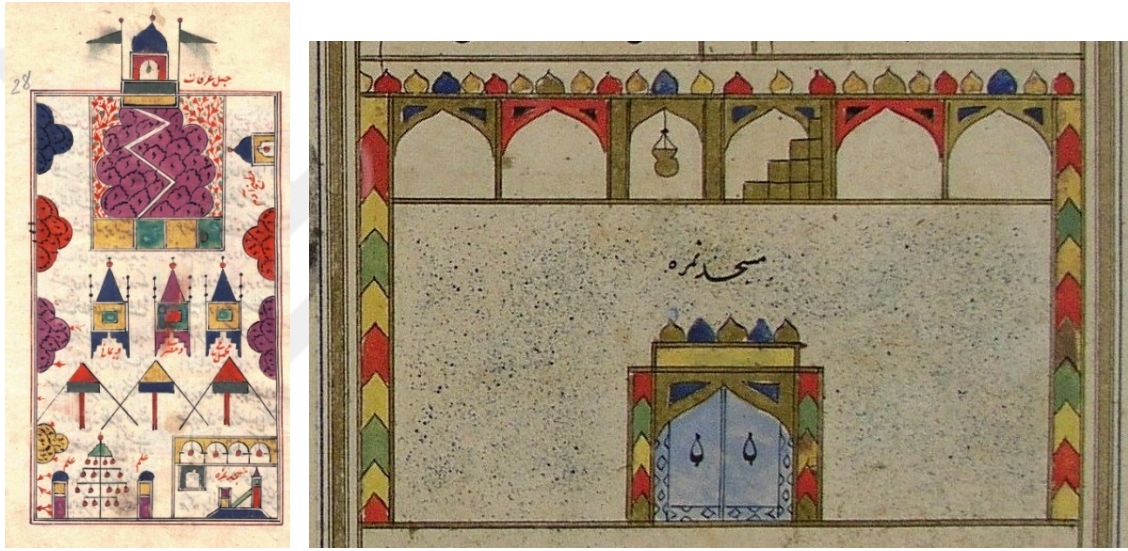

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi ve Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Mekân olarak her iki eserde de bulunan Mescid-i Nemire Arafat'a yakın bir mekan olduğu için Futühü'l-Harameyn'de Arafat tasvirinin içinde sağ alt köşeye konumlandırılarak iki mekan tek tasvir içine alınmıştır. Detaylara girilmeden süsleme olmaksızın daha sade bir tasarıma sahiptir. Sıfatü'l-Harameyn'de tek bir tasvir olarak yapılan Mescid-i Nemire detaylı ve süsleme bakımından daha zengin olarak tasarlanmıştır. Tasvirlerde sadece toprak boyalar Futühü'l-Harameyn'de kullanılmış, toprak boyalar ve altın Sıfatü'l-Harameyn'de kullanılmıştır.

Resim 101:

Mescid-İ Nemire Tasvirlerinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

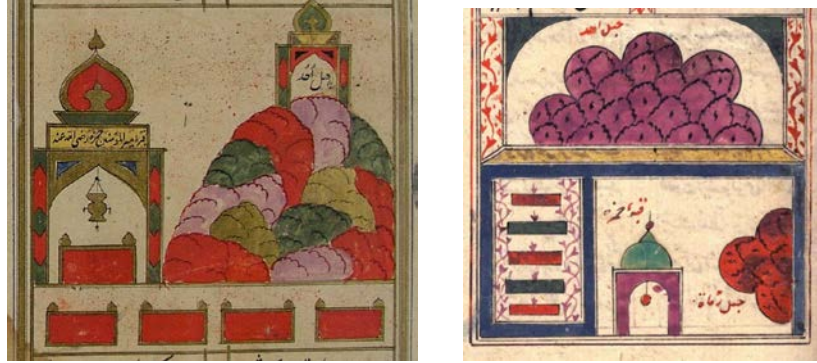

Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi ve Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi

Her iki eserde de Uhud Dağı dörtgen form içinde iki boyutlu olarak tasarlanmıştır. Sıfatü'l-Harameyn'de dağ günümüz tasvirlerine uygun gerçeğe daha yakın tasvir edilirken, Futühü'l-Harameyn'de tasvir ikiye bölünerek dağ ayrı bir şekilde temsili bir dağ formu verilerek gösterilmiştir. Hz. Hamza ve şehitlerin kabri de daha sade tasarlanmış, ayrıca okçular tepesi de belirtilmiştir. Sıfatü'l-Harameyn'de Hz. Hamza'nın kabri daha detaylı ve süslemeli olarak sunulmuş, diğer şehitlerin kabrine mezar formunda daha sade olarak yer verilmiştir.. Tasvirlerin renklendirmelerinde Sıfatü'l-Harameyn'de altınla beraber toprak boyalarda kullanılırken, Futühü'l-Harameyn'de sadece toprak boyalar kullanılmıştır.

Resim 102:

Uhud Dağı Ve Hz. Hamza Kabrinin İki Eser İçinde Karşılaştırması

Manisa Yazma Eser Kütüphanesi Arşivi ve Milli Kütüphane Yazma Eser Arşivi

Eserlerde bulunan ve tasvirleri yapılmış olan mekanların hepsinin eşleşmediği, her iki eserde farklı mekanların da tasvir edildiği anlaşılmaktadır. Sıfatü'l-Harameyn'de bulunup diğer eserde olmayan kutsal mekanları sıralamak gerekirse; bunların Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Doğduğu Evler ve Şeyh Abdulkebir Kabri, Mescid-i Müzdelife, Bedir Kuyusu, Mescid-i Nebevi, Müzdelife, Kuba Mescidi, Cennetül Baki, Fetih Mescidi tasvirleri oldukları görülür. Sadece Futühü'l-Harameyn'de bulunan kutsal mekanlar ise; Müddea, Mescid-i Zülhalife, Sevr Dağı, Mescid-i İcabe ve Mescid-i Gamame, Mescid-i Kibleteyn, Sel' Dağı ve Mescidler tasvirleridir.

Sonuç olarak; konusu hac yolculuğu ve Mekke ile Medine'de bulunan kutsal mekanların tasvir edildiği yazma eserler olan, Sıfatü'l-Harameyn ve Futühü'l-Harameyn adlı iki eser bu tez kapsamında, cilt, tezyini unsurlar ve tasvir tasarımları bakımından incelenerek karşılaştırılmıştır.

İncelenen ilk eser Sıfatü'l-Harameyn dönemin Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman için bizzat hazırlandığından dolayı eserin cildi, tezhip bezemeleri, tasvir tasarımları daha özenli ve zengin olduğu halde, renklendirmede toprak boyaların yanında çoğunlukla sıvama altın kullanılmıştır. Tezhip bezemeleri dönemin özelliklerini taşımakta, ancak bazı motifler ve tasarım detaylarında 15. yüzyılın son dönemlerinin izleri de görülmektedir. Tasvirleri iki boyutlu olarak tasarlanırken tasarımların içlerinde tezhip bezemeleri kullanılmıştır. Ayrıca tasvirlerin içinde dağ tasarımlarının Osmanlı tasvirlerindeki tasvirlerinde ki dağ tasarımlarına yakınlığı, eserin minyatürlerini tasarlayan nakkaşların gözlem yeteneklerinin ve detaylarda gösterdikleri özeni görmek açısından, dikkat çekmektedir. Bu yazma eserin başka bir nüshasının olmadığı

bilinmektedir. Kaynak araştırmalarından anlaşıldığı üzere, eserle ilgili edebi yönünden araştırmalar yapılp, yazılı metinler oluşturulduğu halde, süsleme özellikleri bakımından herhangi bir çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır.

İncelenen bir diğer yazma eser Futühü'l-Hameyn elde bulunan varaklardan bir cildinin bulunmadığı görölmektedir. Eser içinde tezhip bezemeleri bulunmamaktadır. Eser tamamen tasvir özelliklidir. Tasvirlerin tasarımları diğer eser gibi iki boyutlu olarak yapılırken diğer eserde ki tasarımlarda görölen zenginlik ve özen görölmediği gibi, tasvirlerin içinde yer alan dağ tasarımlarının temsili olduğu, Osmanlı dönemi tasvirlerindeki dağ tasarımlarına benzemedikleri görölmektedir. Tasarımların renklendirmelerinde hiç altın kullanılmamış, sadece toprak boylarla renklendirme yapılmıştır. Eserin birçok nüshasının farklı kütüphanelerde bulunduğu, yapılan araştırmalar sonucu tespit edilmiştir.

Bu tez kapsamında yer alan ve daha önce klasik süsleme sanatları ağısından incelenmemiş olan her iki eserin tasvirleri incelendiğinde, Mekke ve Medine'nin Osmanlı hakimiyetinde olduğu dönemlerde yapılan ancak Osmanlı hakimiyetinden çıktıktan sonra yıkılarak günümüze gelememiş birçok mimari eserin yer aldığı görölmüştür. Bu tez kapsamında önemli bir yer tutan, Sıfatü'l-Hameyn adlı yazma eserin tezhip, cilt ve minyatür sanatlarını içeren süsleme özellikleri ağısından yapılan bu ilk tespitlerin ve sonuçlarının, daha sonraki yıllarda yapılabilecek çalışmalara kaynak olması umut edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Algün, H. (2004). Kuba Mescidi. *İslam Ansiklopedisi*. 29. Ankara. TDV.
- And, M. (2017). *Osmanlı Tasvir Sanatları 1*. İstanbul: YKY
- And, M. (2017). *Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür*. 2. Baskı. İstanbul: YKY.
- Arıtan, A.S. (1993). Ciltçilik. *İslam Ansiklopedisi* 7. İstanbul: TDV.
- Aslanapa, O. (2011). *Türk Sanatı*. 11. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Atasoy, N. (2011). *Hasbahçe*. 1. Baskı. İstanbul: Milenyum Yayıncılık.
- Boks, A. A. (1991). Arafat. *İslam Ansiklopedisi*. 3. İstanbul. TDV.
- Boks, A. A. (1994). Ebukubeys. *İslam Ansiklopedisi*. 10. İstanbul. TDV.
- Bozkurt, N. (2004). Mescid-i Hayf. *İslam Ansiklopedisi*. 29. Ankara. TDV.
- Çağman, F. (2002). Kağıt veya Deri Oyma Sanatı. *İslam Ansiklopedisi* 25. İstanbul: TDV.
- Çelebioğlu, A. (1994). *Kanuni Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*. 1. Baskı. İstanbul: MEB Yayınları.
- Demir, N. (2005). *Sıfatü'l Haremeyn*. 1. Baskı. Ankara: Akçadağ Yayınları.
- Demircan Aksoy, Z. (2010). İlhanlı ve Memluk Etkileşiminde 17. Yüzyıl Anadolu Türk Tezhip Sanatı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 7. 29. 266-271.
- Demircan, A. (2009). Sevr Dağı. *İslam Ansiklopedisi*. 37. İstanbul. TDV.
- Derman, F. Ç. (2012). Tezhip Sanatında Üsluplar ve Sanatkarları. *İslam Ansiklopedisi*. 41. İstanbul: TDV.
- Ersoy, A. (1988). *Türk Tezhip Sanatı*. 1. Basım. İstanbul: Akbank Kültür Yayınları.
- Fayda, M. (1992). Bedir Gazvesi. *İslam Ansiklopedisi*. 5. İstanbul. TDV.
- Fayda, M. (1993). Cennetü'l-Baki'. *İslam Ansiklopedisi*. 7. İstanbul. TDV.
- Fayda, M. (1993). Cennetü'l-Mualla. *İslam Ansiklopedisi*. 7. İstanbul. TDV.

- Günel, F. (1998). Hira. *İslam Ansiklopedisi*. 18. İstanbul. TDV.
- Hamidullah, M. Ve A. Casim. (2012). Uhud Gazvesi. *İslam Ansiklopedisi*. 42. İstanbul. TDV.
- Kılıç, H. (2015). 16-18. Yy Osmanlı Minyatürlerinin Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi Ve Çağdaş Yorumları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Kutlu, T. (2014). Osmanlı Minyatürlerinde Fantastik Yaratıklar. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Küçükaşçı, M. S. (2008). Safa ve Merve. *İslam Ansiklopedisi*. 35. İstanbul. TDV.
- Küçükaşçı, M. S. (2013). Zülhuleyfe. *İslam Ansiklopedisi*. 44. İstanbul. TDV.
- Küçükaşçı, M. S. ve N. Bozkurt. (2004). Mescid-i Nebevi. *İslam Ansiklopedisi*. 29. Ankara. TDV.
- Mahir, B. (2005). Minyatür. *İslam Ansiklopedisi*. 30. İstanbul. TDV.
- Mahir, B. (2009). Kitap Sanatları Araştırmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 7. 14. 209-247.
- Maraşlı, S. (2007). Amasya 2. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'nde Bulunan 15. Yüzyıl Osmanlı Ciltlerinde Anadolu Selçuklu Cilt Geleneği Etkisi. *İstem Dergisi*. 5. 9. 219-234.
- Mesara, G. (2002). Türk Sanatında İnce Kâğıt Oymacılığı (Katı'). *Türkler*. 12. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Öğüt, S. (2004). Meş'air-i Haram. *İslam Ansiklopedisi*. 29. Ankara. TDV.
- Özaltın, F. N. ve Ölmez, F. N. (2011). Osmanlı Dönemi Minyatürlerinde El Sanatlarından İzler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*. 7. 5. 1-30.
- Özcan, A. R. (Ed.). (2012). *Hat ve tezhip Sanatı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Özcan, Y. (2002). Türk Tezhip Sanatı. *Türkler*. 12. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Sezikli, H. A. (2004). Mescid-i Kibleteyn. *İslam Ansiklopedisi*.29. Ankara. TDV.

Şeker, D. A. (2004). Mescid-i Nemire. *İslam Ansiklopedisi*.29. Ankara. TDV.

Şeker, D. A. (2006). Müzdelife. *İslam Ansiklopedisi*.32. İstanbul. TDV.

Şener, M. (2005). Mina. *İslam Ansiklopedisi*.30. İstanbul. TDV.

Şener, M. (2006). Mültezem. *İslam Ansiklopedisi*. 31. İstanbul. TDV.

Tanırdı, Z. (1996). *Türk Minyatür Sanatı*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ünver, S. ve G. Mesara. (1980). *Türk İnce Oyma Sanatı Kat'ı*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Yeliz KAYAĞİL, 1981 yılında Düzce’de doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimlerini Düzce’de tamamladı. 2010 yılında Düzce Üniversitesi Kaynaşlı Meslek Yüksek Okulunda Geleneksel Türk El Sanatları önlisans programını tamamladı. 2012 yılında Düzce Üniversitesi Kaynaşlı Meslek Yüksek Okulu Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü’nden mezun oldu. 2012 yılında dikey geçiş yaptığı Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları bölümü Tezhip anasanat dalından 2016 yılında mezun olarak lisans eğitimini tamamladı. 2016 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları bölümünde yüksek lisans eğitimine başlamıştır.